sosyal adalet

11 HAZİRAN 1963 SALI | HAFTALIK SİYASİ GAZETE | YIL: 1 SAYI: 13 FİATI: 1 LİRA

MALÎ KAYNAKLAR İSYAN SANIKLARINI NİÇİN DESTEKLEDİ?

DEMOKRÂSİ GÜÇLÜKLERİ ÇÖZECEKTİR

SENDİKACILIK TEHLİKEDE!

İŞÇİLER, KENDİ KENDİLERİNİ HAPSETTİ

DIŞARIDAN GAZEL

SOSYAL ADALET'te «Hacı Demokrasi» başlığı altında, Hüseyin Korkmazgil'in yayınladığı iğneli yazılar, VATAN'ın «Nokta» yazarına çok dokunmuş. 8.V.1963 günkü VATAN'da, Nevzat Üstün iyice boşalmış.

Doğruşunu isterseniz, boşalmakla da çok iyi olmuş. Hiç değilse böylece, kendi gibi düşünen bir takım kimselerin ağızlarında geveleyip geveleyip bir türlü yutamadığı baklayı çıkarmış.

Toplumcu bir yazarın düşüncelerini, yergi ve kaygularını bütünü ile açıklaması görevidir.

İşin kişisel ve dedikodu yanını bir kenara bırakarak, temel konuya gelelim: Nevzat Üstün, T.İ.P. yi yetersiz bulduğunu belirterek, nedenlerini şöylece sıralıyor:

1) Fokur, fokur kaynayan toplumumuzda, T.İ.P. bir Kulüp, bir Sanat Sevenler Derneği olmaktan ileri gidemiyormuş.

2) İşçi ölebilirmiş ama, sokak ortasında çevrilip döğülemezmiş! İşçi Partisi dayak yiyormuş!

3) Türkiyenin büyük çoğunluğu köylü olduğuna göre, bu büyük çoğunluk ile doğrudan doğruya ilgi kurmak gerekirmiş. İşçi Partisi, dolayısiyle ilgikurmak yolunu seçiyormuş!

4) İşçi Partisi, bekleme politikası gütmekte imiş!

5) İşçi Partisi, olayların gerisinde kalıyormuş! Oysa önüne geçmesi, hattâ olayları yaratması gerekirmiş.

6) İşçi Partisi örgütlenmek için 1.000 kişinin gelmesini bekliyormuş! O ise, 7 kişi ile harekete geçmesini bilmelidir, diye yazıyor.

Şimdi bunları birer birer ele alıp eleştirelim:

Sayın Nevzat Üstünün değindiği noktaları ele almadan önce, kendisi ile şu temel prensip üzerinde anlaşmış olmamız gerekmektedir.

Kırk ambar partilerle, toplumcu bir partinin kurulup gelişmesi birbirleri ile karşılaştırılamaz.

İçinde yüzdüğümüz, şu boz bulanık ve okur yazarı kıt ortamda toplumcu bir partinin karşılaşacağı güçlükleri ve başlangıçta uğrayacağı başarısızlıkları, önceden göze almak şarttır.

Bizim gibi, gerçek toplum düzeyine yeni yeni geçmeye çabalayan ve henüz yığın psikolojisinden ayrılamamış bulunan toplumlarda; toplum bilincine varmış öncü aydınların uyanık emekçilerin el ele vererek, kendilerini bu yolda adamaları ve alfabeden işe başlamaları gereklidir.

Nevzat Üstün'ün yanılmaları

Çevreyi böylece çizdikten sonra, sayın Nevzat Üstünün T İ.P nin yetersizliği konusunda ileri sürdüğü nedenlere geçebiliriz.

1) T.İ.P. yi bir klüp, bir Sanat sevenler Derneği olmaktan ileri geçememekle, ulu orta, suçlamak biraz insafsızlık olur gibime geliyor. Eğer üstten bakılışta böyle bir durum sezinleniyorsa, üzerinde titizlikle durulup incelenmelidir. Ama, asıl önemli olan, içten bakıldığı zamanki gerçek tutumudur.

Nevzat Üstün, bu suçlamasında haklı bile olsa, başka bir parti kurmayı öğütliyerek, aslında sayıları kıt toplumcu ve ilericiler arasında bölücü ve parçalayıcı bir rol oynadığından ötürü hatalıdır. Ne duruvor? Baltalayacağına, yetersiz bulduğu örgütlenmeye katılsa ya!

Dışardan gazel okumak kolaydır.

2) T.İ.P. nin, Beyazıt, Beyaz Saray, Rüyam salonunda, ANA YASA'ya aykırı kanunların kaldırılması ve memleketimizde gemi azıya almış gericilikle savaş konularında, ilerici aydınlar ve uyanık yurtsever emekçiler arasında düzenlendiği açık oturumla Gültepede Partinin Şişli ilçesinin ilk açılışında uğradığı çirkin saldırılar, kişileri ve örgütleri belli çevrelerin, ilgililerin gözleri önünde, giriştikleri taşa tutmalar, çıkarcıların, «İstemezük» cilerin, kuyruğuna kısılan yobazlığın tepkisi idi.

Bu tepki, Türkiyede gericiliğin ve bu takımı yemliyen çıkarcılığın, ülkenin ilerlemesi ve kalkınıp gelişmesine karşı ne kadar büyük bir engel olduğunu ve gücünü hangi kaynaklardan aldığını göstermesi bakımından, vurdum duymazlarımız için yararlı olmuştur.

Son olarak, T.İ.P. Genel Yönetim Kuruluna karşı Antepte yaptığı toplantıda ve yol üstü uğradığı Adanada girişilen köstekleme yeltenişleri, çamur atma saldırıları da, Atatürk düşmanlarının asıl korkularının, emekçi halk yığınlarının uyanması olduğunu ortaya koymuştur.

Her tepkinin bir karşı tepkisi olacağı bellidir. Görevlinin yan çizdiğine ve el altından gerici kampı desteklediği bir ortamda, T.İ.P. nin bugünkü soğuk kanlı ve Anayasamızı savunur demokratik tutumunu sürdürmesi tek çıkar yoldur. Memleketimiz gibi az gelişmiş ülkelerde bütün köprü başları gerici ve sömürücü çevrelerce eskidenberi tutulmuş olduğundan, toplumcuların durumu bin bir güçlüklerle doludur. Bu güçlükleri başından göze alamıyanların ilerici kervanına boşuna katılmaması gerekir.

Tepkiler olacaktır

Emekçi — sömürücü çatışmasının olduğu her yerde çesitli tepkiler meydana gelecektır. Bu tepkilerin nedenlerini iyice araştırmadan işi ham kabadayılık ölçüsüne vurarak, İşçi Partisi dayak yiyor, yargısına varmak bağışlanmaz bir dar görüşlülüktür.

Sömürücü çevreler emekçi halk yığınlarının uyanmasını bir süre daha geri atmak için, toplumcularla sokak dalaşmalarına girişmeyi candan özlemektedirler. Bu denenmiş oyunlara gelmemek, olumsuz itiş kakışla zaman öldürmemek, it ürür kervan yürür deyip geçebilmek olgunluğuna erişmek gereklidir.

Memleketin içinde yüzdüğü sosyal - ekonomik - kültürel kaosta, toplumcuların yarın iş başına gelecekmişçesine, gözü dönmüş politikacılar gibi çılgınca davranışlara kalkışması; son umut trenini kaçıranların telâşı içinde, sonu belirsiz serüvenlere atılması zannımca mezarlarını kendi elleri ile kazmaları demektir. —

3 — Çoğunluğu köylü olan memleketimizde, T.İ.P. nin köy ve köylü işini ikinci plâna atışı suçlamasına gelince:

Öyle anlaşılıyor ki, Sayın Nevzat Üstün de, bir takım yazarlarımız gibi ya «İşçi» sözcüğüne takılıp kalmış, ya da (İşçi) kompleksine uğramış.

İşçi, burada sözcüğün dar anlamında değil, «emekçi» yerine, en geniş anlamında alınmıştır.

Kaldı ki, parti tüzüğünün «Karakter ve Amaç» ını açıklayan, 2 nci maddesinde, «İşçi» sözcüğünün dar anlamda alınmadığı, Türkiyedeki bütün kafa ve kol emekçilerini kapsadığı, ırgat ve küçük köylüleri, aylıklı ve ücretlileri, zenaatkârları, esnafı, dar gelirli serbest meslekten olanları, ileri gençliği ve toplumcu aydınları kucakladığını belirtir. —

Gündüz GELECEK

KISA SÜRELİ GREV DE OLSA...

Ray — Simes inşaat şirketinin Mersinde yapmakta bulunduğu işçi sigortaları hastanesı inşaatında çalışan işçiler nisan aylıklarını Mayıs sonuna kadar alamamışlardı. Yapı - İş Güney bölgesi Mersin şubesinin devamlı uyarmalarına rağmen bir türlü işçinin haklarını vermek istemeyen bu iş verene karşı 21 mayıs 963 günü 70 kacar ışçinin hep birden katıldığı ve sabahları öğlene kadar süren bir grev haraketi başladı. Ancak günün kritik durumunu dikkate alan sendik a greve öğlen vakti son verdi. Bu arada telaşa düşen işveren, işçilere rica ve yalvarma yoluyla tesir etemeğe çalıştı. Sendika ile işçinin arasını açmak için çeşitli yollara baş vurdu. Ancak bütün bu tertipleri boşa çıkarmasını bilen uyanık yapı işçisi yarım günlük grevinin bile sonuncunu başarı ile aldı. Kendilerine verilmemiş bulunan bayram yevmiyeleri, fazla mesaileri ve bütün hakkedilmiş olupta ödenmeyen ücretleri ödendi. Olagan üstü durumlar yüzünden Türk işçisinin bir olgunluk eseri göstererek son verdiği bu kısa süreli grev bile dayanışma olursa işçnin nasıl bütün haklarını alacağını göstermesi bakımından son derece dikkate değer bir örnektir.

Yapı — İş üyeleri

NE BİÇİM ULUSÇULUK

Son yıllarda bir takım kişiler türedi ülkemizde. Bu kişiler önceleri de vardı belki. Ama o süre, özellikle Atatürk'ün sağlığında güçsüzdü bunlar. Bir çok olanaklardan yoksundu. Bunların asıl gelişmesi, politik güçe erişmesi biçimci demokrasi denemesiyle başladı. Günden güne gelişti, şirretliğini şımarıklığını arttırdı. Yurtta ilerici her davranışın karşısında bu kişileri buluyorsunuz. İşçi partisi bir açık oturum mu düzenledi, bir ocak mı açıyor bakıyorsunuz uluscu geçinen mukaddesatçı gurup saldırgan, bağırgan, kaba bir davranışla karşınızda. Devrim Ocakları «Köy Enstitüleri» konusunda bir tartışma mı düzenledi bozguncu, yıkıcı, kışkırtıcı bir tutumla karşınızda. Gençlik bir toplantımı yapıyor gene bular sahnede. Ve bunun çok kötü örneği hükümlü Bayar'ın salıverilmesinden sonraki olaylarda görüldü. İlerici, Atatürk'cü devrimci, 27 Mayıscı gençliğin haklı tepkisine karşı bir kısım kişilerin karsıt gösterileri oldu. Bunlar açıkca «ulusca ve mukaddesatçı» genç lik adiyle sahnede rol almaya çalıştılar.

Şimdi soruyoruz, kim bunlar? Evet kimler?

Olayları daha iyi değerlendirebilmek, seçebilmek, çözümleyebilmek için tanımamız gerekir bu kişileri. Kimler girer bu gurubun içine?

Bunlar, yıkılan bir devrin yağmacılığına, hampacılığına alışmış geniş bir çıkarcı gurubudur. öz çıkarları, kişisel yararları için halkın, dinî duygularını, inançlarını sömüren inançsızlardır. Bunlar, yurdun ekonomik kaynaklarını sömüren, suyun başına geçerek yurt gelirinin hepsini midelerine indirmek isteyen çıkarcılardır. Bunlar, ortaçağ kalıntısı düzeni sürdürmek isteyen statükocu gericiler, bunlar Atatürk Devrimlerine, 27 Mayıs'a, ilerici davranışlara, köklü reformlara karşı kişiler.

Bunlar hasta beyinlerin, sakat düşünce ve inançların, iflâs etmiş doktrinlerin manisine tutulmuş kafatascılar. Ve bunlar, her ilerici davranışın, her kalkınma atılışının, her yükselişin karşısına «uluscu» yaftasiyle çıkan aldatılmışlar..

Oysa nasıl uluscu olur bu kişiler? Ne biçim acaip bir ulusculuktur bu?

Gerçek ulusculukla ne ilgisi vardır bunların?

Gerçek her uluscu akımın özünde iç ve dış sömürmeye, emperyalizme karşı bir davranış vardır. Örneğin Atatürk, kurtuluş hareketinin kaynaklarını, islâmın, Osmanlının «ümmetçi» kavramından, analyışından sıyırarak ulusculuk kavramı içinde aradı. Bağımsızlık savaşı yapan bütün ülkelerde fikri dayanak, ulusculuk olmuştur. Ve buralarda ulusculuk, gerçek ulusculuk iç ve dış sömürmeğe, emperyalizme karşıt olarak gelişmiş, görev yüklenmiştir. Zaten baska türlüsü olamaz, düşünülemezdi.

Zira aksi davranış, zıt tutum ulusculuğun özü ile çelişmeye düşerdi. Atatürk iç, dış her türlü sömürmeye karşı idi. Halkçılık ilkesiyle de ulusculuk ilkesini pekleştirmek istemişti. Halkçı olmayan, halkın yararına, halkın mutluluğuna, esenliğine, yapılmayan bir ulusculuk düşünülemezdi. Emperyalizm baskısı altında ezlien her ulus kurtuluş hareketinin kökenini ulusculukta buluyordu. Kısaca ulusculuk her türlü sömürmeye, emperyalizme karşı bir akım, bir düşünce olarak ortaya çıkmıştır. Atatürk ulusculuğu bu anlamda kullanmıştır. «İmtiyazsız sınıfsız» bir ulus yaratma cabası da bunu gerektiriyordu.

Şimdi gelelim bizim sahte uluscularımıza:

Bu ne biçim ulusculuktur ki tüm yararlı halk davranışlarına karşıttır bular. Halkın kalkınmasına, eğitilmesine, aydınlatılmasına, sömürülmesine karşıt..

Halka dayanmayan, halktan uzak, halktan yoksun, halka karşıt ne biçim bir ulusculuktur bu? Türk dilinin arınmasını, özleşmesini istersin, bütün saldırganlığiyle karşınızdadır. Toprak reformu istersin, köylünün okutulmasını istersin, sömürme düzeninin yıkılmasını istersin bütün inadı ile, kara kuvvetiyle karşınızdadır.

Oysa gerçek ulusculuk iç ve dış her tür sömürmeye karşıttır. Gerçek ulusculuk halkcıdır. Halkın mutluluğunu, esenliğini, kalkınmasını, ekonomik, siyasi özgürlüğe kavuşmasını amaç edinir. Atatürk bu anlamda büyük uluscu idi. Bizim «mukaddesatçı ulusculaların» anladığı çıkara, emperyalizme, faşizme, gericiliğe dayanan bir düzene varmak, halkı aydınlıktan, mutluluktan, esenlikten ekonomik, politik özgürlükten, kişilikten yoksun kılmak, uyutmak, ezmek, sömürmek, ha bre sömürmek:

Sami Katırcıoğlu

sosyal adalet
HAFTALIK SİYASİ GAZETE

11 HAZİRAN 1963
YIL: 1, SAYI: 13
FİATI: 100 Kuruş

İmtiyaz Sahibi ve neşriyatı fiilen idare eden
Mesûl Müdür
Cemal Hakkı SELEK
Umum Neşriyat Müdürü
Kemal SÜLKER
Teknik Sekreter:
Erdoğan ÖZER
İDAREHANE Cağaloğlu, Molla Fenari sokak No: 30-32 (Vatan Matbaası)
Tel: 229315

ABONE:
3 Aylık 10 lira
6 Aylık 20 lira
1 Yıllık 40 lira
Yurt dışı abonelerde posta ücreti abone bedeline eklenir
İLÂN: Beher sütunda santimetresi 25 liradır. Renkli ilânlar özel tarifeye tabidir.
Dizildiği ve basıldığı yer: Vatan Matbaası — İstanbul

HAFTANIN OLAYLARI

Silâhlı ayaklanma Sanıkları adalet önünde

20—21 Mayıs olaylarının sanıkları adalet önünde hesap vermeye başladı. 1. Sıkı Yönetim Mahkemesinde 103 kişi hakında Savcı Turgut Akanın okuduğu son tahkikatın açılmasına dair kararda 36 kişinin idamı. 55 kişinin 5 — 15 yıl, 10 kişinin 4—12 yıl, 2 kişinin de 1 yıldan az olmamak üzere hepsi istendi. Kararname isyanın «acı, çirkin ve âdi» içyüzünü ap açık ortaya seriyordu İhtilâlin nasıl hazırlandığı, 22 Şubatçıların, 14'lerin, 11lerin nasıl ihtilâl gurupları meydana getirdiği anlaşılıyordu. Grupların temasları, çeşitlı toplantılardan sonra ihtilâl liderliğini elde bulundurmak için Talât Aydemirin nasıl acele ettiği de kararnamede belirtiliyordu. Anlaşılıyordu ki; bir kısım siyasiler, ve onların başsalliyıcıları, «Orduyu yıpratmak, parçalamak ve siyasi emellerine âlet etmek istemekteydi, 22 Şubattan uslanmayanlar gerici ve intikamcı unsurların da maksatlı tahrikleri ile Orduyucu ayırıcı faaliyetlere girişmişlerdi. Anayasayı ortadan kaldırmak amacı güden bu çabalar, Başbakan İsmet İnönünün Mecliste de belirttiği gibi bir takım «mali kaynaklardan» faydalanıyorlardı. Bu «mali kaynaklar»ın neler olduğu, kimlere para verdiği, duruşmalarda ortaya çıkacaktı.

Kararname «27 Mayısta menfaatleri haleldar olan veya türlü tutumlarından dolayı hesap vermeğe mecbur olan gurubun haksız» taarruzlarının Ordu içinde ilgi ve sevgi görmediğini belirtti. Ancak «mali kaynaklar» neden bu sergüzeşçi ihtilâl heveslilerine kesenin ağzını açıyordu? 22 Şubatçılara bir yardım fonu kurulmuştu. Bu fona sivil şahısların ehemmiyetli mikdarda yardımda bulunduğu da ortaya çıkmıştı. Anayasa düzenini yok etmek isteyenlere aralarındaki bağların bozulmaması için madi avantajlar sağlayanların iç yüzü elbette bugünlerde daha iyi anlaşılacaktı.

Şimdiden denebilirdi ki, bugünkü düzen içinde keyfleri yerinde olanlar, yarının hesabını da şimdiden gözetlemekteydiler. Ortaya bir ihtilâl lâfıdır çıkmıştı. İhtilâli yapacak olanların eğilimleri bilinmiyordu. Ama başlangıçta onlara para babalarının yardımı akıtılacak olursa, ihtilâl hangi istikâmete yönelirse yönelsin, yine para babalarının iki eli yağda olmalıydı.

Kendi servetlerinin menfaatinden başka şeyi düşünmeyecek kadar bencilleşenlerin adları ortaya çıkınca şaşıranların hadi hesabı olmayacaktı.

Tümamiral Adli Âmir Celâl Eyicioğlu'nun imzaladığı kararnamede olaylarla ilgili netice ve istek şöylece belirtiliyordu:

«Maznunların türlü saklama çarelerine baş vurarak aydınlatmak istememelerine rağmen Dünya ve Millet önünde açık olarak işlenmiş bu kanlı suçun, bulunabilen faileri Yüksek Mahkemenize arzedilmiştir.

Cumhuriyet Ordusunun şanına gölge getirmeye kadar varan bu sefil hareketin masum kurbanları ve ebediyyen sakat kalmış mağdurları ile asıl davacısı olan Türk Milletinin ve Türk Silahlı Kuvvetlerinin vakur olduğu kadarı içli adalet talebini de Yüksek Mahkemenize sunuyoruz.

Bu talebin isafı mağdur edilen milletimizin ve Silâhlı Kuvvetlerimizin yegane tesellisi olacaktır.

Bu itibarla yukarıda hüviyetleri ve müsnet suçları yazılı maznunlar hakkında son tahkikatın açılmasına ve 7 Haziran 1963 Cuma günü saat 9.30 da Ankara Sıkı Yönetim Komutanlığı 1 Numaralı Askeri Mahkemesinde duruşmalarının icrası ile mahkumiyetlerine karar verilmesi iddia ve talep olunur.»

Aziz Nesin, geçen sezon İstanbul Şehir Tiyatrosunda seksen kere temsil edilmiş olan «Biraz Gelir misiniz?» adlı oyununu Profesör Herbert Melzig «Meister Match» adı ile Almancaya çevirmiş ve bu oyun Almanya'da Schwerin Devlet Tiyatrosunda 27 Mayıs'ta ilk temsili yapılarak oynanmaya başlamıştır. Prömiyere çağrılı olan Aziz Nesin ve eşi Almanya'ya gidememişlerdir. İlk temsilin sonunda alkışlar yirmi dakika sürmüş veseyirciler kırk bir kere perdeyi açtırarak sanatçıları çağırıp alkışlamışlardır.

Başrol olan Match Usta'yı oynayan Devlet Tiyatrosu General Intendantı Profesör Martin Hellberg bir çok ödüller kazanmış ve Barış armağanını almış olan dünyaca tanınan ünlü bir sanatçıdır.

«Meister Match» California'da Pasadena Playhouseda, Budapeşte'de ve Pragda da sahneye konulacak ve Pariste L ARCHE serisinden kitap olarak da yayınlanacaktır. Bu piyes bugüne kadar altı yabancı dile çevrilmiştir.

Petrol davası ve gerçekler

Senatör Esat Çağa, Batman rafinerisinin stoklarının satılmaması ile ortaya çıkan önemli dâvayı Senatoya getirdi. Petrol, Türkiyenin kalkınması için son derece hayati önem taşıyordu. Fakat yabancı şirketlerin çeştli hareketleri, Türk petrolü aleyhinde gelişiyordu. Türkiye Petrolleri anonim ortaklığının gelişmesi çeşitli engellerle önleniyordu. Bu ortaklığa, dolayısı ile Türk petrolüne üvey evlât muamelesi yapılıyordu. Mevcut kanunlara karşı da işlemeler yapıldığı iddia ediliyor, yerli ham petrole önem verilmemesinin memlekete her yıl milyonlarca döviz kaybına sebeb olduğu rakamlarla ortaya konuyordu Nerde ise Türk petrolü, sanayi bakanlığının kararları ile sahipsiz duruma düşürülüyordu. Konu her açıdan büyük önem taşımaktaydı.

Türk petrolüne büyük umutlar bağlanmıştı. Türk petrolü bol bol çıkacak ve Türkiye hayâl ettiğimiz kendi yağı ile kavrulma seviyesine varacak ve petrol idhaline ihtiyaç duyulmayacaktı. Oysa Mersin Rafinerisinin çalışma düzeni bu hayalleri gerçek yapmayı önleyici yabancı şirketler politikasının emrinde idi. Hükümet petrol konusunda yanlış yolda olduğunu birbirini nakzeden kararları ile ortaya koyuyordu. 9 aylık gecikmelerle Türk petrolü zarara uğramıştı. Yılda 100 milyon liralık tasarruf mümkün olmamış, üstelik Batman rafinerisinin elinde 115 bin ton ham petrol kalmıştı.

Suphi Gürsoytrak da petrol konusunun önemini belirten bir konuşma yaptı. Böylece Çağa ve Gürsoytrak Türk petrolünü, Sanayi Bakanı Çelikbaşa karşı korumuş oluyorlardı. Gürsoytrak'ın Peprol konusundaki görüşlerine gelecek sayıda değineceğiz.

TOPLUMDAN ÇiZGiLER

Üç öğrencinin büyük merakı

İngilterede üniversitede siyasal bilgiler, sosyoloji ve psikoloji tahsili yapan iki İngilizle bir Amerikalı genci Hindistana giderken Türkiyeye de geldi. İngilizler genç karı kocalardı. Nigel ve Tirril Harris. Arkadaşları Gavin Mac Fadyen Amerikalı idi. Amerikada gelişen bir partinin mensubu idi: Sosyalist parti. İngiliz öğrenciler de İşçi Partisi üyeleri idi. Türkiyede bir İşçi Partisinin mevcud olduğunu büyük memnunlukla öğrenince Parti merkezini ziyaret etmekten kendilerini alamadılar. Genel Başkan M. Ali Aybar'dan randevu istediler. Görüşme saatlerce sürdü. Genç toplumcular Batıda bir numaralı meselenin nükleer savaş tehlikesi olduğunu söylediler. Aybar geri kalmış memleketlerin bir numaralı meselenin gerilikten, açlıktan kurtulmak olduğunu belirtti. Bunun için de geri kalmış toplumların ekonomik özgürlüğe kavuşmaları gerektiğini, uzun uzun anlattı. Geri kalmış toplumların köklü dönüşümlerle kalkınmalarına yardımın Batı dünyasına da yeni bir ufuk açacağını genç konuklar da anladılar.

İstanbulu gezmeğe gelen üç toplumcunun, T.İ.P. Genel Başkanını ziyaret, onun fikirlerini öğrenme istekleri, toplumdaki gelişmelerin yönünü de belirtiyor.

Kartal Hükûmet hkimine ilgi

Sağlık Bakanlığı, bir şikâyet üzerine Kartal Hükûmet hekimi Yavuz Aktoğuyu Yozgata tâyin etti. Çevresinde işçi dostu olarak tanılan Aktoğunun Kartaldan alınması kararı üzerine işçiler harekete geçtiler. Aktoğunun değiştirilmemesini istediler. Kartalda çıkan Hâkimiyet gazetesi «Hükûmet tabibinin nakli konusunda vatandaşların öfkesi devam ediyor» diye başlık koydu. Aktoğu hakkındaki tâyinin durdurulması için kaza derneklerinin faaliyete geçtiği bildirildi. Kartaldaki Koalisyon gazetesi «İşçi ve fakir hekimi Yavuz Aktoğunun tâyini üzüntü yarattı» diye yazdı. Hattâ «Kartalda Anayasa çiğneniyor» diye manşet attı

Bir hekimin çevresinde bu kadar sevgi yarattıktan sonra bir kişinin nedeni belli bir şikâyeti üstüne çevreyi hiçe saymanın yeri olmasa gerek demokraside.. Toplum ne kadar örgütlenir ve haksızlığı kabul etmezse, yönetim o kadar halktan yana olur. Aktoğunun yerinde bırakılacağını görecegiz elbet.

Kiralar serbest kalınca ne olacak

Kiraların serbest bırakılacağı haberi şimdiden ortalığı alt üst etti. İleride neler olabileceğini şu haber şimdiden gösteriyor:

Kapalı çarşıda örücülerdeki 5 katlı Çarşılı Han'ın sahibi Ahmet Oğan, kiracılarını birer birer ziyaret ederek kendilerinden biner lira aylık istemiş. Kiracılar bu parayı veremeyeceklerini söylemişler. Mal sahibi küfretmiş. Kavga olmuş. Polis yetişmiş, bir linç olayının önüne güçlükle geçmiş.

Gelirlerinden yüzde 35 - 40 ını kiraya ayıranlar, bundan daha fazlasına katlanamayacaklardır. Kira

50 milyonluk servet bıraktı

Tütüncü İhsan diye anılan İhsan Doruk, gözlünü tedavi ettirmek için gittiği İspanyada öldü. Cenazesi getirildi ve defnedildi. Eşi Şükran Dorukla, çocuklarına ve eski eşi Cahide Sonku'dan olan çocuklarına 50 milyon liralık servet bırakmış. Simdi 50 milyonun paylaşılması dâvası başladı

Tütüncü İhsan, bugünkü sosyal adalete aykırı çalışma düzeni içinde har vurup harman savurduktan sonra 50 milyon miras bırakabiliyor. Bu miras da, hiç bir emek vermeden bir kaç çocuğa kalıyor ve onlar bu servetin sahibi olabiliyorlar.

Özel sektöre çok haklar tanılan emeğin gerçek değerinin verilmediği memleketimizde bir 50 milyonluk miras bile, miras hukukuna eğilmek gereğini anlatır. Kaldı ki bir tütüncü Ahmet, tütüncü Fatma, tütüncü Recep, tütüncü Hüseyin, asgari ücretin 15 liraya çıkarılması için yıllardır didinir durur. Özel sektör de «kazanamıyosuz ki verelim» demekte ısrar eder. Bir ölüm bile, yaşanırken söylenen yalanı hemen ortaya çıkarıveriyor.

Eşkiya yataklığı yapan bir Topaloğlu

Adanadan verilen bir haber, Çukurovada dönen dolaplar hakkında Kadirli Kaymakamı Mehmet Can'ın sürdürülmesinden sonra, çok şeyler anlattı. Eski İçişleri Bakanı Ahmet Topaloğlunun kardeşi Bekir Topaloğlu, Kozanda türeyen bir eşkiyaya yataklık yaptığı iddiası ile tevkif edildi. Veli Dilci adındaki şaki, çeşitli suçlardan sonra dağa kaçmıştı. Jandarmalar, bir çok kimselere zarar veren kaçağı yakalamak isterlerken izini kaybediyorlardı. İncelemeler gösteriyor ki Veli Dilciye Bekir Topaloğlu yataklık yapıyor.

Bir kısım kişilerin suçluları himaye etmesi, onları gizlemesi, o kişilerden kendi kanunsuz çıkarları için yararlanma isteğindendir Toplumda bu gibiler ne yazık ki hâlâ var,

C.U

Mağaralar ve vekiller

Bir milletvekili, sadece seçim bölgesindeki seçmenlerinin değil, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde yaşayan bütün vatandaşların vekilidir. Şu halde T.B.M.M.'indeki milletvekilleri, Siirt İli'nde yaşayan mağara insanlarının da vekilleridir.

İşte bu vekiller, geçen hafta Millet Meclisi'nde asillerinin, yani mağara insanlarının durumunu tartıştılar. Binlerce sene önce dünyanın en eski uygarlıklarına beşik olan Anadolu'da, 1963 yılı'nın Haziran ayında hâlâ mağarada yaşayan insanlar olabileceğine dünyanın her yerinde şaşılabilir. inanılmayabilir. Ama Türkiye'de yaşayanların temsilcileri olanların bunu bilmemesine herhalde daha çok hayret edilir, değil mi?

Fakat, doğru!

Millet Meclisi'nin 5 Haziran 1963 tarihli oturumunun gündeminde yer alan sözlü sorulardan birinin konusu bu idi: «Siirt İli'nin Batman İlçesi'ne bağlı Şikeftan Köyü sakinlerinin mağaralarda yaşadıkları doğru mudur, değil midir?»

Soruyu soran Siirt Milletvekili Süreyya Öner, Şikeftan Köyü'nde insanların mağaralarda yaşadıklarını elbette bilmektedir. Sözlü sorusu, mağara insanları mes'elesini bir kere daha halkoyuna maletmek, Mecliste bu mes'eleyi söz konusu ederek hükûmeti bu yüz kızartıcı duruma son vermek için taahhüt altına sokmak gayesi güdüyordu.

İmar ve İskân Bakanı Fahrettin Kerim Gökay, 26 Kilometre mesafede bulunan Şikeftan Köyü'nün 43 haneden ibaret olduğunu, 7—8 hane hariç, hepsinin mağaralarda yaşadıklarını, aynı durumda Tunceli, Muş, Siirt ve Gaziantep Köylerinin de bulunduğunu söyledi.

Gökay'a göre, İmar ve İskân Bakanlığı konu ile yakından ilgilenmekte, bu maksatla 5 yıllık plân gereğince 111 Milyon liralık yatırım yapılacak, Paris İskân Fonu'ndan da 1 Milyon Dolar istikrazda bulunulacak. Bu para ile 25 örnek köy inşa edilecek. Bu köylerden biri de Siirt'e kurularak mağara insanları ev sahibi yapılacak.

Gökay'ın açıkladığı projeye göre örnek kabilinden belki bir Şikeftan Köyü mağara hayatından kurtulacaktır. Ama soru sahibi Süreyya Öner, Şikeftan Köyü'nü bir sembol olarak ele aldığını, acı olmakla beraber, mağara hayatı yaşayan köylerin sayısının çok olduğunu söylüyor, «Vatandaşları mağaralardan gün ışığına çıkarmanın zamanı gelmiştir.» diyordu.

Diğer Şikeftan'lar ne zaman mağaradan kurtulacak? Mağara insanlarının Meclis'inde bu soru hâlâ cevap bulamamakta dır!

Malthus haklı mı?

Yeryüzü nimetlerinin bir gün insanlarını beslemeye yetmeyeceğini söyleyen Malthus'un kehanetinin Türkiye için doğru olduğuna inanan Prof. Baade, geçtiğimiz hafta memleketimizin bir dramını daha açıkladı:

«Hindistan, Pakistan ve Türkiye'de tarım durumu dramatiktir. Adı geçen üç ülke şimdilik Amerika'dan yardım almaktadırlar. Türkiye'nin aldığı hububat miktarı yılda 1 Milyon Ton'dur. Fakat bu ülkelerde gıda istihsali önümüzdeki beş ilâ yedi yıl zarfında 15—20 Milyon Ton kadar azalacaktır.»

Dünya Beslenme Kongresi'nde yaptığı konuşmada Prof. Baade, perakende tedbirlerle durumu idare etmeğe alışmış eyyamcılara, bu dramı karşılamak için çareler de gösterdi:

«Bu ülkeler, tarım mahsulü fazlalığı yardımlarıyla yaşayamayacaklardır.

Tek çare istihsali arttırmaktır.»

İstihsali arttırmak için de, Prof. Baade'ye göre, hububat yardımı yapan memleketlerin aynı zamanda sun'i gübre yardımı yapmaları gereklidir. Sun'i gübre, hububata göre daha ucuz olduğu gibi, istihsalin artışını sağlayarak beslenme problemini kökünden halledebilecektir.

Prof. Baade, Türkiye'nin de köklü bir takım tedbirler alması icap ettiğini, köylerde kullanılmayan insan gücünün seferber edilmesi ve teşkilâtlanmış çalışma hizmetleri kurulması gerektiğini, keçi sürülerinin de bir an evvel kesilmesi lâzım geldiğini söyledi. Alman tarım uzmanı, bu tedbirlerin alınabilmesi için kuvvetli hükûmetlerin mevcudiyetini şart koştu.

İlımlı bir kalkınma plânını dahi, koalisyonu yürütebilmek için binbir tâvize kurban eden bir hükûmetten, herhalde, Prof. Baade'nin tavsiyelerine uyması beklenemez. Kendi istihsal fazlasını tüketmek için hububat yardımı yapan ve böylece geri kalmış memleketleri ekonomik bakımdan kendisine tâbi kılan gelişmiş memleketlerin, bu münasebetlerin değişmesine sebep olacak şekilde istihsali arttırıcı yardımlarda bulunmalarını beklemek ise biraz saflık olur.

Aile planlaması

Geçen hafta Malthus'u haklı çıkartan bir başka şahıs da, Sağlık Bakanlığı'nın misafiri Charles Zukoski oldu.

Mr. Zukoski, «aile plânlaması» konusunda yaptığı basın toplantısında «İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ölüm oranının sür'atle azalması, nüfusun sür'atle artmasına yol açmaktadır ki, bu artış Türkiye'deki sosyal ve ekonomik gelişmeyi tehdit edecek bir hız göstermekte ve sonuç olarak adam başına isabet eden refah artış oranının düşmesine sebep olmaktadır. Türkiye'nin nüfusu yılda yüzde 3 oranında bir artış kaydetmektedir ki, bu oran dünyadaki en yüksek nüfus artışlarından biridir.» dedi.

Zukoski'nin hesabına göre, bu nüfus artışı yüzünden Türkiye beş yıllık plâna uygun olarak kalkınamayacaktır. Zira yüzde 7 olarak hesaplanan yıllık milli gelir artışı, bu nüfus fazlalığı dolayısıyla ancak yüzde 4 oranında gerçekleşebilecektir.

Zukoski, bu çıkmazdan kurtulabilmenin tek çaresi olarak doğumun kontrolünü gösterdi, «Mevcut artış oranına göre Türkiye nüfusu 1985'te 60 Milyon'u bulacaktır. Fakat doğum kontrol altına alınırsa bu rakamı 51 Milyon'a düşürmek mümkündür. Şu halde, her şeyden önce gebelikten korunma öğütleri verilmeli, çocuk düşürücü ilâçların dağıtımını yasak eden kanunlar yürürlükten kaldırılmalı, üstelik gebelikten koruyucu ilâçlar bedelsiz olarak dağıtılmalı, hattâ memlekette bu ilâçların imâli için fabrika kurulmalıdır.» dedi.

İstihsali arttırmak ve doğumu düşürmek.. Türk halkının refah şansı, bu ters orantının kurulabilmesine bağlı görünüyor.

Çile bilmeden bir yenisi

Üniversitelerde bir öğretim yılının çilesi sona ermeden gelecek öğretim yılının tasası başladı.

Okumak istedikleri halde, kontenjan yetersizliği dolayısıyla Üniversitelere ve yüksek okullara giremeyen öğrencilerin durumu ne olacak? Bilindiği gibi, son yıllarda binlerce lise mezunu genç, hem de iyi ve pekiyi derecelerle mezun olanlar, istedikleri fakültelere ve yüksek okullara girememenin ıstırabını çekmişler, bu mağduriyetlerini sorumlu kişilere duyurabilmek için sokaklara dökülmüşlerdi.

Her son baharda sokaklarda cevap arayan bu soruyu İstanbul Milletvekili Reşat Ülker bu defa ilkbaharda Meclis'e getirerek Milli Eğitim Bakanın'dan cevap istedi. Ülker'in sözlü sorusuna, Milli Eğitim Bakanı Şevket Raşit Hatipoğlu, çok enteresan rakkamlarla cevap verdi:

«1962—63 öğrenim yılı için üniversitelere 12.800 müracaa[t] olmuştur. Üniversitelerimizin yine aynı yıl içinde tanıdığ[ı] kontenjan ise 14.310'dur. Bu r[a]kamlara göre açıkta tek öğren[ci] kalmaması gerekmektedir. Ancak, Üniversitelerimizde «k[a]demli» olarak tavsif edeceğim ve sayıları, yalnız İstanbul Ün[i]versitesi'nde 20 Bin'den fazla kayıtlı öğrenci mevcuttur. Ge[...]

Ş. Ratip Hatipoğlu
— Ne biçim Milli Eğitim —

lecek neslin öğrenim imkânın[ı] baltalayan bu durumun önlen[]mesi için gerekli kararlar, rek[]törlüklerce alınmıştır.»

Bakan'ın verdiği bilgiye gö[]re, sırf şebeke kartı alarak ta[]şıtlarda ucuz seyahat etme[k] veya sinemalara ucuz girmek [i]çin üniversite ve yüksek oku[l]lara kaydolan binlerce tufeyl[i] gerçekten okumak isteyen ist[i]datlı gençlerin tahsil imkânla[]rına mâni olmaktadır. Bu tu[]feyliler, Rektörlüklerce alına[n] tedbirler sayesinde temizlend[i]ği takdirde gençlere bu yıl yü[k]sek tahsil imkânı açılacaktı[r.] Ayrıca, önümüzdeki öğrenim yılında dört yüksek okul ve i[ki] fakülte açılacak.

Bakan'ın cevabı, eğitim me[s']elesine köklü çözüm yolla[rı] bekleyenleri tatmin etmediğ[i] gibi soru sahibini de tatminde[n] uzak kaldı. Ülker, konunun i[ki] yıl önce ele alınmasına ra[ğ]men bir ilerleme kaydedilmed[i]ğini belirterek «Kendisinden 2[...] saat mesai beklediğimiz ünive[r]sitelerimizin 6 saatlık bir çal[ış]ma ile yetinmelerini doğru bu[l]muyorum.» dedi.

D. Ö[...]

Sınıf şuuru ve işçi sınıfı

İşçi Sigortaları Kurumu'nun 18 nci Genel Kurul toplantısında konuşan Sayın Çalışma Bakanı Bülent Ecevit, «Sınıf ayrılıkları şuuru üzerine kurulmamış bulunan Türk toplumunda, sosyal güvenlik, yakın zamanda, hiç bir sınıf ayrılığı gözetmeksizin sadece işçilere değil, bütün yurtdaşlara imkân nisbetinde teşmil edilecektir» demiştir.

Sayın Bakanın sözlerindeki mantığa bakılırsa, Türkiyede sınıf şuurunun arzulanan seviyede gelişmemiş olması, Türk toplumunun sınıf şuuru ayrılıkları üzerine kurulmamış olmasına delâlet eder. Hattâ bu sözleri, «Türk toplumunda sınıflar mevcut değildir» anlamında kullandığı da, İşçi Sigortaları Kurumunun «Sosyal Sigortalar Kurumu» olarak değiştirilmesi için, ötedenberi sarfedilen çabalara Sayın Bülent Ecevit'in de katılmasından belli...

Mademki sınıf şuuru yok; sınıfların bizzatihi kendilerinin de mevcut olmaması icap eder. Şu halde «Sınıf» kokusu ihtiva eden, işçiler tarafından benimsenen ve her gün biraz daha gelişen, zenginleşen İşçi Sigortaları Kurumunun, adının başında yer alan «İşçi» tâbirinin kaldırılması gerek. Osmanlı kurnazlığı ile 1959 dan beri işlenmekte olan toma bu. Hafızalarımızı şöyle bir yoklarsak, düşük iktidarın son Çalışma Bakanı Halûk Şaman da, Mutlu azınlığın ve sıfatiyle «İşçi Sigortaları Kurumu» nun adını «Sosyal Sigortalar Kurumu» olarak değiştirmek istemiştir. Bu konuda hazırladığı teklifi, Kurumun Yönetim Kuruluna kabul ettirmeye çalışmıştı. Yönetim Kurulunda o zaman İşçi Temsilcisi olarak vazife gören, Hasan Türkay ve Ekrem Özkılıç bu teklife muhalefet etmişler, İşçi teşekküllerini durumdan haberdar etmişlerdi. Başta Türk - İş olmak üzere, istisnasız bütün işçi teşekkülleri, bu teklife karşı koymuşlar, sert tepki göstermişlerdi. Düşük iktidar ve onun Çalışma Bakanı işçi sınıfının bu şuurlu ve sert tepkileriyle karşılaşınca, mahut projeyi rafa kaldırmak mecburiyetinde kalmıştı.

Derken 27 Mayıs 1960 inkılâbının, Türk milletine armağan ettiği Sosyal Cumhuriyet Anayasasında yer alan sosyal haklar, sosyal adalet, sosyal güvenlik ilkelerinin tatbikçisi; Toplumcu aydın tanınan sayın Bülent Ecevit'de tıpkı selefi Halûk Şaman'ın yapmak istediğini tekrarlamak hevesine kapılmıştır. Çalışma Bakanlığına geldiği günden beri, her vesile ile yaptığı konuşmalarda «Sosyal Sigortalar» temasını ortaya atarak zemin hazırlamakta olduğu gözden kaçmıyordu «Hafıza-i beşer nisyanla malûldur» fetvasınca dört sene sonra mahut projeyi tozlu raflardan indirerek. «Sınıf ayrılıkları şuuru üzerine kurulmamış bulunan

Kurumu Genel Kurulunun onayına sunmuştur.

Güdümlü bir korperatif karakteri olan, Çalışma Bakanlığının ve dolayısiyle kurum yöneticilerinin icraatını ve tasarruflarını usulen onaylamaktan başka bir fonksiyonu bulunmayan İşçi Sigortaları Kurumu Genel Kurulunun işçi temsilcilerine, kolaylıkla kabul ettireceğini ummuştur.

Dört sene sonra tekrarlanan oyun, işçi sınıfının şuurlu temsilcileri tarafından temelinden bozulmuştur. İşçi Sigortaları Kurumunun adının değiştirilmesini isteyen zihniyet, ne yazık ki Sayın Bülent Ecevit'in şahsında bir kere daha bozguna uğradı. İşçilerin temsilcileri, işçi sınıfının şuurlu bir varlık ve bir güç olduğunu isbat ettiler.

Şimdi, dikkat edilecek nokta, işçinin alınterinin bedeli olan primlerinden, Kurumda biriken, milyarlarca liraya baliğ olan tasarruflarının, «Sosyal Güvenlik, yakın zamanda, hiç bir sınıf ayrılığı gözetmeksizin sadece işçilere değil, bütün yurtdaşlara imkân nisbetinde teşmil edilecektir» sloganı ve bahanesiyle, İşçi Sigortaları Kurumunun, gerçek gayesinin dışında, paçal edilmesine karşı koymak ve mâni olmaktır.

Şaban YILDIZ

YATIRIM BANKASI BİR ÖZEL SEKTÖR TRÖSTÜ OLUYOR

Özel sektörün bilinçli çabaları devlet sektörü aleyhine büyük bir hızla ve emin adımlarla gelişiyor. Aşağıdaki yazıda Meclis denetinin bile nasıl yok edilmekte olduğu, mutlu bir azınlığın semirmesi için nelere başvurulduğu ap açık görülüyor Yahya Kanbolat, büyük bilgi ve inceleme ölçüsü ile konuyu açıyor

Yahya KANBOLAT

Bugün devlet işletmelerimizin defter kayıtlarına göre ödenmiş sermayeleri 6.5 milyar liraya varmaktadır. Ancak enflâsyon dolayısile gerçek değerin bugünkü rayiçle 50 milyar lira civarında olduğu tahmin edilmektedir. Devlet işletmelerimizin defter kayıtlarındaki bu değer düşüklüğü, hâlâ pek çok işverenimizin ağzının suyunu akıtmaktadır. İşte Devlet Yatırım Bankası milletin malı olan bu 50 milyar liranın hakkından, millet parasını işverene kredi şeklinde vererek gelmek amacını gütmektedir. Devlet Yatırım Bankası kanun tasarısının 6. maddesine göre, «Bankanın sermayesi bir milyar liradır» Banka bu sermayeyi temin yolunda Amortisman ve Kredi Sandığı ile İş Finansman Fonunu olduğu gibi yutmakta ve kalan sermaye de bütçe kanalı ile sağlanmaktadır. Şüphesiz bir milyar lira, milletin 50 milyar lirasını işverene yedirmek için kâfi bir miktar değildir. Banka devleti işletmeci olarak tasfiye ve yerine sahte işveren yaratma çabasında, yabancı memleketlerden kredi ve bağış şeklinde sermaye yardımı göreceğini 5. maddeyle anlamaktayız. Ancak Beş Yıllık Kalkınma plânının 1963 yılı tatbikatı için ihtiyaç duyulan iki milyar dış yardımı temin yolunda, devlet olarak ne kadar güçlüklere maruz kaldığımız meydandadır. Şu halde şimdiden, 50 milyar değerindeki devlet işletmeciliğinin tasfiyesinde dıştan ümit edilen çapta kredi ve bağışın bulunamıyacağı söylenebilir. Zaten yabancılar daima Türkiyeye: «Evvelâ kendinize güveniniz» öğütünde bulunurlar. Yani her şeyden evvel memurun, işçinin birikmiş paralarına, devlet hazinesine ve para fabrikasına sırtınızı dayamayı öğreniniz.

Asıl dayanak

Tasarı da dış sermaye kaynaklarını uzun uzun saymasına rağmen, asıl güvencin iç kaynaklara müteveccih olduğunu açıklamaktadır. Sekizinci maddeye göre: «Banka Maliye Bakanlığının kefaleti ile sermayesile sınırlı olmaksızın tahvilât çıkarmak suretile borçlanmaya yetkilidir.» Ancak Tasarruf Bonolarının dışarıda % 70 oranında kırıldığı gözönüne alınırsa, bu tahvillerin de ne gibi bir muameleye maruz kalacaklarını şimdiden tasavvur etmek kabildir. Fakat tasarı işçinin, memurun parasına ve tasfiyeye maruz kalacak İktisadî Devlet Teşekküllerinin kârlarına güvenmektedir. Tasarının 5. maddesinin ikinci fıkrasına göre Emekli Sandığı ve İşçi Sigortaları Kurumu, Bankanın çıkaracağı düşük faizli ve uzun vâdeli tahvillerini satın almak zorundadırlar. Dokuzuncu maddeye göre de: «Kamu İktisadî Teşebbüsleri, devamlılık arzeden finansman fazlalarını Banka tahvilâtına yatırmağa mecburdurlar». Bu iki maddeyle memur ve işçinin emeğinden kesilerek ve onlara harcanmak amacile b i r i k m i ş milyonlarca lira, sabık iktidar zamanında görülmemiş bir cömertlikle işverenlerimizin emrine verilmektedir. Yine aynı maddelerle İktisadî Devlet Teşekküllerinin kârları tahvilât şeklî altında Devlet Yatırım Bankasına devredilmekte ve teşekküllerin yatırım imkânı fiilen ortadan kalkmaktadır.

Kârlar ve düşük faiz hadleri

Çünkü tasarının 2. ve 10. maddelerine göre kamu İktisadî teşebbüsleri, ihtiyaç duydukları yatırım miktarını Devlet Yatırım Bankasından kredi alarak karşılarlar. Böylelikle devlet işletmeleri kârlarını, Bankanın lütuf ettiği nisbette zinde yatıracaklardır. Ama bu paralarını, Bankanın lütf ettiği nisbette ve yüksek faizle kredi şeklinde çekip yatırım yapabileceklerdir. Bu şekilde İktisadî Devlet Teşekkülleri ve 50 milyarlık değerin idaresi tamamen Bankanın kontrolu altına girmektedir. Bu mekanizma sayesinde işverenlerimiz semizleyecek ve tedrici şekilde devlet işletmeciliği de tasfiye edilecektir. Ancak bu sermaye kaynakları da şüphesiz İktisadî Devlet Teşekküllerini kısa zamanda tasfiye etmek ve onları işverenlerimize hediye etmek işinde kâfi gelmiyecektir. Tasarı bunu da hesaba katmıştır. Beşinci maddenin üçüncü fıkrasına göre Banka, mükelleflerin birikmiş vergilerini hazineden kredi ve avans şeklinde alabilecektir. Bu da yetmediği takdirde «Bankanın tahvilleri, Devlet tahvillerinin sahip bulunduğu her türlü imtiyaz ve avantajlara» malik olduğu için, Devlet Yatırım Bankası tahvillerini Merkez Bankasında rahatça kırdırıp para çekebilecektir. Bu şekilde memleketteki bütün sermaye kaynakları, işveren yaratma ve devlet işletmelerinin tasfiyesi yolunda adım adım Devlet Yatırım Bankasının emrine tahsis edilmekte ve tahrip işinde bu kaynaklar yetmediği takdirde kendisine enflâsyona başvurmak hakkı kanunen tanınmaktadır. Devlet Yatırım Bankası adı verilen ve gayesi tahripten başka olmayan bu korkunç ve işitilmemiş tröstle, milletin serveti yine milletin parası ile işverenlerimize devredilecektir.

Meclis müdahalesi fiilen kalkıyor

Reorganizasyon ve Devlet Yatırım Bankası kanun tasarılarile, Büyük Millet Meclisinin tasfiyelere müdahale etme imkânı fiilen ortadan kalkmaktadır. Çünkü İktisadî Devlet Teşekküllerinin tasfiyesi hareketinde tasarılar, Umumî Murakabe Heyetini ve dolayısile Meclisi elikolu bağlı bir seyirci durumunda bırakmaktadır. Reorganizasyon tasarısı 3460 sayılı kanunu ve Millî Birlik İdaresinin çıkardığı 23 sayılı kanunu kökünden tahrip etmektedir. 3460 sayılı kanunun 7. maddesine göre umumî hükümlere bağlı teşekküller «idarî, malî ve teknik bakımından, Umumî Murakabe Heyetinin daimî nezaret ve murakabesi altında bulunurlar». Sabık iktidar işverenlerimiz namına yapılan hesapsız suiistimalleri gizlemek amacile, 3460 sayılı kanunun 1. maddesine dayanarak özel kanunlarla pek çok devlet işletmesi kurmuş ve bunları Umumî Murakâbe Heyetinin kontrolundan kaçırmıştı. Fakat 23 sayılı kanun 10. maddeyle, kuruluş şekilleri ne olursa olsun sermayesinin yarısından fazlası devlet veya teşekküllere ait bulunan iştirakli teşebbüslerin «daimî nezaret ve murakabesini» Umumî Murakabe Heyetine tevdi etti. Ayrıca 23 sayılı kanun Umumî Murakabe Heyetini Başbakanlıktan ayırıp, onu Teşrii Organ Başkanlığına bağlamakla devlet işletmeciliğinde ilk defa olarak «millet malının millet tarafından kontrolu» ilkesini koymuş oldu. Bu şekilde Umumî Murakabe Heyeti, Meclisin bir nevi teknik organı haline girmiştir. Devlet işletmelerinin murakabesi alanında 3460 ve 23 sayılı kanunların koydukları gayet müessir ilkeleri açıklığa kavuşturup tekâmül ettirmek varken, Reorganizasyon ve Devlet Yatırım Bankası kanun tasarılarında, işveren namına tahripkâr faaliyeti rahatça yürütebilmek için Umumî Murakabe Heyetinin ve dolayısiyle Büyük Millet Meclisinin kontrol etme yetkisinin sıfıra indirilmesi hususunda büyük gayret sarfedilmiştir.

Yok edilen kontrol

3460 sayılı kanunun 7. maddesi İktisadî Devlet Teşekküllerinin idarî, malî ve teknik bakımından Umumî Murakabe Heyetinin «daimî kontrol»u altında oldukları ilkesini koyarken, Reorganizasyon tasarısının 20. maddesi bu «daimî kontrol» esasını yoketmektedir. Bu maddeye göre «Teşekküller, özel kanunda gösterilen esaslar dahilinde» ancak Umumî Murakabe Heyetinin ve dolayısile Büyük Millet Meclisinin murakabesine tabidirler. Halbuki tasarının 9. maddesine göre teşekküllerin bağlı oldukları bakanlıkların, bu teşekküllerin hesapları ve işlemleri üzerindeki kontrolleri hiç bir sınırlamaya tâbi tutulmamaktadır. Teşekküller üzerindeki şumulünün «özel kanunda» açıklanacağı hususunun ileri sürülmesi, 3460 sayılı kanunun ortaya attığı «daimî kontrol» ilkesi işvereni rahatça semizletme namına mahvedilmektedir. Umumî Murakabe Heyetinin ve dolayısile Büyük Millet Meclisinin teşekküller üzerindeki kontrolunun ne derece dar olacağını, tasarının 17. ve 19. maddeleri açık bir ipucu vermektedir. Bu maddelere göre «kesinleşen genel yatırım ve finansman programları» ile «bilânçolar ve netice hesaplarının birer örneği ilgili bakanlık tarafından Umumî Murakabe Heyetine gönderilecektir. Halbuki teşekkül bilânçolarının gazetelerde yayınlanması kanunî bir mecburiyettir. Tasarının 21. maddesine göre Umumî Murakabe Heyeti bu gazete havadislerini ve kesinleşen hesapları büyük bir titizlikle inceliyecek ve düzenlenen raporları da Başbakanlığa gönderecektir. Bu raporlar Başbakanlık tarafından Büyük Millet Meclisine sunulacaktır. Meclis, gazetelerden öğrenebileceği bilgileri büyük bir tantanayla tekrardan ve munzam bir raporla muttali olmak fırsatına kavuşacaktır.

Kökü kazınan ilke

Reorganizasyon tasarısı «daimî kontrol» ilkesini tahrip ettikten gayri, 23 sayılı kanunun koyduğu «millet malının millet tarafından kontrolu» ilkesini de kökünden yoketmektedir. Çünkü 23 sayılı kanunun 10. maddesi Umumî Murakabe Heyetini açıkça Büyük Millet Meclisine bağlarken, ve bu heyeti Meclisin teknik bir organı haline getirirken, Reorganizasyon tasarısının 21. maddesi Anayasaya aykırı olarak Umumî Murakabe Heyetini tekrar Başbakanlığa bağlamaktadır. Umumî Murakabe Heyetinin, Meclis ile bağı tamamen kesilmekte, gazete havadislerine dayanarak düzenlenebilecek raporları Büyük Millet Meclisine göndermek yetkisi Başbakanlığa ait olmaktadır. Bu şekilde Büyük Millet Meclisinin Anayasaca da teyid edilen millet malı üzerindeki kontrol yetkisi ortadan kaldırıldığı gibi, Umumî Murakabe Heyetinin de teşekküller üzerindeki kontrol derecesi sıfıra indirilmektedir.

İktisadî Devlet Teşekkülleri Reorganizasyon tasarısının ruhunu Devlet Yatırım Bankası teşkil etmektedir. Reorganizasyon tasarısının 2. maddesi «teşekkül, müessese ve iştirak» kavramlarını ortaya atmaktadır. Tasarının 20. maddesinde, ancak «Teşekküllerin» özel kanunda gösterilen esaslar dahilinde Umumî Murakabe Heyetinin kontroluna tabi olacaklarını bildirmekle, müessese ve iştirakler (6. maddeye göre işletmedeki devlet iştiraki sermayenin yarısından fazla olabilir) Umumî Murakabe Heyetinin kontrolu dışında kalmaktadır.

Bir ve 4. kavram

Devlet Yatırım Bankası kanun tasarısında, devlet işletmeciliğinde dördüncü bir kavram ortaya atılmaktadır. Birinci maddeye göre Banka, Maliye Bakanlığına bağlı bir «kamu iktisadî teşebbüsü»dür. Üçüncü maddeye göre «kamu iktisadî teşebbüsü»nden kasıt, Kamu İktisadî Teşebbüsleri ve İştiraklerıdir. Bu duruma göre «teşekkül, müessese ve iştirak» birer kamu iktisadî teşebbüsüdür. Ama Devlet Yatırım Bankası ise Umumî hükümlere bağlı olmayan ve sadece bir «kamu iktisadî teşebbüsü»dür. Böylelikle milletin hazır ve potansiyel imkânlarile işleyecek bu işveren tröstü, basit bir kavramın ihdasile her türlü kontrolun dışında kalmaktadır. Bakanlar Kurulunun bile bu işvereni semizletme tröstünün üzerindeki kontrol yetkisi, bir veto hakkından ileri gidememektedir. Bu şekilde Devlet Yatırım Bankasının kontrolu evvelâ Allaha ve sonra da işverenin insafına terkedilmiş olmaktadır.

3460 sayılı kanunun 43. maddesinde genel işletmecilik esaslarına uymak için konan hafif cezaî müeyyideler, Reorganizasyon tasarısında işverenlerimizin hesabına elverişli geldiği için şiddetlendirerek iktibası cihetine gidilmiştir. Tasarının 32. maddesine göre «Teşekküllerle Müesseselerin paralarına ve para hükmündeki evrak ve senetlerine ve diğer mallarına karşı ve bilânço, tutanak, rapor ve benzeri her türlü belge ve defterleri üzerinde» işve

(Devamı 6. Sayfadadır)

YATIRIM BANKASI

S. 5. ten devam

(5 ci Sayfadan devam)

ren hesabına suç işleyen memurlar ve müstahdemler» devlet memurları hakkında uygulanan cezayı görürler». Ama işverenin devlet işletmelerile ilgili tasallutu üzerinde bilgi verecek her hangi bir memur ve ya müstahdem, «bir aydan bir yıla kadar hapis ve bin liradan beş bin liraya kadar ağır para cezasile» cezalandırılacaktır. Ayrıca «haklarında kanun hükmüne tâbi teşekkül ve müessesselerde ve devlet hizmetlerinde çalışmaktan mahrumiyet cezası da verilir». İşveren namına evrakta tahrifat yapmak normâl bir suç teşkil etmektedir. Halbuki işverenin tasallutunu ifşa etmek ise fevkalâde bir suç mahiyetini almaktadır.

Kemirici iki hastalık

Geçmiş on yıllık tatbikat İktisadi Devlet Teşekküllerinin maruz kaldıkları kemirici iki ana hastalıktan birisinin murakabe eksikliği ve diğerinin de işveren tasallutu olduğunu meydana koymuştur. Bu vaziyet memlekette karma ekonominin muhafazası bakımından. İktisadi Devlet Teşekküllerini maruz bulundukları iki ana hastalıktan kurtaracak reorganizasyon tedbirlerinin bir an evvel ele alınmasını gerektirmektedir. Halbuki Reorganizasyon ve Devlet Yatırım Bankası kanun tasarıları, İktisadi Devlet Teşekküllerini maruz bulundukları öldürücü iki ana hastalıktan kurtarmak yerine, murakabesizliği ve işveren tasallutunu geçmiş devirlere nazaran çok daha geniş çapta olmasını sağlıyacak esasları kanunlaştırmak hedefini gütmektedir. Sabık iktidar zamanında İktisadî Devlet Teşekkülleri işverenlerimizin o sonsuz iştahlarına rağmen, bir mücize eseri olarak ayakta kalabilmişlerdir. Halbuki şimdi işverenlerimizin ve yabancı sermayenin çıkarları açısile hazırlanan o iki kanun tasarısı, İktisadi Devlet Teşekküllerinin reorganizasyonu olmayıp, sadece devlet işletmelerini yerli ve yabancı sermayeye kısa zamanda devrederek memleketteki karma ekonomi sistemine son vermek gayesini gütmektedir. Bu bakımdan o iki kanun tasarısı İktisadi Devlet Teşekküllerinin bir ölüm fermanı mahiyetindedir.

Devlet işletmeleri işverenlere devrediliyor

Gerekçelerde reorganizasyon tasarılarının «yerli ve yabancı uzmanların iştirakile» yapılan incelemeler sonunda hazırlandığı hususu iftiharla zikredilmektedir. Türkiyede 50 milyarlık devlet işletmelerini yine devletin sağlıyacağı kredilerle en kısa zamanda işverene devredecek bir uzmanın olabileceğini tasavvur etmek kabil değil dir. 27 Mayıs memleket aydınlarının devlet kasası üzerindeki hassasiyetlerinin açık bir işaretidir. Şu halde reorganizasyon adı altında hazırlanmış o tasfiye tasarılarının, Dominik Cumhuriyetinde sabık diktatör Trujillo'nun devlet kasası üzerindeki vurgunlarına kanuni şekil vermede tecrübe kazanmış uzmanların bir işi olarak sayılması gerekmektedir. Nitekim AİD Türkiye Misyonu Başkanı Van Dyke'in 1963 nisanında Ankarada Rotary Kulübünde verdiği konferansta devlet teşebbüslerinden bahsederken: «Bu konu Türk, Amerikan ve Avrupalı uzmanlardan kurulu müşterek bir komite tarafından inceden inceye tetkik edilmiş ve bu husustaki tavsiyeler Türk hükümetine sunulmuştur. Bunların kanun olarak çıkacakları umulmaktadır» demesi, bir taraftan yabancı sermayenin nasıl bir iştahla devlet teşebbüslerinin tasfiyesini beklediğini yansıtmakta, diğer taraftan da bu tasfiye tasarılarının Trujillo rejimi gibi vurguncu idarelerle işbirliği yapmış uzmanların eseri olduğunu açıklamış olmaktadır. Bu kanun tasarılarının Meclisin ilgili komisyonundan bir an evvel çıkması için işverenlerimiz gece gündüz dua etmekte ve devlet sermayesinden gayri her nevi sermayenin aziz dostu olan Fethi Çelikbaş tarafından da büyük bir ısrarla takip edilmektedir. Tasarılar yüksek devlet memurlarımıza devletin mevcut ve potansiyel imkânlarını işverene cömerçe tevzi işini yüklediği için, bu vaziyetin devlet hayatımızda yaratabileceği ahlâki tahribat yürekler ürperticidir. Bütün bu sonuçları düşününce, insanın yabancı sermayeden ve yabancı uzmandan ikrar etmemesi elde değildir. Ama bu tasarıları millet kabul etmiyecektir ve sermayenin bütün umudu boşa çıkacaktır.

Sosyal Uyanış

Behzat AY

27 Mayıs'ın getirdiği şeylerden en önemlisi bence «Sosyal uyanış» olmuştur... Üç yıl öncesine değin konuşulmayan, tartışılmıyan konular ele alınmış; temeldeki rahatsız edici durumları görenler çoğalmıştır... Üç yıl gibi kısa bir zamanda, daha önceleri söylevi çekilen entri — püften soyut hürriyet söylentilerinin yerini kişiye ve topluma gerçek özgürlüğü verecek, özgürlüğün önkoşullarını konuşulmaya, tartışılmıya, yazılmıya başlaması sosyal uyanışın başladığını, iyiye doğru gittiğimizi gösterir.

Bu uyanış tarihin akışından başka birşey değildir. İnsanlar ve toplumlar bu akışa direnmek isteseler de ellerinde değildir. Tarih bizi yeni yeni istasyonlara taşımakta devam edecektir. Her şeyi yaratan insanoğlunun kafası, bütün insanların mutluluğunu yaratan ortamı da yaratacaktır... Bu yaratış belki geç olacak, ama, sağlam olacaktır... Pürüssüz olacaktır... Düşünün bir dağ çeşmesini: parmak kadar ince su akar boyuna... Aktığı yerde bir taş vardır... Bu taş aşınmış, oyulmuştur... Su sert olmasa da, hızlı akmasa da, yaptığı bir iş olmuştur... Bu iş zaman içinde olmuştur. Sosyal uyanışta böyledir...

Niçin Aşağıdan Yukarıya?

Mustafa ASLAN

Sosyalizm bir bakıma ekonomik bir mesele, üretimin arttırılması meselesidir. Evet, bu bir plân işidir ama, plânı kim yapacak ve uygulayacak?

27 Mayıs'tan sonra partiler ve politika sahnesinde demagojinin yıpranması ile, bilime en uygun yol olarak sosyalizm belirdi ve onunla birlikte sosyalizmin iki türlü anlayışı da ortaya çıktı.

Bunlardan biri, sosyalizmin yukarıdan aşağıya uygulanacak bir plânlama ile gerçekleşeceğini savunmaktadır. Buna göre, kitle henüz çok geri ve şekilsizdir. Onun için, sosyalizm bu şekilsiz kitleye bir aydın kadrosu tarafından yukarıdan kabul ettirilmelidir. Aşağı yukarı bir plânlamadan ibaret olan bu sosyalizm anlayışının sınıfî bir temeli yoktur.

Tarihi yapan, onu ileriye götüren itici kuvvet, «Olsa da olur, olmasa da» mülâhazaları değil, hep, ölüm-kalım zorunlukları olmuştur. Öyle ise, sosyalizm gibi, tarihsel gelişimde en önemli bir dönemece toplumu hangi kuvvet ulaştıracak? Sosyalizm yukarıdan aşağıya bir plân dikte edecek bürokratik kadrolar için bir ölüm—kalım meselesi değil dir. Öyle ise, bu kadrolar sosyalizmi gerçekleştirecek güçte olamazlar. Bu gerçeğe karşın bu kadrolara da yanmak, tarihî gelişimi ve onu yapan faktörleri iyi tanımamaktandır.

Üretici kuvvetler Sosyalizmin barutu

Dediğimiz gibi ekonomik bir mesele, bir üretimi arttırma (Bunun için de üretici kuvvetlerin üreticiliklerinin arttırılması) meselesi olan sosyalizm herkesten önce üretici kuvvetlerin dâvası, hem de ölüm—kalım dâvâsıdır. Bu sebeple bu kuvvetler sosyalizmin «barutu»dur. «İşçi sınıfsız sosyalizm», «Dört köşeli çember»dir. Sosyalizmin harikalı gücü, serbestçe gelişip örgütlenebilen üretici kuvvetlerin hiç bir baskı altında kalmayan yaratıcı emeğinden doğar. Bu bakımdan sosyalizm, bütün uygarlıkları, insanoğlunun parlak işlerini meydana getiren hücrenin, canlı organizmanın şaşılacak çalışmalarının önündeki her türlü sun'i, iğreti engeli gidererek ön plâna geçirilmesidir. Yüz yıllar danberi memleketin çorak bir tarla ya çevrilmesinin sebebi de, bu, her şeyi meydana getiren emeğin en geri plânda kalması; asıl yaratıcı, canlı olanın kısır, bir otoritenin eğemenliği altında ezilmiş, kösteklenmiş olmasıdır. Yüz yıllardanberi içinde yüzmekte olduğumuz bu gerçeği dikkata almayan, yukarıdan aşağıya bir plân uygulamak sosyalizm değildir, eski CHP. devletçiliğinin biraz daha genişidir, sosyalizmi sınıfî temelinden, asıl dayanağı olan işçi sınıfı ve öbür üretici kuvvetlerden ayırmaktadır.

Eğitimi soyut olarak ele alanlar

Bu türlü sosyalizm anlayışının halk, aydın ve demokrasi konularındaki görüşü de bugüne kadarkilere benzemektedir: «Hlk önce alfabeyi öğrensin, sonra ilk okulu bitirsin. Tahsili yükseldikçe demokrasisi de yükselsin». Bunlar, eğitimi sosyal mücadelelerden ayrı ve soyut alan görüşlerdir; 141, 142. ci maddelere ses çıkarmayan prefesörün yanında, demokrasinin tarihî sorunluğunu günlük yaşantısında duyan Kavel işçisinin demokrasiye çok daha fazla yatkın, toplumsal bilince sahip olduğundan habersizdirler. Plânlamada, sosyalizmi uygulamada görev alacak aydın da, üretici kuvvetlerin üstünde değil, omuz omuza yanında yer alan ve meselelere ancak işçinin o devrimler yaratıcı ölüm—kalım zorunlukları açısından bakabilen aydındır. Kitlenin şekilsiz oluşuna gelince: Meselesi olan kitle, en faz la şekillemeğe namzet kitledir.

Heyula gibi bekleyen meseleler var

Yeter ki, zorla yukarıdan aşağıya kabul ettirmek değil de, uygar bir toplumda en ön sırayı tutacak yaratıcı emeğin serbestçe fışkırmasına yardım etmek ve onu kanalize etmek şeklinde bir sevk ve idare anlayışına sahip ilerici bir kadro e meseleleri dile getirsin ve kitleyi o meselelerin ardına düşürsün. Bu günkü Türkiye gırtlağına kadar bu türlü meselelerin içindedir: Her biri birer heyulâ gibi ekmek, iş, toprak, mesken, sağlık, eğitim... meseleleri. Tek tek tedbirlerle çözülmeğe çalışan ve olayları derinliğine görme yenleri hayâl kırıklığına uğratacak, sağlam bir tarih görüşüne sahip olanlara ise mutlu bir yarının imkânlarını gösterecek meseleler..

Demokratik bir ortam şart

Sosyalizmin gerçekleşmesi için, onu yürütecek olan bu üretici kuvvetlerin ve işçi sınıfının seçim yolu ile iktidara geçmesi şarttır. Bunun için de örgütlenmeğe imkân verecek demokratik bir ortam gerekli dir. Yani, aşağıdan yukarıya oluş, hem, şu anda demokratik örgütlenme bakımından politik; hem de ilerideki sosyalist iktidarda — buna ek olarak — üretimi arttıracak yaratıcı emeği ön sıraya geçirmek şeklinde ekonomik ve sosyal amaçlar taşır. İşte, sosyalizmi böylece, tarihsel gelişime uygun olarak görenler işe bu noktadan, yani sosyalizmin bu gerçek sahiplerini dâvâlarına sahip kılmak üzere örgütlendirmek ve bunun için gerekli demokratik ortamı elde etmek mücadelesinden girilmiş tir. Çünkü demokrasi, sosyalizmi gerçekleştirecek kuvvetlerin örgütlenmesini sağlayacak ortamdır.

Onun için bugün yurdumuzda sosyalizmin önde gelen meselesi önce bu demokratik ortamı hazırlamak, bu yolda demokratik ve üretici kuvvetleri, işçi sınıfını örgütlendirmek meseleleridir.

MÜLKİYET HAKKI VE ANAYASADAKİ GEREKLERİ

Yılmaz HALKACI

Hürriyetle mülkiyet arasındaki yakın ilişki günümüzün en önemli konuları arasında.. Kurucu Meclis'te Yeni Anayasa tasarısı görüşülürken bir taraftan «Sosyal adalet» e saldırıp bunun tehlikeli olduğunu söyliyenler diğer taraftan tasarıda mülkiyet ve miras haklarının bulunmadığını ileri sürerek epeyce yaygara kopardılar. Bu arada Fethi Çelikbaş hürriyetin teminatının mülkiyet olduğunu ileri sürerek D.P. li eski arkadaşlarının da bu sebepten milletvekilliğini bir geçim kaynağı olarak gördüklerini ve yeniden seçilebilmek için de çeşitli biçimsiz yollara saptıklarını söyledi.

Hürriyetle mülkiyet arasındaki yakın ilişkiye bir diyeceğimiz yok, ama Çelikbaş'ın burada kastettiği hâkim sınıfların mülkiyetiydi. Hâkim sınıfların büyük halk kitleleri karşısındaki imtiyazlı durumunu da sağlıyan buydu. Kendisinin sanayicilerin Bakanı olduğunu söyliyen Çelikbaş'tan toprak ağaları, ticaret ve sanayi burjuvazisi karşısında onların zararına halk kitlelerinin mülkiyet haklarını savunmasını beklemek saflık olurdu.

Bu saldırıların sonucunda tasarıdaki «Sosyal adalet», «Sosyal devlet» biçimine sokulurken sosyal ve iktisadi haklar ve ödevler adını taşıyan üçüncü bölüme de «Mülkiyete ait genel kural «Başlığı altında» Herkes mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.» şeklinde bir ilâve yapıldı. Ama bu genel kural böylece bırakılmadı, ikinci fıkraya «bu hakların ancak kamu yararı amacıyla kanunla sınırlanabileceği», üçüncü fıkraya da «Mülkiyet hakkının kullanılmasının toplum yararına aykırı olamıyacağı» ilkeleri konuldu.

Statükocular bu maddeyi kendilerine göre anlamaya ve başkalarına da öyle anlatmaya çalışa dursunlar, bize kalırsa madde öteki Anayasa maddeleri, Anayasa'mızın temel ilkeleri ve başlangıç bölümü ile birlikte ele alınıp yorumlanırsa sosyalist bir mülkiyet anlayışına ve bunun sonucunda da üretim araçlarının kamulaştırılmasına engel sayılamaz.

Anayasamızın 36. maddesine göre mülkiyet sınırsız ve mutlâk bir hak değildir. Ayrıca daha önemlisi «Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına da aykırı olamaz.» Bu son fıkra mülkiyetin sübjektif bir hak olma niteliğini yumuşatmakta ve onu sosyalist anlayışa uygun olarak sosyal bir fonksiyon saymıya yaklaşmaktadır. Hiç kimsenin kalkıp ta üretim araçlarının özel mülkiyet konusu olmasının «Toplum yararına aykırı» olmadığını ileri sürebileceğini sanmıyoruz. Hele memleketimiz gibi geri kalmış bir ülkede bu aykırılık daha da belirgindir. Devlet Plânlama Dairesi'nin açıkladığı rakamlar ortada. Buna göre Türkiye'de en az kazançla, en çok kazanç arasındaki fark yirmi iki bin misli gibi korkunçtur. Millî gelirin % 38 i ise nüfusumuzun % 2 sinin cebinde toplanmaktadır. 180.000 köylü ailesinin hiç toprağı yoktur, buna karşılık 5.000 dönümden fazla toprak sahibi — ki bu bazan birkaç yüz bin dönüme kadar çıkmaktadır — sayısı ise sadece 329 dür. Bu adaletsiz mülkiyet düzeni ve bunun doğurduğu anormal gelir dağılımı milyonlarca vatandaşın ancak bir Afrika sömürgesinde rastlanan şartlar altında yaşaması sonucunu doğurmaktadır. Ayrıca ülkemizde servet genellikle bilgi, çalışma, kabiliyet ve ahlâk gibi hususlarla da ters orantılı olarak dağılmaktadır.

Sonra Anayasa'mızın 10. maddesi çok önemli ve üzerinde hassaslıkla durulması gereken bir hüküm koyuyor. Buna göre: «Herkes, kişiliğine bağlı dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir. Devlet kişinin temel hak ve hürriyetlerini, fert huzuru, sosyal adalet ve hukuk devleti ilkelerile bağdaşamıyacak surette sınırlıyan siyasî, iktisadi, sosyal bütün engelleri kaldırır; insanın maddî ve mânevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlar.»

Madde devlete, «İnsanın maddî ve mânevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlama» mükellefiyetini yüklüyor. Bunun için de siyasî iktisadi, sosyal bütün engeller kaldırılacaktır.

Demekki Anayasa'yı yapanlarca da kişinin temel hak ve hürriyetlerini sınırlıyan birtakım engellerin varlığı kabul edilmektedir. Öyle olmasa bu hükmün konulması için sebep te bulunmazdı.

Anayasa'mızın 12. maddesinin 2. fıkrasına göre: «Hiçbir kişiye, aileye zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.» Gelir dağılımı ve mülkiyet bakımından kişiler arasında yukarda sözünü ettiğimiz büyük farklar bulundukça, bazı kişiler ve sınıfların da kanun önünde bile imtiyazlı durumda olacakları meydandadır. Sadece kanun önünde eşit olmanın ise aldatıcı bir eşitlik olduğu asırlarca önce anlaşılmıştır. Herkes Anayasa'nın tanıdığı temel hak ve hürriyetlerden ancak malî durumunun müsaadesi oranında faydalanabilecektir. Bir milyonerin ayda üç yüz lira kazanabilen bir işçiden imtiyazlı olmadığını ileri sürmek en azından gülünç olur.

Zira Anayasa'mızın başlangıç bölümü bile, yalnız başına yeteri kadar anlamlıdır. Burada «İnsan hak ve hürriyetlerini, millî dayanışmayı, sosyal adaleti, ferdin ve toplumun huzur ve refahını gerçekleştirmeyi ve teminat altına almayı mümkün kılacak demokratik hukuk devletini bütün hukukî ve sosyal temellerile kurmak için... deniliyor. Yine bu bölümde «Türk milleti bütün fertlerini kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde millî şuur ve ülküler etrafında toplıyan ve milletimizi dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak millî birlik ruhu içinde daima yüceltmeyi amaç bilen Türk Milliyetçiliğinden hız ve ilham alarak... Bu Anayasayı kabul ve ilân...» denilmektedir.

Bütün bunlardan anlaşılacağı gibi Anayasa'mız Türk milletinin gerek kişi, gerekse toplum olarak kaderde, kıvançta, tasada ortak, barış ve huzur içindebölünmez bir bütün olmasının özlemini yansıtmaktadır. Bugünkü durumda ise aynı aile fertlerinin birbirlerine karşı duyduğu sorumluluk, yakınlık ve yardımlaşma duygusuna benziyen bu durumun gerçekleşmesi imkânsızdır. Menfaatleri zıt sınıfların varlığı ve bunlar arasındaki kaçınılmaz çatışma yeterli bir huzursuzluk konusudur. Bunu önlemek, sınıf farklarının ortadan kaldırılmasına bağlıdır ki: bu da demokratik bir şekilde sosyalist bir düzenin kurulması ile gerçekleşebilir. Türkiyede bilinen veremli sayısı bir milyona yakındır ve veremin de başlıca sebebi bilindiği gibi gıda yetersizliğidir. Daha karnını bile doyuramıyanların, parasını nasıl sarfedeceğini bilmiyenlerle kıvançta ve tasada ortak olmasına imkân var mıdır?

Bütün bunlara karşılık Anayasa'mızın 11. maddesinin 2. fıkrasındaki «Kanun kamu yararı, genel ahlâk, kamu düzeni, sosyal adalet ve millî güvenlik gibi sebeplerle de olsa bir hakkın ve hürriyetin özüne dokunamaz.» cümlesine dayanarak üretim araçlarını kamulaştırmanın mülkiyet hakkının özüne dokunma olacağı ileri sürülebilir. Fakat bu doğru bir yargı olmaz. Çünkü önce mülkiyeti Anayasa'mızın anladığı şekilde bir temel hak saymıya imkân yoktur. Bir kere buna Anayasa'mız engeldir, zira mülkiyet temel hak ve hürriyetler bölümünde değil, sosyal ve ekonomik haklar bölümünde sayılmıştır. Ayrıca mülkiyeti bir temel hak olarak bile kabul etsek bunun sınırını genişleterek üretim araçları mülkiyetinin de bu nitelikte olduğunu, daha açık bir deyimle mülkiyet hakkının özüne dahil olduğunu savunmak abes olur. Eğer üretim araçlarına malik olmak bu kadar önemli bir temel hak sayılırsa o zaman devletin herkesi üretim aracı sahibi yapması gerekir. Halbuki üretim araçlarına sahip olmıyan kişiler için de geniş bir mülkiyet alanı vardır. Üretim araçlarının mülkiyeti kamuya maledilirse o zaman bu haktan hiç nasibini alamıyan milyonlarca vatandaşın bugününkünden çok daha fazla mal ve mülke sahip olabilmesi imkânı sağlanabilecektir.

Sonuç olarak bize göre sosyalist, ya da sosyalist eğilimli bir partinin demokratik yoldan iktidara geçmesi halinde Anayasa'mıza göre üretim araçlarının, ya da hiç olmazsa büyük üretim ve mübadele araçlarının, kredi ve sigorta müesseselerinin, madenlerin, ithalât, ihracat ve toptan ticaretin, nakliyatın kamulaştırılması mümkündür.

OYNAK MERDİVEN

İşçi ücretlerinin düşüklüğünü nihayet işverenler de kabul etmiş görünüyor. İş ve İşçi Bulma Kurumunun Mahalli Danışma Komisyonunda incelenen rapor bunu belirtiyor.

İş ve İşçi Bulma Kurumunun piyasa ücret araştırmalarını, bu konuda uzman olanların incelemesini isteyen işverenler oluyor. Daha geniş çevrelerden, daha kapsamalı araştırmalar bekleniyor. Bu piyasa ücret araştırmaları öyle uzasın ki, bir işçi sendikasının ortaya atacağı bir rakam derhal bir kısım işverenlerce «daha bunun kesinliği ve ilmiliği belli değil» gibilerden savsaklamaya yol açsın isteniyor. Hani öyle bir istatistik bulunsun ki, bunda işçi ailelerinin çalışmaya elverişli yaşta olanı da, olmayanı da çalıştığınadn dolayı, ücretlerle geçim durumu arasındaki bağ zayıflatılsın. Mademki, densin, bir ailede bütün nüfus çalışıyor, bu eve ayda 900 lira giriyor, o takdirde ayda 300 lira adam başına gelir düşerse öpsünler ellerini başlarına koysunlar.

Bu havayı getirmek istiyenler var elbet. Ama aklı selim bu oyuna gelmeyecek ve gerçekten büyük bir ihtiyaç olan «Oynak merdiven» ücret düzeni işçilere uygulanırsa bundan yararlar çıkacak. İş ve İşçi Bulma Kurumunda açıklandığı gibi «emek sahiplerinin konjonktür dalgalanmaları sebebiyle maruz kaldıkları ıztıraplara nihayet vermek amacı ile oynak merdiven sisteminin uygulanma şartlarının en kısa zamanda temin edilmesi» yerinde olacak.

Geçim endekslerinin Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından ele alınmasını istemek de yerinde. Gerçekten bu yola gidilerek işçi ve işveren teşekküllerinin itiraz etmeden kabullenecekleri resmî bir belge olur elde.

Geçim endeksi hazırlayanların muhayyel 3 kişilik aileleri var ya.. Bu muhayyel ailenin bir ayda kaç lira (net) ile geçinebileceği hesaplanmış acaba? Danışma Komisyonunu Ücret Komitesi zaptından anlaşıldığına göre ayda 800 liraya ihtiyacı var bu Üç kişilik ailenin.. Gerçek bu. Hatta Devlet Plânlama Teşkilâtının hesaplarına daha çok güvenecek olursak asgari ücretin bugünün Türkiyesinde 900 lira olması gerekir.

Ama bu «ilmen» sabit olan gerçek yanında fiilen ortaya çıkan ve Çalışma Bakanlığının uyguladığı ücret düzenine değil, ücret politikasına bakınız:

Samkımsöğütteki PTT. işçileri ücretlerine zam istemişlerdir. İl Hakem Kurulu böyle bir zamma lüzum görmemiştir. İşçiler zamda ısrar etmişlerdir. Yüksek Hakem Kurulunda Çalışma Genel Müdürün daima baskın çıkan görüşleri üzerine İl Hakem Kurulunun zam verilmesine lüzum görmediği karar tasdik edilmiştir.

HALK YARARINA OLAN DEMOKRASİ BÜTÜN GÜÇLÜKLERİ ÇÖZECEKTİR

Behice BORAN

Geçen haftanın ortasında Başbakan İnönü her zamanki iyimserliği ile son krizi de başarıyla atlatmaktan memnunluğunu belirterek rejimin bu imtihandan da ha istikrarlı çıktığını söyledi. Başbakanın bu ve daha önceki demeçlerinden meseleyi hep siyasî bir buhran ve siyasî rejimin yerine oturması meselesi gibi gördüğünü ve ortaya koyduğunu anlıyoruz. Oysa sade bizde değil, her toplumda sürekli siyasî buhranların ve rejim meselelerinin altında daha derinlere giden sosyal, özellikle ekonomik meseleler yatar. Bunlar hal edilmedikçe, veya hiç değilse halledilme yoluna sokulmadıkça darbe teşebbüsleri, darbeler tekrar eder ve bir gün bakarsınız toplum açık bir diktatörlük rejimine girivermiş.

Durumun kabahatini «çirkin politikacı»ya yüklemek de bence derdin gerçekçi, doğru bir teşhisi değil. Meclis toplantılarına bile muntazam gelmiyen, oy hesapları, özel çıkarlarla meşgul olup memleket meselelerini umursamayan politikacıları savunacak değilim. Ama bu çeşit politikacı tipi ve bu tiplerin parlamento'da oluşu içinde bulunduğumuz durumun «sebebi» değil, daha ziyade bir «neticesi»dir. Böyle bir «netice» hasıl olduktan sonra şüphesiz o da ayrı bir amil olarak döner, kendisini yaratan «sebep»e, yani tomlumsal duruma tesir eder. Kısacası, Memleketin son yıllardaki ve bugünkü durumu ve geçen hadiseler, bütün sorumluluğu politikacılara yükletilerek izah olunamaz; ama(parlamento'daki partilerin Anayasayı tam ve eksiksiz uygulamada, onun öngördüğü reformları koyduğu ilkelere uygun bir şekilde yapmakta gösterdikleri isteksizlik ve gecikmeler durumun daha da ağırlaşmasında rol oynamıştır ve böyle giderlerse daha da oynıyacaktır.

Sınıflar arasında denge kurulmalı

Bütün meselelerimizin temelinde toplumumuzun sınıflı bir toplum olduğu ve sınıflar arası ekonomik—sosyal kuvvet dengesinin belirli bir derecede olsun kurulamamış olduğu gerçeği yatmaktadır. Yalnız bizde değil, bütün sınıflı toplumlarda demokratik müesseseler, genel seçimler sistemi, basın, çıkarılan kanunların muhtevası ve uygulanışı, temel vatandaşlık hak ve hürriyetlerinin gerçekleşmesi tam bir serbestlik ve eşitlik şartları altında yürümez, yürüyemez. Toplumun sınıf yapısı bütün bu demokratik müesseseleri şu veya bu derecede çarpıtır, uygulamada iktisaden güçlü sınıflar tarafına doğru kaymalarına sebep olur. Batı memleketlerinde derebeylik rejimleri yıkılıp da kıral, asiller ve rahipler sınıflarına karşı «avam» 'zaferi kazanınca bu memleketler birer parlamenter demokrasi rejimini uygulama yoluna girince bu gerçek hemen su üstüne çıktı. 19. yüzyıl ve 20. yüzyılın ilk devresi emekçi kütlelerin bu gerçeği anlamaları ve demokratik müesseseleri, hak ve hürriyetleri kendileri yararına uygulanır hale getirmek için verdikleri çok çetin mücadeleler ile geçti.

halk kütlelerinin bu çetin mücadelesi neticesi artık sosyal sınıflar arasında şu veya bu derecede belirli bir dengenin kurulabilmiş olmasındandır. Bu denge istikrarlı, bir kere gerçekleştirildikten sonra artık değişmez değildir. Birinci Cihan Savaşından sonra İtalya ve Almanyanın farklı şekillerde faşist rejimlere kayması bu dengenin emekçi halk kütleleri zararına bozulmasıdır. Fransa'daki De Gaulle rejimi ve son gelişmeler de bu dengedeki değişmelerin politik belirtileridir. Tröst ve kartellerin muazzam malî ve iktisadi güçleri ve devlet mekanizmasını etkileyebilme, hatta ele geçirebilme imkânları karşısında halk, emekçi sınıflar, teşkilâtlı, şuurlu, olaylara karşı uyanık ve kazanmış oldukları hak ve hürriyetleri savunmak ve genişletmek uğruna mücadeleci olmak zorundadırlar ve öyledirler.

Demokrasi bir toplum düzenidir

İki yüzyıldır gerek Batı'da gerekse daha sonraları dünyanın başka yerlerinde demokrasi ve halkçı rejimler gerçekleştirme yolunda yapılan ve yapılmakta olan tecrübeler, alınan sonuçlar göstermiştir ki, demokrasi, sadece genel seçimler mekanizması ile siyasî partilerin iktidara gelmesi ve iktidardan çekilmesi demek değildir. Demokrasi bütün bir toplum düzeni ve bütün bir toplum felsefesidir. Siyasal alanda olduğu kadar ekonomik alanda da, sosyal ve kültürel alanda da toplum, demokratik esaslar üzerinde aşağıdan yukarıya doğru teşkilâtlanarak demokrasi bütün şümul ve tazammunu ile (kapsam ve içlemi ile) gerçekleşebilir.

Böyle tam bir demokrasi, tam gelişmiş sosyalist bir düzende gerçekleşebilir. Bugün için Türkiye'nin meselesi bu değidir. Ama sınıflı, parlâmenter demokrasi rejimlerinde de düzenin imkân nisbetinde halk yararına işlemesi, demokratik hak ve hürriyetlerin hayata geçebilmesi için halkın siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel her alanda teşkilâtlanması şarttır. Nerede çözümlenecek ortak bir mesele, yürütülecek ortak bir iş varsa orada ilgili halk gurupları demokratik esaslar üzerinden teşkilâtlanmalıdırlar. Bu, hem mevcut düzenin sınırları içinde demokrasiyi imkân nisbetinde gerçekleştirmek için, hem de demokrasinin sürekli olarak gelişmesi ve toplumun daha ileri safhalara şiddetli sarsıntılara uğramadan geçebilme ihtimalinin kuvvetlenmesi için gereklidir. Batı demokrasileri bu anlamda büyük çapta teşkilâtlanmış toplumlardır. Nerede ortak bir ilgi belirmişse orada bir gruplaşma ve teşkilâtlanma olmuştur. Bu grup ve teşekküller toplum hayatının her alanını ve o alanla ilgili olarak resmî makamların karar ve davranışlarını etkiler veya etkilemiye çalışır.

Batı demokrasisinin temel çelişmesi

Demokratik hayat, teşkilâtlanmış bir hayattır. Batı'da yal-

müdahalesi olursa olsun, esas özel teşebbüsçü (kapitalist) karakterini muhafaza eden Batı ekonomilerinde istihsalin düzenlenmesi, kontrolü ve yürütülmesi işine istihsalde fiilen çalışanlar, yani fabrika ve büro işçileri katılmazlar, bu konuda ne doğrudan doğruya işletmelerde, ne de merkezî iktidar yolu ile ekonominin bütününü düzenlemede söz ve karar sahibi değillerdir. Batı demokrasilerinin temel çelişmesi, kapitalizm — sosyalizm dâvâsının düğümlendiği nokta da budur.

İhtilâl, karşı ihtilâl, askerî hükümet darbelerinin yer aldığı az gelişmiş memleketler ise eski sınıf düzeni bozulmuş bir yenisi ise istikrara kavuşamamış toplumlardır. Sosyal sınıflar ekonomide, istihsal münasebetleri sisteminde, farklı yerler alan nüfus gruplaşmalarıdır; sınıflar arası münasebetlerin, düzenin, dengenin şu veya bu durumda olması ekonomik durumun şu veya bu durumda olmasının neticesidir. «Az gelişmiş» denilen memleketler arasında önemli farklar bulunmakla beraber hepsinin temel ortak bir vasfı vardır: Eski ekonomik — sosyal düzenleri bozulmuş, ama tamamen tasfiye olunmamıştır; kapitalist istihsal sistemi baş göstermiş, şu veya bu derecede gelişmiş, ama bütün ekonomiye hâkim olacak duruma gelmemiştir. Bu durumda ne eski düzenin artığı toprak bey veya ağaları sınıfı, ne de yeni ticaret ve sanayi sermayedarları sınıfı [illegible]nomiye ve topluma tam hâkim olabilecek ve kendi istihsal sistemlerine göre toplumu kalkındıracak güçte değillerdir. Ağır hayat şartları, ekonomik sıkıntılar ve bu tarihsel çağın demokratik, halkçı eğilimi halk kütlelerini farklı derecelerde uyandırmış, onları sömürülmiye, ezilmeye karşı direnir hale getirmeye başlamıştır: Ama bu halk kütleleri henüz, sosyal—ekonomik meselelerin kendileri yararına çözümlenmesini, mutlak zorunlu olan toplumsal kalkınmanın sosyal adalet için de yapılmasını sağlıyacak, devleti bu yolda etkileyecek, çıkarcı sınıfların direnişine karşı koyabilecek kadar güçlü değildir.

İktidarların yönünü çizen etkenler

Toplum için hayati önemdeki ekonomik - sosyal meselelerin olumlu bir şekilde çözümlenmesinde sosyal sınıfların bu güçsüzlüğü ve bunun doğurduğu siyasî istikrarsızlık, hükümet darbeleri askerî müdahaleler için elverişli bir ortamdır. Böyle bir ortamda ordu, toplumun diğer müesseselerinden farklılaşmış muhtar (ama bağımsız değil) bir müessese olarak silâhlı kuvvetiyle duruma müdahale eder; söz konusu ortam değişmedikçe de bu çeşit müdahaleler tekrar edebilir. Ordu ya mevcut sosyal sınıflardan birini tutarak kuvvet dengesine müdahale eder, ya da kendini tarafsız ve bağımsız görerek ve böyle hareket etmek niyetiyle iktidarı alır, ama her iki halde de iktidar bir kere teşekkül ettikten sonra bu iktidar toplumda mevcut gerçek kuvveler dengesinin ağırlık merkezi-

bir etkisi olmakla beraber), sosyal sınıflar arası kuvvet dengesinin durumudur.

İktidara nasıl geçileceği, iktidarın nasıl el değiştireceği her toplumun kendi tarihsel şartlarına bağlıdır. Ama değişmez gerçek şudur: Halk kütleleri kendi hak ve menfaatlerinin şuuruna varıp teşkilâtlı bir surette siyasî mücadeleye girmedikçe, iktidarı etkilemediği, denetlemediği, iktidara katılmadığı müddetçe o iktidar halktan yana ve halk için bir iktidar olamaz. Halkçı bir idare halkın iktidara geçtiği veya hiç değilse iktidarı kuvvetle etkiliyebildiği bir idaredir ancak.

Anavasamızın verdiği imkânlar

Yukarıda belirttiğimiz toplumsal ortam bugün bizde mevcuttur: Bunun için bir ihtilâl olmuş ve onu yeni askerî müdahale teşebbüsleri takip etmiştir. Mevcut Anayasamız bu ortamı kanunî, demokratik mücadele yolundan değiştirmek, sosyal sınıflar arası münasebetlerde emekçi halk kütlelerini ağır bastırarak üst sınıflar karşısında halkı politik bir güç haline getirmek, böylecek halk yararına bir denge sağlamak imkânını vermektedir. Anayasa bugün tam ve eksiksiz uygulanmıyorsa halk kendi hak ve menfaatlerine sahip çıkamadığından, sesini yeteri kadar duyuramadığından memleket işlerinde söz ve karar sahibi olamadığındandır. Bu olduğu gün gerekli reformların yapılması, sosyal adalet içinde kalkınmanın gerçekleşmesi için elverişli ortam meydana gelmiş olur. Anayasamız, getirdiği ilkeler ve koyduğu hükümlerle böyle bir demokratik gelişme imkânını vermektedir. Buna hayalî, kâğıt üstünde kalmıya mahkum bir imkân da denemez, çünkü bu anayasa gökten inmedi, bizim tarihsel gelişmemizin neticesi olarak bizim şartlarımızdan doğdu. Demek ki bizim toplumumuzda şu veya bu ölçüde ve kuvvette, ama gerçek, bir dayanağı var.

Şimdi yapılacak iş bu dayanağı genişletip kuvvetlendirmektir. Bunun için de halktan yana aydınların ve gençliğin yapmaları gereken şey, halk kütlelerini Anayasanın getirdiği hak ve hürriyetlerin şuuruna vardırarak ortak meseleler etrafında türlü şekillerde teşkilâtlandırmak, özellikle, diğer sınıf partilerinin tesirinden kurtarıp kendi partisi saflarında toplamak ve böylece halkın sosyal — siyasal gücünü artırmaktır. Anayasamız buna hukukî imkân veriyor, ama her imkân gibi bu da kendiliğinden gerçekleşmiyecektir. Mevcut iktidarı, yapılan işleri tenkit etmek de yetmez. Bu her şeyden önce demokratik teşkilâtlanma, öncelikle siyasal teşkilâtlanma işidir. Anayasamızın getirdiği, memleketin demokratik yoldan gelişmesi imkânı gerçekleşecek mi, kayıp mı olacak? Bu sualin cevabı halktan yana aydınlarımızın toplumsal vazife şuuruna, gayretine

Toprak Reformu Ve ötesi

Suat AKSOY

Sayın Hilmi Özgen «Sosyal Adalet» dergisinin 12 inci sayısında, İsraildeki istihsal kooperatiflerin anlatan ve bu kooperatiflerin Türkiye şartlarına uymadığını belirten yazımızı eleştirerek, tersine yurdumuzdaki kalkınmanın İsrail Moşavlarına (Kibutz değil) benzer üretim kooperatifleri yoluyla gerçekleştirileceğine inandığını yazmakta ve bizi bir sistem teklif etmeyen «olumsuz» görüşlerimizden ötürü yermektedir.

Aradaki anlaşmazlık tarımdaki gelişmenin iki safhasını iyice belirtmemekten ve Türk köylüsünün bugünkü isteklerini kesin olarak tayin etmemekten ileri gelmektedir.

Ağalık tasfiye edilmelidir.

Okuyucularımızda görmüşlerdir ki, biz bütün yazılarımızda Türkiyede toprak meselesinin ilk önce çözümlenecek safhasının gerçekleştirilmesini, yani tarımdaki toprak mülkiyetine bir tavan sınır koyup bu sınırı aşan büyük özel toprak mülkiyetinin kamulaştırılarak küçük çiftçiye dağıtılması kuralını ısrarla savunmuşuzdur. Bunun anlamı toprağın onu işleyene ait olmasıdır ve meselenin asıl can alacak noktası da budur. Bu tarım kesiminde yeni bir gelir dağılımının ve büyük toprak mülkiyeti sahiplerinin rantının topraksız köylüye devrinin sağlanmasıdır. Yani daha açık ve hergün kullanılan deyimiyle toprak ağalığı müessesesinin ekonomik bakımdan tasfiyesidir. Bu mesele çözümlenmeden tarımdaki herhangi bir başka meseleyi büyük köylü kütlesi yararına sonuçlandırmanın imkânı yoktur. Çünkü bugün Türkiyede tarım kesiminde çözülmesi gereken en önemli ve hayati sorun «toprak mülkiyeti» konusudur. Toprağın mülkiyeti kimin elindedir.? Ve bu topraklar üzerinde istihsal yapan köylüler onun mülkiyetine sahip midirler, yoksa emeklerinin haklarını toprak mülkiyetine sahip ağalara mı devretmektedirler?

Sayın Hilmi Özgenle en önce çözülmesi gereken bu temel meselede bir görüş birliği halinde bulunmak, şüphesiz gayet memnuniyet vericidir. Kendileri de, «ağalık müessesesini kaldıran» tedbirleri savunmaktadırlar. Bu temel kuralda anlaştıktan sonra, ikinci safhada alınması gereken tedbirler konusunda zizim İsrail kooperatiflerini tenkit edişimizi doğru bulmuyor ve Moşavları Türkiye için örnek müesseseler olarak gösteriyor. Kibutzaların yurdumuzda işleyemiyeceğinin kesin bir gerçek olduğunu ise kendisi de kabul ediyor.

Bir esaret çalışması

İsraildeki istihsal kooperatiflerinin arkasında büyük mali sermayenin yattığını ve bu sermayenin Ortadoğuda Arapların başına boğazına kadar silâhlı bir devlet dikerken, hem yatırdığı sermayenin kârlı bir iş yeri bulduğunu ve hem de bu kooperatiflere askeri görevler yükleyerek esas amaçlarını gerçekleştirdiklerini belirtmiştik. Bunun için de mukaddes topraklarına yerleşmek için gelen zavallı yahudilerin adetâ bir esaret çalışmasile nasıl istismar edildiklerini anlatmaya çalışmıştık. Bunlara belki kooperatif demek bile doğru değildir. Bunlar uluslararası mali sermayenin Ortadoğuda askeri postaları ve aynı zamanda kârlı yatırım kaynakları olan ve ancak bu sermayenin şeytani zekâsının yaratabileceği, dünyanın başka yerinde de örneği olmayan nevi şahsına münhasır teşekküllerdir. Bunların içyüzlerini göstermek ve Türkiye şartlarile ilgisi bulunmadığını söylemek «olumsuz» fikirler mi ileri sürmektir?

Şunu hemen söyleyelim ki biz kooperatif sisteminin prensip olarak aleyhinde değiliz. Tarımda kooperatif sisteminin ve büyük işletmelerin iktisadi bakımdan küçük işletmelere üstünlüğü herkesce bilinen bir gerçektir. Tarımda hattâ büyük işletmelerin verim, prodüktivite bakımından küçük işletmelere üstünlüğü sanayidekinden de daha fazladır. Ancak bu ekonomik gerçekten hareketle, bugünkü Türkiyenin somut şartları altında, daha ağalık müessesesi bile tasfiye edilmeden ve küçük köylünün tutumu gözönüne alınmadan, ille de istihsal kooperatifleri diye tutturmanın yersiz ve zamansız olduğunu sanıyoruz.

Hayallerimizi, gerçek olarak almaktan titizlikle sakınmamız gerekir. Türkiyede en modern teknik tarım metodlarını uygulayan gerçek istihsal kooperatiflerinin kurulmasını biz de canı gönülden isteriz. Fakat küçük köylünün böyle bir isteği olup olmadığını ve onun düşünce ve duygularını bir an hatırımızdan çıkarmamalıyız. Köylünün davranışını ve tutumunu kendimize hareket noktası olarak almalıyız.

Eğer işçi ve köylü ittifakının gerçekleşmesinin memlekette gerçek bir demokrasinin yerleşmesinin temel şartı olduğuna inanıyorsak ve eğer köylüyü işçinin en tabiî ve yakın bir müttefiki olarak kabul ediyorsak, onun taleplerini hiçbir arka düşünce gütmeden, olduğu gibi, «eksiksiz ve tastamam» desteklememiz gerekir. Eğer köylünün bir kooperatif talebi varsa bunu bütün gücümüzle desteklemeyi biz zevkli bir görev sayarız. Fakat bildiğimiz kadar köylünün böyle bir isteği yoktur. Son defa Adanada yürüyen topraksız köylüler «kooperatif isteriz» diye değil, «toprak isteriz» diye bağırdılar. O halde bize düşen iş de onlara istedikleri toprakları vermektir. Bu da geri bir hareket değil, tersine «ağalık müessesesini kaldıran» ileri ve demokratik bir harekettir. Cumhuriyet Halk Partisinin son Kurultayında Ana Dâvâlar bildirisinde savunduğu istihsal kooperatifleri sistemi, herhalde ne köylü için ne de memleket sever aydınlar için bugünkü şartlarda bir hak isteği olamaz.

Hatadan korkmaz mıyız?

Köylülerimizin «tarla sınırı kavgalarında bir karış toprak için kazma kürek birbirine giren, kültür ve eğitim yasamaları geri kalmış» insanlar olduklarını bizzat kendileri söylemektedirler. Şimdi bu nitelikte ve derin bir toprak özlemi içersinde olan bu köylülere istihsal kooperatifleri vâdetmek ne dereceye kadar gerçekçidir? Toprak isteyen köylüye istihsal kooperatifleri teklif edilmekle, acaba bunların işçiden ayrılıp bahsettikleri «şom ağızlı çirkin politikacıların» ağalarına düşürülmesinden hiç mi endişe edilmiyor? Köylüyü, işçiden ayırıp memlekette gerçek demokrasinin kurulmasını yıllarca sonraya bırakacak bir hatadan hiç mi korkulmuyor?

O halde bugün, işçinin ve ondan olanların yapacakları iş, köylü temeline oturup, onların isteklerini şaşmadan ve yanılmadan olduğu gibi savunmaktır.

Şüphesiz bu ilerde, şartlar elverdiği ve Türkiyenin somut şartları değiştiği zamanlarda, köylülerin istihsal kooperatifleri yoluyla ve örnek göstererek örgütlendirilmi yeceği anlamını taşımaz. Bilâkis bu yol teşvik ve köylü ikna edilerek bu en ileri çözüm şekline başvurulacaktır. Ancak varılması gereken bu ileri amaç, bize aşmamızın zorunlu olduğu merhaleleri unutturamamalıdır. Türkiyenin bugünkü somut durumunu ve gerçeklerini gözden kaybettirmemelidir.

İşçiye ve köylüye gerçek kurtuluşlarının ancak kendilerinin iktidarına dayanan demokratik bir düzende gerçekleşebileceğini daha bugünden durmadan anlatmalıdır. Fakat bu da, bugün hemen gerçekleştirilmesi gereken ve köylünün de tamamile desteklediği ağalık müessesesinin ekonomik bakımdan tasfiyesini sağlayacak büyük özel mülklerin kamulaştırılmasını hedef alan birinci safhanın dikkatimizden bir an bile kaçması için bir sebep teşkil etmez. Safhaları birbirine karıştırmamalıdır. Siyasette başarı kazanabilmek için insan, gönlünün istediğini değil, fakat var olan şartlar altında neyin mümkün olduğunu ve neyin gerçekleştirilebileceğini hesap etmelidir.

Sistemsizlik nedir?

Bahis konusu ettikleri 1500 küsur kooperatifteki devlet kredilerinden ancak büyük toprak sahiplerinin faydalandıklarını ve küçük müstahsillerin bunlardan yararlanamadıklarını kendileri de bilirler. Tabii bu hal, bu kooperatiflerin demokratlaştırılması için çarpışmaya engel de teşkil etmez; o da ayrı mesele.

Biz milyonlarca köylüyü altında da bulundukları ekonomik baskıdan kurtararak onları toprak sahibi yapacak ve onlara bu topraklar üstünde hür ve serbest çalışma imkânı vererek, emeklerini değerlendirebilecekleri köklü bir toprak reformunu savunuyoruz. Bu ekonomik ve bunun sonucu siyasi, kültürel v.b. bağlardan kurtulacak milyonlarca köylünün hür ve serbest şartlar altında tabii olarak gelişecekleri demokratik bir düzen savunuyoruz. Sistemsizlik bu mudur? Bu sistem herhalde 40.000 köyü 10.000 ne indirmek, satış mağazaları açarak köylüye gaz, bez, şeker, tuz, ayakkabı satmak «tatlı hayâl»inden daha «olumlu» olsa gerektir.

Köylüyü toprak sahibi yaptıktan sonra onu nasıl örgütleyeceğimiz, istihsali, satışı, mağazaları nasıl kuracağımız v.b. üzerinde plânlar, projeler yapmaya geçmeden köylüyü bir an önce toprağa kavuşturmanın yollarını arayalım. Bunu gerceklestirebilirsek hayat bize şimdiden «hayâl» edemiyeceğimiz çok tatlı sürprizler hazırlıyacaktır.

Toplu sözleşme tasarısı Senatoda görüşülecek

Memleketin yıllardır beklediği grev ve toplu sözleşme hakkını bir çok kısıntılarla getiren tasarı, Senatonun Karma komisyonunda yeni değişikliklere uğradı ve Senatoya verildi. Türk — İş'in bile «hârika çocuk» dediği CHP li Coşkun Kırca, milletvekili olduğu halde Senato Komisyonunda bol bol konuşabildi de, T.İ.P. nin biricik senatörü, Karma komisyonuna üye olamadı. Oysa yasaya göre Karma komisyonlarda bütün partiler temsil edildiktn sonra artan üyeliklere Partilerin temsil nisbetlerine göre yenileri katılacaktı. Fakat bu kez öyle olmadı. T.İ.P. senatörü Niyazi Ağırsanlı komisyon üyesi olarak oya katılmadı. Fakat işçi haklarını bol bol savunabilmek için elinden geleni yaptı.

Senato karma komisyonunda işçilerden yana olanlar Esat Çağa, Sami Küçük, Ömer Ergün, Suphi Gürsoytırak, Suphi Karamandı. Niyazi Ağırsanlı, lokavtın hak olamayacağını belirtti ve işçileri açlığa mahkûm etmenin Anayasada da hak olarak yer almadığını açıkca ortaya koydu.

Toplu sözleşme ve grev tasarısı Senatoda görüşülmeye başlayınca sendikacılar elbette bu görüşmeleri izleyecekler. Senatoda kimlerin işçiden yana olduğunu iyice görecekler.

Çiğli Belediyesi sanayicilere bağış kararı verdi

İzmirin Çiğli Belediyesi çok dikkat çeken bir karar verdi. Belediyenin tasarrufunda bulunan geniş araziler vardı. Boş duruyordu. Bu rasının sanayi mıntıkası olması isteniyordu. Belediye bu araziyi sembolik fiatla, bedava denecek bir parayla sanayicilere satmağa karar verdi. Bu kararını bir yazı ile İzmir Ticaret ve Sanayi Odaları Birliğine bildirdi.

Çiğli, Amerikalıların askerî üslerinin de bulunduğu bir yerdi. Bu yerlerde çalışan işçilere uygulanan çalışma düzeni yüzünden Çiğli'nin adı herkesçe biliniyordu. Buradaki askerî işyerlerine Çalışma Bakanlığının müfettişleri bile giremiyor ve işçilerin hakları bol bol çiğneniyordu.

Şimdi Çiğli Belediyesinin, kendisine ait arazileri yok pahasına sanayicilere verme kararı, mesken sıkıntısı içinde bunalan işçileri acı acı düşündürmeye başladı. Madem ki Belediye arazilerini elden çıkarmak, bölgeyi kalkındırmak istiyordu. Bu arsalar üstünde şıp şirin bir işçi şehri yükselebilirdi. Fakat Belediye, Çiğliye yalnız fabrikalar kurulmasını istiyor ve sanayicilere bedavaya yakın arazi teklif ediyordu. Eğer, Çiğli gerçekten sanayi bölgesi olacak idiyse Belediyenin bu arsaları ucuza satmasının da gereği kalmıyordu. Tipik bir alış veriş oluyordu bu.

Kabinede değişiklik

Ulaştırma Bakanı Rifat Öçten'in istifası koalisyon partileri arasındaki anlaşmazlığı ortaya koyduğu kadar Ulaştırma Bakanlığını ıslâh etmek isteyen zihniyete çeşitli yönlerden engel olunmak çabalarının varlığını da ortaya koydu. Rifat Öçten, hiç de iyi işlemeyen Ulaştırma Bakanlığına bağlı işletmelerin üst basamaklarını işgâl edenlerle mücadeleye girişmişti. Bir çok yolsuzluklara dair ihbarlar almış, bunları incelemiş ve bu yolsuzluk iddialarına adları karışanları Bakanlık emrine almıştı. Buna karşı Danıştayda dâvâlar açılmıştı. Başbakan İsmet İnönünün, genel müdür seviyesindeki değişikliklerden bazılarına razı olmaması Öçten'le CHP arasında görüş ayrılıklarına yol açmıştı. YTP. li Bakanın çekilmesinin onanması, bu bakanlığa yeni bir YTP. linin getirilmesini gerektiriyordu. Fakat YTP. liler koalisyondan çekilmek arzusunda gösteriyorlardı. Ne var ki YTP. li Başbakan Yardımcısı Ekrem Alican, kendi partisinin koalisyon dışı kalmasını istemiyordu.

Kabinede bir kısım bakanlıkların hiç de iyi çalışmadığı, kendilerine düşeni Anayasanın gereklerine ve amaçlarına uygun ölçüde yapamadıkları her gün belirivordu. Hele millî eğitim işleri okulsuz öğretmensiz, sistemsiz Bakanlığın, (hiç de Anayasa ilkelerivle bağdasamadığı anlaşılan) Şevket Raşit Hatipoğlu tarafından yürütümü bir çok şikâyetlere konu oluvordu Hatipoğlunun, kendisine «istifa ediniz» denmeden, istifa etmevi düşüneceği bugünlerde bekleniyordu. Şikâyetler, gerekleri yapamayan İçişleri Bakanı Hıfzı Oğuz Bekatadan da vardı Basın Yayın Bakanı Karasapan da başaramayan bir bakan olarak siyasî tarihe geçmekteydi. Hele Sanayi Bakanı Fethi Çelikbaş, gerek petrol dâvâsındaki tutumu, gerek Sanayi Bakanlığına bağlı iktisadî devlet teşekküllerinde uyguladığı işçi ücretleri politikası yüzünden en çok istifası arzulananların başında geliyordu. Fakat Çelikbaş, kütleden gelen «istifa et» temennilerine uvacak yapıda değildi.

Hatipoğlu, böyle bir anlayışı benimsedi ve çekilmesini olsun başardı. Karasapan ise oralı olmuyordu.

Kabinede esaslı değişiklikleri isteyen kütlelerin bu arzusuna Başbakanın istifa ederek yeniden kabineyi kurmak için tamamen serbest kalması ihtimali pek yoktu. Koalisyon yapacağı partilerin genel tutumunu biliyor, yeni bir kabine kuranının yararsız olacağını görüyordu. Geriye istifası beklenenleri kendi arzularına göre harekette serbest bırakmak geliyordu. Fakat öteki bakanlar bir Öçten gibi davranmayı göze alamıyorlardı.

Ancak çok hatalı bir Diyanet İşleri tasarısı hazırlayan Devlet Bakanı Aganosoğlu istifayı göze alabildi.

Kabinede değişiklik gerekti. Bugünkü şartlara göre bu gereğin yerine getirilmesi, güç bir dâvâ olarak Başbakanın karşısına çıkmıştı.

Meclis idam cezalarını tasdik etti

İşledikleri suçlar yüzünden Ağır Ceza Mahkemesinde haklarında idam hükmü verilerek Temyizce onaylanan kararlar Meclisten geçmeye başladı. Meclis, geçen hafta dokuz kişinin idam cezasını tasdik etti. Bunlar arasında bir de kadın vardı. Senato da tasdik ederse idam hükümleri infaz edilecekti.

Fakat Türkiye İşçi Partisi, idam cezasının Anayasaya aykırı olduğu iddiası ile Anayasa Mahkemesinde bu hüküm hakkında iptâl dâvâsı açmıştı. Anayasa mahkemesi, bu konuda karara varmamıştı. Bu bakımdan, Anayasa Mahkemesinin idam cezası hakkında kesin karara varmadan idam cezalarının infazı, telâfisi imkânsız durumlar yaratacaktı. T.İ.P. bunu düşünerek Meclise başvurmuş, idam cezalarının tasdikinin geriye bırakılmasını istemişti. Bu istek ortada duruyordu. Sonuç, hukukî durumu aydınlatacaktı.

Köy Bakanlığı ve «Partisiz» bakan arzusu

Cumhurbaşkanı Sayın Cemal Gürsel, köylerimizin içinde bulunduğu geri durumdan bir an önce kurtarılması için Başbakanlığa bir tezkere göndererek bir «Köy Bakanlığı»nın kurulmasını istedi. Nüfusumuzun yüzde 85 i köylerde oturduğu halde şehirler uygarlık nimetlerine kavuşuyor, köyler hep geri kalıyordu. Bunun bir an önce önlenmesi gerekti. Bu konuları kendine görev sayacak bir Bakanlık olmalıydı. Bakanlık köy kalkınmasının yollarını araştırıp bulmalı ve köyler uygarlığa kavuşurken köylüler de gerçekten «milletin efendisi» haline gelebilmeliydi.

Basına yansıyan haberlere göre bu Köy Bakanlığına «partisiz bir bakan» atanmalı idi. Zira partiler hâlâ bölücü ve parçalayıcı olmakta idiler. Bu yüzden dir ki partilerin köylerde ocak bucak teşkil etmelerine izin verilmemişti. Kardeşi kardeşe düşman den partizanlık duygularından bari köy halkı uzak durabilmeliydi.

İlk bakışta köy kalkınması için ayrı bir bakanlık kurulması fikrinin önemi hemen ortaya çıkmaktaydı. Ne var ki köyün kalkınabilmesi için herşeyden önce Anayasanın ön gördüğü toprak reformu uygulanabilmeliydi. Köylü, hasret çektiği toprağa kavuşamazsa, topraklar, kadastrosuzluk yüzünden haksız yere şu veya bu ağanın mülkiyeti altına girerse, küçük işletmeler hâlinde bir kısım köylüye bırakılan topraklar da teknik araç yokluğundan verimsizleşir ve sonunda yine büyük toprak sahibine ucuz fiyatla devredilirse köyün ve köylünün kalkınması gecikirdi.

Cumhurbaşkanının, *Köy Bakanlığı* istemesi, biraz da Başbakana toprak reformunu bir an önce gerçekleştirmesini hatırlatan bir belge idi. İşçinin ve köylünün kalkınmasına taraftar olmayan çıkarcı çevrelerin sözcülerinin tutucu çalışmaları önlenebildiği takdirde partilere karşı duyulan allerjiler de ortadan kaldırılabilecekti. Bugünkü nitelikleri ve nicelikleri ile siyasî partilerin büyük çoğunluğu Anayasa ilkelerinin gerçekleştirilmesine candan bağlı olmayan çıkarcı gurupların deneti altına girmişti. Bu yüzden dir ki toplum kalkınması aksıyor ve Meclisi işleyemez hâle getiren akımlar kendilerine kolay kolay yatak buluyorlardı. Anayasa eksiksiz olarak uygulanabilecek ortama kavuşturulunca siyasî partilerin bugünkü yapılarında büyük değişiklikler olacak halk kütleleri aldatıcı lâflarla his bezirgânlarının peşinde gitmekten uyarılarak kurtarılacaktı.

Zenci - Beyaz Çatışması yayılıyor

Amerika'da yıllardan beri siyahlar aleyhine süregelen davranışlar nihayet bardağı taşırmış bulunmakta. İki aydan beri zenciler kendilerine yapılan insanlık dışı muamelelerı protesto etmekte ve ısrarla eşitlik istemektedirler. Bilhassa güney eyaletlerindeki ırkçı valilern tutumları yüzünden çok yaygın bir hale gelen bu hareketler kanlı çarpışmalara kadar uzanmaktadır. Geçen hafta NORH Carolina'nın mensucat sanayii mıntıkasında birçok hadiseler olmuş, zencilerin pasif mukavemetlerine sert tepki gösteren bir beyaz öldürülmüş bir fotoğrafçı ise sırtından vurularak ağır bir şekilde yaralanmıştır. Olayın sebebi zencilerin, yalnız beyazlara ait eğlence yerlerine girmek arzularından doğmuştur. 18 000 nüfuslu şehrin zenci mahallesi bir anda 2000 beyaz tarafından sarılmış mahalledeki 100 zenci ise mevzi almıştır. Bu arada taraflar birbirlerine taş ve benzin dolu şişeler fırlatmışlardır. Küçük bir zenci kızın başına isabet eden büyük bir taş olayın daha fazla gelişmesine sebeb olmuştur. Çatışma sırasında zenci kilisesinin camları kırılmış oturdukları evler ateşe verilmiştir. Zenci mahallesindeki bir evden ateşlenen silâhla sırtından vurulan 25 yaşında bir beyaz hastaneye getirilirken yolda ölmüştür. Bu olay şimdiye kadar meydana gelen çatışmaların en şiddetlisidir. İtfaiyenin devamlı su sıkması olayları yatıştıramamıştır. Zenciler beyazlar tarafından kendilerine yapılan hareketleri ve ırk ayrımını protesto etmeğe devam etmek azmindedirler. Polis bu olaylar sırasında pasif mukavemetle, yol kavşaklarında yerlere oturmak sureti ile protesto hareketinde bulunan zencilerden 28? kişiyi tevkif etmiştir.

Birleşik Amerikadaki bu ırk ayrımı, medeniyet dünyasının yüz karası oluyor.

E.Ö.

Gelecek Sayıda:

Dr. Türkkaya ATAÖV'ün

Türk Sendikacılığı hakkındaki yazısı

Türk sendikacılığı tehlike karşısında

Geçen hafta Türk sendikacılığının büyük bir tehlike karşısında olduğu açıklandı. Türkiye Denizcilik ve Ulaştırma İşçi Sendikaları Federasyonunun, (Ulaş—İş) dikkati çektiği tehlike gerçekten pek büyük önem taşıyordu. Ulaş—İş'e göre Devlet Personel Dairesi kurulması hakkında kanun'un 4. maddesi Anayasaya aykırı idi. Anayasa çalışanlara önceden izin almadan sendika kurma hakkı tanıyordu. İşçi niteliği taşımayan kamu hizmet görevlilerinin bu alandaki hakları da kanunla düzenlenecektir. Fakat Personel Dairesi hakkındaki 160 sayılı kanun «işçi niteliği taşısın veya taşımasın bütün görevlileri kapsamı içine alıyordu. «Böylece çok geniş bir işçi topluluğu» kamu hizmeti görevlisi» sayılacaktı. Grev ve toplu sözleşme kanun tasarısında kâğıd üstünde de olsa tanınan grev yapma hakkı «kamu hizmeti görevlisi işçi»lerden esirgenecekti.

Ulaş—İş şu soruyu ortaya atıyordu:

«Bütün işkolları ve yardımcı işkollarında çalışan ve kelimenin tam manası ile işçi olan kimseler «Devlet Personel Rejimi»ne bağlanacaklarına göre, acaba Anayasamızda sağlanan toplu sözleşme ve grev hakkı Türkiyede kimler tarafından kullanılacaktır?»

Bu bakımdan Anayasa yürürlüğe girmeden kanunlaşan 160 sayılı kanun yeni baştan ele alınmalıydı. Ele alınmalıydı ki, çıkacak olan grev hakkı, bir kısım işçiler tarafından kullanılsın. Yoksa bir çok sendika 160 sayılı kanuna göre grev yapamayacaktı. Türk işçi hareketini bekleyen büyük tehlike üzerine bütün sendikacılar eğilmeliydi. Madencilik, liman dok gemi sanayii, bütün müskirat sanayii, tekstil, giyim örme sanayii, enerji ve sulama sanayii, karayolları, orman ve ağaç sanayii, demiryolculuk, denizcilik kara taşıtçılık, kâğıt sellüloz sanayii, genel hizmetler, posta telefon telgraf, sağlık teşkilâtlarına büyük oranda devlet sermayesi karıştığı için 160 sayılı kanuna göre Kurum sayılacaktı ve böylece grev hakkı, belki de kullanılamaz duruma getirilecekti.

Sendikacılar şimdi bu tehlikenin ölçüsünü tayinle meşguller.

Sarı sendikalar mı türetiliyor?

Türkiye gemi adamları sendikası işverenlerin himayesinde sarı sendikacı hüviyetinde çalışan bir kısım sendika yöneticilerine dikkati çekti. Bu sendikaya göre «emeğin sırtından geçinmeyi ve şirretliği meslek edinmiş çapulcular «namuslu sendikacıları yıldırmak için tehdit, iftira ve saldırılara başlarlar» Bunlar toplum hayatında ve her yerde ola gelen kötü sendikal hareketlerin tipik örnekleridir. Türkiyede de aynı menfi yollarla sendikacılık yapan bir kısım insanlar türemiştir. Bunlar sırf şahsi çıkarları için yarın yol kesecek, adam dövecek, belki de cinayet işleyecek sendika yöneticileri de çıkabilecektir. Şimdiden bazı rakip sendikaların bir kısım yöneticileri müsbet ve meşru sendikacılık yolundan ayrılmıştır.

TGA sendikasının bu bildirisi, işkolundakı çatışmaların hâlâ önlenemediğini de göstermesi açısından önemliydi. Grev ve toplu sözleşme öncesinde sendikaların her türlü kişisel çıkarları bırakıp aynı işkolunda tek sendikaya doğru gitmeleri gerekirdi. Bizde de gangster tipinde sendikacıların doğması ihtimalinin hatıra gelmesi bile hazindi.

İşverenlerin yeni hünerleri

Bir kısım işverenlerin sendika temsilcilerinden ve işçi mümessillerinden hoşlanmadığı biline gelen gerçeklerdendi. Fakat gün geçtikçe sendikaların varlığına tahammüllerinin arttığı sanılıyordu. Ne var ki işçi mümessili seçimleri başlayınca bir kısım işverenler kendilerine göre «bilinçli» saydıkları işçi mümessili adaylarını hemen işten atmayı yeniden denemeye başladılar. Bunlar arasında Nurullah Narin mensucat fabrikası da girdi. Seçim sandık kuruluna seçilen işçilerden Ahmet Cansızoğluna hemen işten çıkarma ihbarı yaptılar. Sandık kuruluna seçilir seçilmez işten atılan Cansızoğlu, 6 haftalık ücreti ve diğer alacaklarını almadı. Konuyu mahkemeye götürmeyi uygun buldu. Bir kısım işverenlerin sendikacılara tahammülsüzlüğü arttıkça, aynı artışa uygun tepkiler göreceğini unutmamak gerek. Bu da çalışma alanına her gün taze taze huzursuzluklar ekecektir. İşverenlerin buna meydan vermemesi akıllılık olur.

İşçi ücretleri ve adaletsizlik

İzmit kâğıt fabrikasında çalışan işçiler ücret adaletsizliğinden yana yakıla şikâyet ediyorlar. İki çocuklu bir işçi günde 10 saat çalıştıktan sonra ayda 354 lira alıyor. Bu para ile nasıl geçinileceği soruluyor ve Sanayi Bakanlığının ücret adaletini kurması isteniyor.

Deri—İş sendikası da Uşakta çalışan deri işçilerinin 19. asır istismar metodları ile karşılaştıklarını ve ücretlerinin [illegible] derece düşük olduğunu belirtiyor.

Lâstik—İş sendikası da, sezona giren işçiler münasebeti ile konuya eğilenlere şunu açıkladı: Haftada 40 liraya çalıştırılan işçiler, bu yıl bir iki ay da ücret almadan sokakta dolaşmaya bırakılıyor.

Ücret adaletsizliği bütün çıplaklığı ile ortada. Bunun önlenmesi için sendikaların olumlu çalışmaları bekleniyor.

Lâstik iş kolunda lokavtlar önlendi

Lâstik işverenlerinin büyük bir kısmının seri halinde işçi çıkarmaları Türk—İş Bölge temsilciliğinin de gayreti ile durduruldu ve Sıkıyönetim Komutanlığının gerçek ilgisi, açlığa mahkûm edilen işçilere boşta kalacakları gün yarımşar gündelik verilmesini sağladı. Fakat Fargo işvereni fabrikasını kapatıp gittiği için bir türlü bulunamadı. Bunun üzerine 8 i kadın olmak üzere 60 işçi, beş parasız sokakta kalmaktansa sendikaların haklarını korunması gereken Türk—İş Birinci Bölge merkezine konuk oldular. İşçiler Lâstik—İş başkanını da aralarında görmek istediler. Rıza Kuas da «en saygılı karar işçilerimizin kararıdır. Seve seve aralarında kalacağım» dedi ve 60 işsizle birlikte Beşiktaştaki Türk—İş Bölge Merkez şubesinin salonunda oturmaya başladı. Sendika başkanı ve 60 işçi, zeytin ekmek çayla yetinmek zorunda kaldılar. Geceyi de orada sandalye üstünde geçirdiler.

Bunu görenler, Sendika başkanlarının Ankara toplantısını iyi anladılar. Lokavtı hak olarak savunan bir kısım sendikacıların ne büyük hataya düştüklerini daha [illegible] rak tanımayan Anayasaya rağmen, işçileri açlığa mahkûm etme hareketini işverenlere hak olarak tanımanın memleket gerçekleriyle ve sosyal adaletle nasıl bağdaşamadığı, bağdaşamayacağı gün gibi ortaya çıktı.

Rüştü Güneri
—Sarı Sendikaları işaret etti—

2000azot işçisi haklarını istiyor

Petrol—İş sendikası, Kütahyadaki azot işçilerinin haklarını alamadığını açıkladı. Kütahya azot fabrikasında çalışan işçiler ücretlerine zam için iş uyuşmazlığı çıkarmışlardı. Hakem kurulu işçi ücretlerine yüzde 5—15 arasında zamma karar vermişti. 19 Nisandan bu yana verilmesi gereken zamları fabrika ödemekten ısrarla çekiniyordu. Liyakat takdir talimatnamesi de hiç bir memlekette görülmeyecek kadar sosyal adaleti çiğniyordu. İstihsal primi sistemi de bir türlü uygulanamıyordu. Bütün bunlar birikti ve işçiler büyükbi r infial duyarak toptan işi bırakma için müzakerelere geçtiler. Sendika, işvere son bir fırsat vermeyi uygun buldu. Derhal işçi hakları verilmezse, Petrol - İş, Kütahyada işçiler adına gereken en önemli kararı vereceğini açıkladı. Petrol İş ve öteki sendikalar, bu ortamda nasıl bir sendika politikası izlemek gerektiğini kesin olarak tesbit zorundadırlar.

Kavelde yeniden işçi çıkarılıyor

Kavel Kablo fabrikasında Şubat ayında işçileri çok büyük bir dayanışma hareketine sevkeden haksızlıklar yeniden başladı. Fabrika Genel Müdürü İbrahim Üzümcü yine işçileri çıkardı. Yine işçileri Maden - İş sendikasından istifaya zorladı. Yine işçileri sendikaya aidat vermemeye çalıştı. İşçilerle işçileri kavga ettirecek bir ortam aramaya başladığı rivayet edi'di.

Kavelde, Türk Sendikacılık hareketi içinde pek özel bir yer alan dayanışmayı gösteren işçileri, genel müdürün birer birer işten atması isteğini gerçekleştirmeye başlaması yeniden önemli gelişmelerin başlayacağı kanısını uyandırdı. 3 Mart 1963 te Başbakan yardımcısının, Çalışma Bakanı Ecevit'in de katıldığı bu toplantıda karara varıldıktan sonra imzalanan anlaşma yer alan ilkelere taban tabana zıt bir yol tutan Genel Müdürün memleket realitelerine ve işçi psikolojisine hiç vâkıf olmadığı anlaşılıyor. Üzümcü. Kavel işçi dayanışmasında önemli yeri olan işçilerden Halis Bilci başta olmak üzere Recep Hamzayı, Nurettin Duruk'u, Erol Dertsizi, Celâl Şimşek'i işten çıkardı. Maden - İş'e aidat vermeyi ve aidatın ücret bordrosundan kesilmesini kabul eden işçilere zorla «muvafakat etmiyorum» diye yazdırıp imza ettirdi. Yeni aldığı işçilere işçilikten başka görevler verdiği de şayioldu. Öyle ki işçiler arasında, istediği işçiyi hemen işten çıkarmaya yarayacak hareketler çıkmasını teşvik ettiği yolunda söylentilere sebep oldu.

Kavel genel müdürü, işçiler yararına gelişmeyen ortamda, alanı boş bulmuşa benziyor.

İşçiler yönetim dışı bırakıldı

Çalışma Bakanlığı İktisadi Devlet Teşekküllerinde çalışan işçilerin, bu teşekküllerin yönetiminde görev almalarında yarar buldu. Böylece verimlilik artışında işçiler söz sahibi olacaktı. Sendika temsilcilerinin İktisadi Devlet Teşekküllerinin çalışma ve işleyişinde de karar sahibi olması gibi, temel ihtiyaçları karşılamayan, oyalamayı amaç güden teklifler bile, bu teşekküllerin yöneticileri arasında hoş karşılanmadı. İlerici çabalara bir türlü hız verdirmek istemeyen tutucu grupla sözbirliği edenler temeldeki sıkıntıyı gidermeye yaramayacak olan bir basit yeniliğe bile karşı geldiler. Meclis karma komisyonunda ele alınan tasarıda Çalışma Bakanlığının görüşüne çoğunluk uymadı. «İşçi temsilcileri sadece fabrikaların yönetimin de görev alabilir» dendi. Bunların teşekkül yönetiminde görev verilişine yanaşmadı. Bu bile, ekonomik yapımızda «köklü değişmeler gereğinin nasıl önlendiğini ve önleyici grubun hâkim sınıflar yararına nasıl bilinçle çalıştıklarını gösteriyordu.

İşçi ile sermaye sahibi aynı görüşte

İşverenlerden bir kısmı istiyor ki «Talebi aşan emek arzını çekecek» yatırımların araştırılıp bulunması ve iş alanları açılması gerek. İşçi de, işveren de «Uygundur» diyor ve imzayı atıyor. İhracatı teşvik edecek sistemlerin çok acele uygulanmasına gecilmesini işverenler ileri sürüyor. Hatta ihracatı teşvik için de «prim»in ihdasını ekliyor. İşveren temsilcileri derhal imzayı atıyorlar. İşçi temsilcisi de hemen imzasını atıyor.

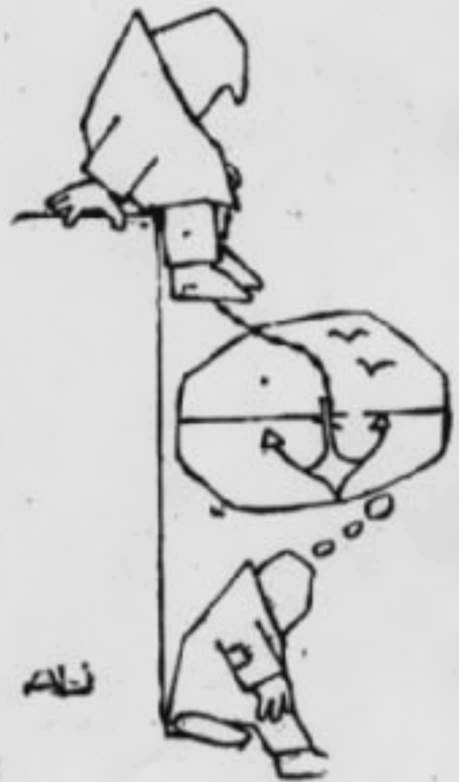
Bu olay İş ve İşçi Bulma Kurumu İstanbul Mahalli Danışma Kurulunda oluyor. İşçi olarak imzasını atan da Türk — İş Birinci Bölge Temsilcisi yardımcısıdır. «İhracata prim»den işçinin menfaati mi var, zararı mı var? Biraz da bu nokta aydınlansaydı.

İ.S.K. Genel Kurulunun getirdikleri

İşçi Sigortaları Kurulu Genel Kurulu, önemli görüşlerin açıklanmasına ve Anayasaya aykırı görülen bir teşebbüse karşı karar almaya vesile oldu. Çalışma Bakanı Ecevit'in belirttikleri de ilginçti:

Sürekli işçi niteliğini taşıyanlar için işsizlik sigortası kurulması için hazırlıklar yapımakta idi. Bu hazırlıklar bir yıl içinde tamamlanabilecekti. Oysa, işsizlik sigortası, yalnız sürekli işçi niteliğini taşıyanlar için değil, bütün «İşçi»ler için işsizlik sigortası çalışmalarına en az bu Bakanlık 6-7 yıldanberi çalışmakta idi. Her Bakan, bir vesile ile işsizlik sigortası çalışmalarından söz eder, mia dını doldurur, çekerler, yerine yenisi gelir, sil baştan yeni bir çalışmaya koyular, o gider, ötekisi gelir, fakat işsizlik sigortası bir türlü kanunlaşamazdı. Bütün umutlar 27 Mayıstan sonraki gelişmelere dikilmişti. Fakat ne bu konuların uzmanı sayılan Prof. Talas İşsizlik Sigortasını getirebilmişti, ne de bu konularla adı uzaktan yakından bilinmeyenler bu sosyal yaraya melhem bulabilmişti İşçiden çok «İşçi dostu, bir fikir işçisi» olmaktan kıvanç duyan Ecevit de bu konuyu taksit taksit ele almayı uygun görmüştü. Asıl önemlisi, gizli işsizlik'ti. Onun giderilmesi de sürekli işçiler için düşünülen işsizlik sigortası kadar değer taşımaktaydı.

K. S.

MİLLİ GELİR VE ÜCRETLER

Kemal SÜLKER

Milli Gelir

İşçileri en çok ilgilendiren konu, ücretlerdir. Hele asgari ücreti çok düşük tesbit edilen işkollarında yetişkin işçilerin eline geçen ücret yaşamayı çok daha güçleştiriyor. Millî Gelir istatistikleri ile ücret ortalamaları karşılaştırıldığı vakit emekçilerin ne büyük sıkıntı içinde oldukları kendiliğinden ortaya çıkıyor.

İşveren Konfederasyonu, geniş mali imkânlarını şu noktâ üzerine seferber etmiş durumda:

1 — Millî gelirle ücretler arasındaki ayrım, öyle pek korkulacak gibi görülmesin.

2 — Türkiyede ödenen ücretler, başka memleketlerden düşük görülmesin.

4 — Kendimizi uygar ulusların işçileriyle kıyaslamak doğru olmaz, bizden kötülerinin de bulunduğunu unutmasın.

Bu amaçlara doğru yönelen İşveren Konfederasyonu çalışmalarını hızlandırırken, işverenlerin derledikleri istatistikleri ne kadar taraflı olursa olsun örtülemeyen yanı ile gerçek şu:

İsveçte Millî gelir adam başına 13249 liradır. İngilterede 9111 Türkiyede ise 1600 liradır.

Tekstil işçilerine saat başına Batı Almanyada 580 kuruş veriliyor Avusturyada ise 286 kuruş. Türkiyede ödenen saat ücreti de 211 kuruş. Bu ücret ortalamadır tabii. Yoksa asgari ücretler bunun çok altında kalıyor.

Asgari ücretler yetersizdir

Tekstil işkolunda da, öteki işkollarında da asgari ücretler son derece yetersizdir. Aydında tesbit edilen mensucat işkolundaki asgari ücret şudur (24/12/1962):

Sosyal yardım yapan yerlerde 16 yaşında ve daha küçüklere günde 650 kuruş, yani saatte 81 kuruş civarında (Oysa İşveren Konfederasyonu istatistiği ortalama ücreti 211 kuruş gösteriyor. Yüksek ücretle çalıştırılan bir kısım «işçi» sıfatı takılan kimselere mensucat işçiliği dışındaki işleri için ödenen ücretler, ortalama ücretin kabarmasına yol açıyor tabii.) 16 yaşından büyük olanlara ise günde 820 kuruş veriliyor. Şimdi, bu çok düşük asgari ücretlerin yükseltilmesi için çalışmalar yapıldığı bildiriliyor. Buna göre asgari ücretleri tesbit için mahalli komisyonlar kurulmayacak, Ankarada bir tek asgari ücret komisyonu bulundurulacak. Bu komisyon, ücretini tesbit edeceği bir ilin bir işkolundaki işçilerin durumunu o ile giderek inceleyecek ve karar verecek.

Yâni Çalışma Bakanlığı asgari ücretler konusunda şekil bakımından değişiklik yapacak. Fakat anlayış bakımından yenilik getirmeyecek. Bakanlıkların 3 memuru ile işçi ve işverenlerden seçilecek üçer temsilcinin bulunacağı kurul veya komisyon asgari ücret için hangi esası ele alacak ve bu esasa göre tayin edeceği asgari ücreti uygulatacak mıdır? Bugüne kadar görülen hükûmet kontrolünde olan asgari ücretlerin yetersizliğidir

Asgari ücretler emeğin karşılığı olmalıdır

Asgari ücretler, emeğin gerçek karşılığını verebilmelidir Asgari ücretler, satın alınabileceği mal miktarı bakımından insanca yaşamayı sağlayabilmelidir. Yiyecek, giyim, aydınlatma ve ısıtma, çeşitli masraflar, bu «asgari ücretler»le sağlanabilmeli ve «asgari yaşama imkânı» elde edilebilmelidir. Elbette fiatları değişik olan şehirlere göre değişik asgari ücretler tesbit edilecektir. Bunlar işçilerin satın alma gücünde belli bir ferahlık yaratmalıdır Böylece de prodüktiviteyi arttırıcı çalışmalar sonunda elde edilen fazla üretim, mevcut tüketiciler tarafından eritilebilmelidir. Hatta, tesbit edilecek asgari ücretlerin, işverenin de istihsalini arttırmaya yarayacağı da göz önünden uzak tutulmamalıdır. Ekonomik ve sosyal gerekler, gerçek asgari ihtiyaçlar gözetilmeyecek olursa komisyon şu veya bu şekilde kurulsun, şu veya bu ilde toplansın, şu veya bu «norm»lardan hareket ettiği iddia edilsin, hepsi boşunadır.

Bir taraftan ihtiyaçlar artar, bir taraftan fiatlar yükselir, bir taraftan müteşebbisin kârı süratle katmerlenirken işçinin asgari ücretinin hâlâ 8—10 lira arasında bırakılması Anayasa ilkeleri ile, insafla, sosyal politika ile, sosyal güvenlikle bağdaşamaz. En yüce değer olan emek, hakkı olan ücreti alamadıktan sonra ortaya atılan oyalayıcı şekli değişiklikler statükoyu koruma endişesinin tipik örneğidir.

İşverenin arzu ettiği ücret

Asgari ücreti tesbit ederken üretimin maliyet unsurları ile satış fiatı arasındaki farkı bularak da bir fikir edinilebilir. Konulan sermaye ile yıl be yıl sağlanan kârın hakiki miktarı belki bulunamayacaktır. Fakat gerçekmiş gibi ortaya çıkarılan kâr bilânçosuna bakılarak da bir kanaat sahibi olmak mümkündür. Bu takdirde başka memleketlerde eşine rastlanmayan seviyede kârlar ve fuzulî maliyet unsurları herhâlde asgari ücret komisyonuna seçilecek işçileri hayrete düşürecektir. İşverenin bu şartlar içinde arzu ettiği ücret, ertesi gün işçinin işbaşı yapabileceği kadar hayatını devama yarayan ücrettir.

Bu hükme bizi itenler, işverenlerimizdeki aşırı kâr hırsı ve bir çok işverenlerin «hep bana» diyen tutumudur. Hatta bir çok işverenlerin kanunları bile hiçe sayması, bunların güç önlenebilmesi, asgari ücretlerin gerçek anlamı ilean gariden çok aşağı bir ücret olacağı kanaatını vermektedir. Hele Çalışma Bakanlığının ücret politikasına hâkim olan üst memur tabakasındaki alışkanlıklar, Bakanın iyi niyetini bile amacına vardırmayacak kadar bilinçlidir. Kaldı ki, ücret meselesi bir şahsın iyiliğine veya ileriliğine göre değil, sağlam temellere dayanılarak tesbit edilmek icab eder. Asgari ücreti tam olarak ortaya koyacak ortamın hükûmet çevrelerince yaratılmamış olması, çoğu memur ve işverenlerden teşekkül eden asgari ücret komisyonlarının ortaya asgari ücret diye bir sefalet ücreti getirmelerine yol açmıştır.

500 KURUŞA YAŞANIR MI?

Sina PAMUKÇU

İşçiden kopmamış işçinin tâ içinde yaşayan sendikacıların uğrağı olan Yapı - İş Federasyonunda şöyle yakınıyordu adam:

40 gündür dileğimizi dinleyecek bir kat arıyoruz daha bulamadık.

İlgilendim. Türkiye Ağaç sanayii İşçileri Sendikası Başkanı Ömer Denizmiş 13 yerde şubesi olan 2000 üyeli bir sendika.

Ankaraya gelmişler Gerçekten birazdan da göreceğiniz gibi dertlerine deva olacak bir kat bulamamışlar. Yüzleri olmadığından da sendikanın merkezi olan Ayancığa gidememişler, Ben bıraktığımda ne yapacaklarını şaşırmış Fakir Tahir (Yapı - İş Federasyonu Başkanı) ile bir yol arıyorlardı.

Dertleri akıl alamayacak değin basit, basit olduğu değin de Türk işçisinin bugün içinde bulunduğu korkunçluğun tipik örneği.

Tarım Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğüne bağlı 13 kereste fabrikası var Türkiyede Ayancık, Borçka, Ardeşen Eski pazar, Uzunkum, Akkuş Dursunbey, Devrek, Bolu Düzce, Bafra, Cide ve Ulupınarda. Bu fabrikalarda 800 işçi ile 710 işçi arası işçi çalışıyor

Tomruk işçiliği, işlerin en tehlikelisi ve zorlusu. 3,4 metre ...

Buna karşılık kardeşim (..... ...) Borçkada günde 5 lira alır. (...........) Ardeşende 550 kuruş alır.

Yaaa. İşte Ömer Deniz ve Sendika Yönetim Kurulundan bir arkadaşı.

— Bir yol Ankaraya varıp şu işi ilgililerle görüşelim. Her halde bizim derdimize bir deva olacağı buluruz demişler ve kalkmış gelmişler. İster inanın. ister inanmayın, her gün başlarından geçen şu:

Türk - İş'e gidiyorlar Türk - İş'ten randevu alınıyor Tarım Bakanını görmek için. Tarım Bakanı işçi işlerini Bay Akife bırakmış, ona gidin, diyor - Bay Akif Orman Genel Müdür yardımcısına gönderiyor (Orman Genel Müdürü yeni geldiği için o da öbürlerinin ağzına bakıyor) - Genel Müdür Yardımcısı Bay Kadri'ye gönderiyor İş Bay Kadri'ye geldimi yatıyor. Bay Kadri «fabrikalara başvurun» diyor. Oysa ki fabrikalara böyle bir yetki tanınmış değil.

Ertesi gün oyun yeniden başlıyor.

Türk - İş'e gidiliyor - Türk - İş Bakandan randevu alıyor - Bakan Bay Akif'e gönderiyor - Bay Akif bu kez değişiklik olsun diye Tetkik ve İstişare Kurulu üyelerine gönderiyor Üyelerin hepsini bir bir dolaşıyorlar - ...

Türk - İş'e gidiliyor - Türk - İş Bay Müsteşardan randevu alıyor - Bay Müsteşar Orman Genel Müdür Yardımcısına gönderiyor - Orman Genel Müdür Yardımcısı Bay Kadriye yolluyor. Bay Kadriye geldi mi iş yatıyor. Fakat bu kez Bay Kadrinin aklına yeni bir buluş geliyor:

— Peki, diyor. Size bir kolaylık yapacağım. Bize bağlı baş müdürlüklere yazacağım. 5 liraya, 550 kuruşa bir tomruk işçisi yaşar mı, yaşamaz mı? İnceleyip bize bildirsinler biz de ona göre karar verelim. Beş ay sonra gelin.

Ömer Deniz dertli!

— Biz, diyor terfih zammı, takdir zammı istemiyoruz. «Devlet Orman İşletmelerine ait kereste fabrikaları, Atelye, Dekovil ve İnşaat İşyerleri Tek Tip İç yönetmeliğinin 8 inci maddesinin b. bendinin uygulanmasını istiyoruz. Bu madde der ki:

«Gündelik işçi ücretleri, işin ehemmiyetine ve işçinin kabiliyetine göre sınıflara taksim ve işyeri muhiti rayicine göre tayin edilir.»

Biz bütün işyerleri belediyelerinden o çevreye göre rayiç tayin ettirdik. Belediyeler işvereni, yâni devleti tuttukları halde, bakın ne karar verdiler.

Bafra ...... çöpçülere 800-900 kuruş ...

Cide .... İşçi yevmiyesi 900 kuruş. v.s...

Oysa ki bunlar ağır ve tehlikeli işlerde çalışmayanlar. Benim kardeşlerim zaman oluyor yaralanıyor, zaman oluyor tomruk altında kalıp ölüyorlar

Yaaa. Böyle olduğu halde dertli Ömer Deniz; Türk İş - Bakan - Müsteşar - Orman Genel Müdür Yardımcısı Bay Akif - Tetkik ve İstişare Kurulu üyeleri - Bay Kadri diye dolaşıp dursun.

Bay Kadrinin de hikâyesi ayrı: 1950 de Demokrat Parti iktidara gelince Bafra fabrikasının yakmış bütün elektriklerini şenlik olsun diye. Arkasından gelsin Ayrancığa terfihan tayin. 1951 de sendikacılık yapıyor diye atınca 48 yöneticiyi içinden, gelsin bir Amerikan turistik gezisi. Arkasından Orman Genel Müdürlüğü Fabrikalar kısmı 4. Daire Müdürlüğü. Bay Kadriyi ne ilgilendirir 500 kuruşa çalışan tomruk işçisi. Yooook. Haksızlık etmeyelim. Karar verecek yakında, sorulacak bütün Başmüdürlüklerden:

Tek tip (çift tip olsa ne olacak yâni) iç yönetmeliğinin 8 inci maddesinin b. bendi «Gündelik işçi ücretlerinin işyeri muhiti rayicine göre tayinini» âmirdir. Bölgemizdeki kereste fabrikalarında çalışan a...

niyetli. Sonra Amerika falan da görmüş. Daha iyisi can sağlığı!

Orman ve kereste işlerinde çalışanlar ikiye ayrılıyor! İş Kanununun içine girenler ve girmeyenler. Fabrikalarda çalışan ve yukarda durumlarını açıkladığımız İş Kanununun içine girenler (ya bir de girmeselerdi), Bu kanunun içine girmeyenler de Orman İşletmesinde çalışıp, kesme, nakil ve ölçme işlerinde çalışanlar. Bunların durumu daha da kötü. İş Kanunundan yararlananlar çocuk başına 10 lira zam alıyorlar, kışlık ve yazlık iş elbisesi, ayakkabı alıyorlar ve 150 kuruşluk öğle yemeği yiyorlar. Ortalama ücretleri bazı yerlerde 10 lira 15 kuruşu buluyor. Kanundan yararlanamayanlar bu sosyal yardımlardan yararlanamadıkları gibi ücretleri en azından bir lira daha düşük. Üstelik bunlar daha çok iş kazası geçiriyorlar.

Yolun açık olsun Ömer Deniz. Benim elimden bu kadarı geliyor. Bütün düşüncem Ayancığa döndüğünde üyelerine ne diyeceksin. «Her halde biz mahkûmlar de Kavel olayına, grevin yasak olduğu hükmünün Anayasa mahkemesince Anayasaya aykırı olduğunu duymuştur.» diyordum. Belki de bu sezm içinde bulunduğun çıkmazdan ...

TÜRKİYE VE SOVYETLER BİRLİĞİ

Yurtta sulh, Cihanda sulh.

Bir Parlâmento Heyetimiz sınır komşumuz SOVYETLER Birliği'nde resmî bir nezaket ziyareti yapmaktadır. Atatürk devrinden beri Sovyetler Birliği'ne yapılan bu ilk parlâmentocular ziyareti, iki memleket münasebetleri üzerinde samimi ve hakiki düşüncelerin belirtilmesi için güzel bir fırsat teşkil etmektedir.

Atatürk ve Lenin, memleketlerinde idareyi ele aldıkları zaman'ki memleketin münasebetleri, asırların yığdığı düşünce ve duyguların tesiri altında ve fena idi. İki büyük devlet adamı bu fenalığın anormal olduğunda çabuk karara vardılar. Sovyetler Birliği Dünya üzerinde yalnızdı ve dünya çapında bir ideoloji mücadelesine atılıyordu. En yakın ve sınır birliği halinde bulunduğu komşusu ile dostça münasebetler kurmakta büyük fayda vardı Vladimir Ulyanov Lenin, tereddüt etmedi, komşusuna dost elini uzattı.

Birinci Dünya Savaşından perişan çıkmış olan Türkiye, bütün cihana karşı varlığını müdafa etmek durumunda idi. Atatürk'ü bekleyen vazife, açık söz acı olsa da söylenmelidir, bir yok'u var etmekti. Kendisine karşı birleşmiş husumet cihanı önünde siyasi, içtimai bir dev inkılâp savaşına girişen büyük kuzey komşu ile «dostça münasebetler» kurmakta O da tereddüt etmedi. Uzatılan dostluk elini tuttu.

İki taraf bir «Dostluk ve Saldırmazlık» Paktı ile birleştiler. Bu pakt, o devirde dünya siyasetinde büyük rol oynadı. Gerek Türkiye'nin gerek Sovyetler Birliği'nin dış politikalarında «temel» olarak rol oynadı.

Millî savaşımızda Sovyetler Birliği'nin para ve silâh yardımları büyük, çok büyük olmuştur. Fakat en büyük yardım Türk—Sovyet dostluk ve saldırmazlık paktının sağladığı siyasî destek olmuştur. Bizim gibi o devri yaşayanlar veya iyi tetkik fırsatını bulmuş olanlar sözümü re hak verirler.

Türk—Sovyet münasebetleri bir ara soğumuşsa, hatta gerginleşmişse bunun günahı Türkiyenin değildir. Türkiye kendisine önemli faydalar sağlamış olan bu dostluğa daima gereken değeri vermiştir. Lenin'in vakitsiz ölümünden sonra Sovyetler Birliği'nde patlak veren iç mücadele kanlı safhalar geçirdikten sonra, Stalin'in kahir galebesi ile neticelendi. Sovyetler Birliğinde ve Sovyet iç ve dış politikasında sorgusuz sualsiz ferman ferma olan Stalin, Kapitalist dünyanın iki kutbu arasında bir ölüm kalım savaşının patlak vermek üzere olduğunu pekâlâ görüyor ve bundan büyük faydalar bekliyordu. Hitler'in iki cephede savaşmaktan korktuğunu anlamıştı. Alman diktatörünü «emin» kılmak gerekiyordu. Müteveffa Stalin tereddüt etmedi. Hitler'i tatmin etti. Bu karardan Stalin Rusya'sı—Hitler Almanya'sı dostluk ve saldırmazlık paktı doğdu. Arkasının tehlikeden kurtulduğuna inanan Hitler bütün hızı ile Batıya saldırdı.

Alman nazizminin «hayat sahası» nazariyelerinden, İtalyan faşizminin pervasız tecavüz hareketlerinden Türkiye'de derin endişeler duyulmağa başlamıştı. Türkiye, milletlerarası bir dayanak arıyordu. Bu ihtiyaç, Türk—İngiliz—Fransız, Ankara ittifakını doğurdu. Bu ittifak en menfi tepkiye Sovyetler Birliği'nde maruz kaldı. Sovyetler Birliği Dışişleri Bakanı Vlaçislov Molotov, Yüksek Sovyet Şûrasında söylediği nutukta Ankara ittifakına ve Türkiyenin bu ittifaka müncer olan politikasına şiddetle ve ağır bir lisanla hücum etti. Bugün gibi hatırımızdadır, bu çok sert nutuk şu cümle ile son buluyordu: «Temenni ederiz ki Türkiye, bir gün bu siyaretinden dolayı büyük pişmanlık duymasın.»

İkinci Dünya Savaşı, bilinen şekilde son buldu. O zaman Stalin Rusyanın bütün hiddeti ile Türkiye'ye teveccüh ettiğini gördük. Rusya boğazları istiyordu. Doğu vilâyetlerimizi istiyordu. Bazı Gürcü profesörlerinin ağzı ile Karadeniz vilâyetlerimizden bazıları üzerinde hak iddia ediliyordu. Hülâsa açık bir husumet politikasıyla Türkiye'nin karşısına dikiliyordu.

Türk devletinin bu politikaya bu isteklere cevabı daima demir gibi bir «hayır» oldu. O zamanki Devlet Başkanı İnönü, Büyük Millet Meclisini açış nutkunda, Türk karasını şu tarihi cümle ile belirtti: «Şerefli insanlar olarak yaşadık, şerefli insanlar olarak öleceğiz»

Stalin'in ölümünü, molotov'un «Artık Sovyetler Birliği'nin Türkiye'den toprak isteği yoktur» diyen meşhur notası takip etti. Fakat bu notanın dahi boğazlara taalluk eden kısmı müphemdir, hiç sarih değildir. Fakat bu nota Türk—Sovyet münasebetlerinde bir durak hatta bir dönümdür.

Stalin'in ölümünden sonra Sovyetler Birliği iç ve dış politikasının hakimiyeti Bay Nikita Huruşçov'a intikal etti. İtiraf ederiz ki bu zat mahut füze rampaları hakkındaki hücumları hariç, «Türk—Sovyet münasebetlerini iyileştirmek lüzumundan» daima bahsetti. Geçen yıl Yüksek Sovyet Şurasında söylediği nutukta «Türk—Sovyet münasebetlerinin iyileşmesi ve normale dönmesi lüzumundan ve Karadeniz'i bir barış denizi yapmak isteğinden» açıkça bahsetti. Füze rampaları hikâyesi artık maziye karışmış olduğundan bu isteklerin tahakkuku kolaylaşmış demektir.

Şimdi artık konumuza geçebiliriz. Bu gün Cumhuriyet Senatosu Başkanı Bay Suat Hayri Ürgüplü'nün başkanlığında, Millet Meclisinden 9, Cumhuriyet Senatosunda 7 üyeden müteşekkil bir parlâmento heyeti, 15 gün sürecek bir nezaket ziyareti için Sovyetler Birliğindedir. Bunun önemi büyüktür. Heyet Başkanı Suat Hayri Ürgüplü, Anadolu Ajansına verdiği bir demeçte diyor ki:

«Geçen yıl Sovyet Yüksek Şûrası Birlik Konseyi Başkanı Mösyö Spiridonov ile Sovyet Yüksek Şûrası Milliyetler Konseyi Başkanı Mösyö Peyve tarafından, iki Sovyet meclisi adına Türkiye Büyük Millet Meclisinden bir heyetin Sovyet Rusya'ya bir dostluk ve nezaket ziyareti yapması hakkında yapılan nazik dâvet ancak bu gün tahakkuk etmiş bulunmaktadır. Heyetimiz benim başkanlığımda dokuz milletvekili ve yedi senatör olmak üzere onaltı kişiden mürekkeptir. Heyette, asker, tüccar, öğretmen, hukukçu, idareci, çiftçi, doktor, veteriner, dişçi gibi aşağı yukarı büyük bir ihtisas sahası ile alâkalı arkadaşlar vardır. Her partiden ve bağımsızlarla, tabiî üyelerden ve Cumhurbaşkanlığı kontenjanından da azalar bulunmaktadır. Heyetimiz, bir müzakere heyeti olmadığından, Rusya da hükûmet adına herhangi bir mevzuu müzakere ve münakaşa edecek değildir. Bir parlamento heyeti olarak, dostluk heyetidir. Bir nezaket ziyareti yapacağız ve bu fırsattan istifade ederek iki komşu memleketin dostluğunu takviye edici temas, ziyaret ve konuşmalarda bulunacağız. Atatürk devrinden sonra ilk Türk parlâmento heyeti Rusya'ya gitmektedir. Bu seyahatin müsbet ve faydalı neticeler vereceğine emin bulunmaktayız. 15 gün sürecek olan ziyaret esnasında Moskova, Leningrad ve Taşkent bölgeleri ziyaret edilecektir. Sovyetler Birliği'nin son senelerde sınai, ziraî, ve sosyal sahalarda başardığı eserleri görmeyi tehalükle beklemekteyiz.»

«Sovyet Hükûmeti büyük bir nezaket göstererek, heyetimizi Ankara'dan özel bir uçakla almakta ve aynı surette yurdumuza dönmemizi sağlamış bulunmaktadır.»

Sovyet meclislerinin davetlisi olan Türk Parlâmento heyeti, 29 Mayıs 1963 günü saat 11.50 de özel olarak Moskova'dan gönderilen İlyuşkin—18 tipi dört motörlü bir Sovyet uçağı ile Moskova'ya hareket etmiştir.

Heyet Başkanı Suat Hayri Ürgüplü, uçağın hareketinden evvel bilhassa şunları söylemiştir: «Bir nezaket ziyareti yapmak üzere gidiyoruz. Seyahatimizin iki memleket arasındaki dostluğu geliştirecek önemli bir rol oynayacağından emini bulunuyorum»

«Bütün Türkler bu «Emniyet»in tahakkukunu dilemekte ve beklemektedir.»

Parlâmento heyetimiz, aynı gün Moskova'ya varmış ve büyük bir itina ile kabul edilmiştir. Sovyet Meclisleri Başkanları Bay Spiridonov ile Bay Peyve, heyet şerefine Kremlin Sarayında 40 kişilik büyük bir ziyafet vermişler, heyet üyeleri Lenin'in mezarına bir çelenk koymuşlar ve Moskova Belediye Başkanını ziyaret etmişlerdir.

Heyetimiz akşamüstü Kremlin Sarayında Birlik ve Milliyetler Meclislerinden meydana gelen «Yüksek Sovyet Şurası Dışişleri Komisyonu» üyeleri ile tanışmışlardır. Görüşmeler sırasında Komisyon üyeleri Sovyetler Birliğinin siyasî ve iktisadî meselelerde yabancı memleketlere karşı olan tutumlarını belirtmişler, Suat Hayri Ürgüplü de cevaben yaptığı konuşmada «Dünya meseleleri ve iktisadî konularda Türkiye'nin görüşünü» izah etmiştir.

Türk heyeti 14 Hazirana kadar Sovyetler Birliğinde kalacaktır. Bu müddet zarfında yapılacak temasların, sayın Ürgüplü'nün hava alanından hareketinden evvel söylediği gibi «iki memleket arasındaki dostluğu kuvvetlendirmesini» dilemekteyiz.

A. İhsan BARLAS

ÇOK TARAFLI NÜKLEER GÜÇ KOLAY OLMAYACAK

Kennedy'nin Nassua'da İngiltere Başbakanı Macmillân'a açtığı çok taraflı nükleer bir güçün kurulması projesi prenzipten teferruata doğru ilerledikçe bir çok engellerle karşılaşmağa başlamıştır.

İki itiraz gene sırrın ilk açıldığı memleketten gelmekte. İngiltere, muhafazakârı olsun işçisi olsun yeni nükleer güçün kurulmasında bazı noktalara h... Macmillan hükûmetinden gelen itirazların başında: Nükleer füzelerle donatılmış bir deniz üssü donanmasının askeri bakımdan etkili bir çözüm olmayışından gelmektedir. İkincisi: NATO içinde çok taraflı böyle bir gücün kurulmasında aceleci olmamak gerektiğidir. Oysa Kennedy ortaya attığı bu projeyi bu yılın sonuna kadar bir anlaşmaya bağlamak ister... İngiltere'de iktidarın tabiî namzedi olarak görülen İşçi Partisi ise muhafazakârların itirazlarına katılmakla kalmayıp bunlara yeni unsurlar da eklemektedir. İngiliz İşçi Partisi Başkanı Harold Wilson, özellikle karma mürettebat üzerinde durmaktadır. Deniz üssü filosunun karma mürettebatı NATO üyesi memleketler arasından seçileceğine göre, Alman denizcile... tekecektir. Oysa İşçi Partisi lideri, nükleer silâhların Alman askerlerinin eline bulaşmasına şiddetle muhaliftir. Bu muhalefetini açıklamaktan da zerrece çekinmemektedir.

Bütün bunların kesin bir karara bağlanması için İngiltere'deki seçim sonrasını beklemeği gerektirmektedir. Genel kanaat İngiliz seçimlerinin İşçi Par... merkezinde olduğuna göre, çok taraflı nükleer projenin bir hayli değişikliğe uğruyacağı anlaşılıyor. Wilson sadece bazı tepkiler yapmakla kalmıyor. Bu tepkilerin olumlu sonuçlarını elde etmek için Sovyetler Birliğini de zorluyor. Bunların başında Sovyetlerin her türlü nükleer denemeleri durdurma-

Anayasaya göre konut problemi ve kiracılar

Merih SEZEN

Anayasa mahkemesinin mesken kiralarını serbest bırakma eyiliminde bulunduğunu gösterir bir kararı dolayısiyle meskenlerde kiraların serbest bırakılıp bırakılmıyacağı tartışma konusu olmuştur.

Öncelikle konut dendiği zaman bir ayırım yapmak gerekiyor Konut olarak kullanılmak üzere bir bina inşa edildiği takdirde, bu binanın inşa edildiği yerin ehemmiyeti çok önemlidir.

Büyük merkezlerde yapılan konutlara özel bir statü düşünmek gerekir. Büyük şehirlerde belediye sınırları içinde konut olarak kullanılmak üzere bir bina inşa edildiği zaman, binayı yaptıran kimsenin amacı büyük merkezlerde oturmak mecburiyetinde olan kimselere bu yeri kiralamaktır. Büyük şehirlerde yaşayan halkın çoğunluğu, emek karşılığı ücret almak suretiyle yaşayan yani dar ve sabit gelirli kimselerdir. Bu gibi merkezlerde, sanayi işletmeleri, devlet sektörünün bürokratik müesseseleri, daireler ve ticari işletmeler toplanmıştır Bu gibi yerlerde ise işçi, memur ve esnaf sınıfları haliyle kabarık bir yekûn tutmaktadır. Bu vatandaşların konut ihtiyaçlarını sınırsız bir kira istemi ile karşı karşıya bırakmak, büyük merkezlerde yaşayan insanların dörtte üçünden fazlasını tam sömürülme ile başbaşa bırakmak demektir. Büyük şehirlerde belediye sınırları dışında yapılacak kontlarda, durum değişiktir. İnsanların buralarda daha ziyade özel istekleri karşılaya cağından, kira konusu toplumu sıkan ve etkisi altına alan bir sonuç meydana getirmez.

Belediye sınırları içinde yapılan binalara gelince; bu binaları yapan kimseler, bir taraftan yol hava gazı, elektrik, kanalizasyon, temizlik v.s. gibi amme hizmetlerinden haliyle istifade etmektedirler ayrıca yukarda sözü edildiği gibi sınırlı ve değişmez gelirli büyük bir insan çoğunluğunu konut ihtiyaçları dolayısiyle pek kolay sömürme imkânına sahiptirler.

ANAYASAMIZ İLE TEMİNAT ALTINA ALINAN TEMEL HAKLAR

Vatandaşlar kişiliklerine bağlı dokunulmaz ve vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptirler. Anayasamızın ikinci kısmında da kişinin hak ve ödevleri ele alınmıştır.

Kişi dokunulmazlığı, özel hayatın korunması, seyyahat ve yerleşme hürriyetleri, düşünce ve inanç hak ve hürriyetleri v.s. gibi hak ve hürriyetler vatandaşlara en geniş anlamda tanınmış ve bilhassa anayasamızın 3 cü bölümünde sosyal ve ekonomik haklar konusunda ekonomik ve sosyal hayatın düzeninde adalete ve tam çalışma esasına yer verilmiş ve herkes için insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlanması amaç olarak kanunda yer almıştır.

Bu bölümde sağlık hakkı devletin garantisine bırakılmış ve yoksul veya dar gelirli ailelerin sağlık şartlarına uygun konut ihtiyaçlarını karşılayıcı tedbirlerin alınması dahi devlete yüklenmiş bir ödev olarak Anayasamıza geçirilmiştir.

Çağdaş uygarlık seviyesinde bir toplum olarak yaşamak ve yaşatmak konusu ciddi bir problemdir. İnsanların yaşayabilmeleri için kaçınılmaz ve vazgeçilmez olan ihtiyaçlarının karşılanması gerekir. İnsanların teneffüs etmek, su, ekmek, tuz v.s. ihtiyaçları yanında günde belirli bir süre kapalı bir yerde dinlenme ve uyumak ihtiyacı vardır. Konutu her şeyden önce bu yönden düşünmek lâzımdır. İnsanların bu ihtiyaçları maddi ve manevi varlıklarının devamı bakımından vazgeçilmez şeylerdir. Yukarıda belirtilen ihtiyaçlar başı boş bir şekilde spekülâtif ârzulara ve sonuç itibariyle sömürülmeye terkedilemez. Bilindiği gibi her toplumda bahis konusu maddeler narhlara tabi tutulmuştur.

Konut problemine gelince. Avrupada yaşayan toplumlarda konutlar değişik esaslardan hareket edilerek kontrol altında bulundurulmakta ve emek karşılığı elde edilen ücretlerin durumu konut olarak yapılan binaların garanti bir yatırım oluşu, göz önünde bulundurularak bu binaların amortisman hesaplarında 20-30 yıllık süreler kabul edilmiş ve konutların niteliklerine göre çok düşük kira bedelleri tespit edilerek bu bedeller sınırlandırılmıştır.

KONUT OLARAK KULLANILAN BİNALARDA MÜLKİYET HAKKI

Anayasamızın sosyal ve ekonomik haklar ve ödevler kısmında ele alınan mülkiyet hakkı ile ilgili 36 ıncı maddesinde, mülkiyet hakkının, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabileceği ve bu hakkın kullanılmasının toplum yararına aykırı olamıyacağı açıklanmıştır. Bu maddenin gerekçesinde; 19 uncu yüz yılın ikinci yarısından ve yirminci yüz yılın başlarından bu yana bütün medenî memleketlerde hâkim olan ve bu gün genel olarak kabul edilen anlayışa yer vrilmiş ve ferdin toplum menfaatini hesaba katmaksızın istediği gibi bu hakkı kullanamıyacağı, hudutsuz bir niteliğin kabul edilemiyeceği konusu aynen yer almış ve hatta gerekçede ski hukukumuzda dahi mülkiyt anlayışının ve mülkiyetin ayni zamanda sosyal karaktere sahip bir hak olduğu belirtilmistir Ayrıca bu anlayışın içtihatlara yön vereceği hususunun düşünüldüğü dahi ayni gerekçede açıklanmıştır.

Bu durum karşısında Anayasa mahkemesinin davranışı çok muhafazakâr bir karakter taşımaktadır. Anayasa mahkemesinin konut kiralarını serbest birakma eyilimi, mülkiyet hakkının kullanılmasında Roma hukukundan arta kalan ve ferdin toplum menfaatini dahi hesaba katmaksızın istediği gibi bu konuda hareket imkânına sahip olması sonucunu doğurmaktadır.

Oysa konut probleminde, mülkiyet hakkında hudutsuz bir hürriyet niteliği anlayışı ana yasamızın 36 ıncı maddesi ile bu maddenin gerekçesine tamamen aykırı düşmektedir.

Sosyal bünyede huzuru altüst edecek olan bu anlayışa yer vermek lâzım gelirse, her türlü sınırlamaları kaldırmak yoluna gidilmek gerekir. Bu anlayış meselâ ekmek narhının da kaldırılmasının doğru olduğu düşüncesine yol açacaktır.

Konut kiralarında İskandinav memleketlerinde günümüzde uygulanan sisteme bir göz atalım! Meselâ Stokholm şehrinde belediye sınırı içinde bütün konutlar belli normlara göre belediye elivle kiraya verilmektedir Konut olarak yapılan inşaatlar önceden tertiplenmiş plâna uygun olarak yapılır.

Bina sahipleri kendi binalarını doğrudan doğruya kirava veremezler. Bu konutlar Belediyece evvelce yapılmış olan müracaatlara göre, müracaat eden kimselerin iş yerlerinin uzaklığı, ailenin nüfus durumu, istekleri göz önünde bulundurularak önceden tespit edilen esaslara göre belli bir ücretle kiraya verilir. O kadar ki Belediye sınırı içinde konut için bina yaptıran bir kimse ailesinin nüfusu az ise kendi binasında çok odalı bir daireyi istediği gibi işgâl edemez, Belediyenin tertip edeceği kısımda oturmak durumundadır. Belediye sınırı dışında ise konut kiraları serbesttir.

Birinci Dünya Savaşından sonra kiraların dondurulması işi Avrupanın muhtelif memleketlerinde, her memleketin kendi yapısına göre dğişik uygulama şekli bulmaktadır.

Yurdumuzda dar ve değişmez gelirli vatandaşların büyük çoğunlukta oldukları göz önünde bulundurularak, konut olarak inşa edilen binaların çok uzun süreli amortismana tabi tutulmasının gerektiğini kabul etmek lâzımdır Devletin henüz vatandaşlara konut temin edecek gelire sahip bulunmadığı düşünülecek olursa konut olarak yapılan binalar ile ilgili vergilerin salınmasında bir değişiklik yapılması suretiyle tespit edilecek kira bedellerinin, geçim endekslerinin gösterdiği gibi çok düşük gelirli çoğunluğun nispeten verebileceği miktarları tespit etmek mümkün olur.

Bu gün yeni yapılan binalar 5-6 senede kiraları ile amorti edilmektedir. Bina amortismanlarında en az 20 seneden başlıyarak 30 yıla varan bir süre kabul edilecek olursa kira bedelleri 1/3, 1/4, 1/5 nispetlerine düşer. Beş, altı senede amorti edilen inşaatlar yüzünden, millî kalkınmaya pek az bir şekilde iştirak eden özel sektör bu garanti yatırıma itilmektedir. Bu sistemin devamı, vatandaşları her türlü medenî ihtiyaçlarından vaz geçmek suretiyle yüksek kira bedeli ödemek zorunluğu ile karşı karşıya bırakmaktadır.

Kiraları serbest bırakmak eyiliminin insanların temel haklarına ve Anayasamızın ruhuna aykırı bulunduğunu izaha çalıştık.

Konutlarda belli, sabit ve geçim endeksleriyle orantılı kira bedellerinin tespit edilmesinin ise kişinin maddi ve varlığının ayakta durması için kaçınılmaz bir maddî ve manevî varlığının ayakta durması için kaçınılmaz bir şart olduğunu gözden kaçırmamak gerekir.

Anayasa mahkemesinden Anayasamızın özüne ve ruhuna uygun kararlar beklemekteyiz..

İRANDA GERİCİ KİM ?

Son hafta Tahran'da ve İran'ın diğer bir kaç şehrinde yer alan kanlı, üzücü olaylar basınımızda «gericiler»in bir hareketi olarak yansıtıldı. Gerçi hareket bir halk hareketi idi; yalınayak, kara gömlekli fakir halk ayaklanmıştı. Ama bunlar, mollarlar, «gericiler» tarafından «aldatılmış» kürtlerdi. İyi niyetli, halksever, reformcu Şah hazretleri bir taraftan kendi saray çevreleri de dahil olmak üzere toprak ağalarının, çıkarcıların, mollaların direnişleriyle mücadele ederken, şimdi de yardım etmek istediği halkın ayaklanması ile karşılaşıyor, çok müşkül bir durumda kalıyordu. Zavallı Şah!

Oysa bir düşünmek ve sormak lâzım! Şah, memleketinin toprak ve sair ekonomik meselelerini gerçekten çözümleyebilecek köklü reformlara taraftar mıydı? Taraftar ise neden memleketinin Anayasasının sarih hükümlerini çiğneyerek iki yıla yakın bir zamandır seçimlere gitmiyor? Neden Birlik cephesinin kazanmasından çekiniyor? Neden memleketin ilerici halkçı aydınlarının ve aydın politikacılarının halk kitlelerini siyasî bir kuvvet hâlinde teşkilâtlandırmalarına, onları mollaların tesirinden kurtarmalarına, reformların gerçek desteği haline getirmelerine müsade etmiyor, bu politik gelişmeleri önlüyor? Gerçekten halktan yana olan, halk yararına gerçek reformlar yapmak istiyen bir iktidar memleketin halk kütlelerinin ve ilerici aydın zümrelerinin politik teşkilâtlanmasından korkmaz, tersine bu çeşit hareketlenmeyi serbest bırakır, çünkü muhafazakâr çıkarcı sınıfların ve yobazların direnişini, ancak işbirliği etmiş aydınlarla halk kütlelerinin politik gücüne dayanarak kırabilir ve gerekli reformları gerçekleştirebilir.

Yalnız İran'da değil, muhafazakâr, çıkarcı sınıfların iktidarı ellerinde tuttukları diğer memleketlerde de halktan yana olmıyan iktidar çevreleri, ekonomik zorlukların ve halkın artan hoşnutsuzluğunun baskısı altında bir şeyler yapmak zorunluğu duyuyorlar. Giriştikleri iş, gerçek köklü reformlar değil (zaten böyle reformlar halkın politik desteği ve iştirâki olmadan yapılamaz), fakat halkı oyalamıya, yatıştırmıya yöneltilmiş, aldatmaca, göstermelik hareketlerdir. İran'da asıl gerici olan Şah ve onun hükümetidir; asıl gerici olanlardır; çünkü iktidar onlardadır ve bu iktidarı halkın yararına ve halkın aktif desteği ile köklü reformlar için kullanmıyorlar; mevcut düzenin ve çıkarlarının daha bir müddet olsun devamı için çok yüzeyde kalan meseleleri ancak kıyısından köşesinden ele alan, tepeden inme sözde «reform» hareketlerine girişiyorlar. İran'ın bugün bir numaralı, hayatî meselesi kadınların peçesi yobazlık değildir; meseleleri bu yöne çevirmek, dikkati asıl temel meselelerden uzaklaştırmak oluvor.

Gericiliği, dinsel alanda yobazlık, softalık, yaşayışımızda batılı âdetlere karşı direniş manâsında anlamak ve anlatmak memleketimiz aydınları arasında hayli yaygındır. Oysa gericilik asıl politik ve ekonomik bir anlam taşır Gericiliğin bu gerçek muhtevası gözden kaçırılıp da yobazlık şeklinde anlaşıldı mı, meselelerin mahiyeti ve çözüm yolları anlaşılmamış olur.

Şeker buhranı Castroya yaradı

Amerika ve İngiltere'de baş gösteren şeker buhranı karşısında bütün gözler elinde 10 milyon ton şeker stoku olan Sovyetler Birliğine dikilmişti. Tahminler, Sovyetler'in şeker buhranından yararlanmak için elinde bulunan stoku serbest piyasaya arzedip büyük kârlar sağlıyacağı üzerinde toplanıyordu.

Amerika ve İngiltere'de şeker buhranı su yüzüne çıktığı sıra Castro, Rusya'daki gezisine devam ediyordu. Yapılan resmî görüşmeler sonunda yayınlanan bildiride; şeker konusu üzerinde de durulmuş ve Sovyetler Küba şekerinin fiatını serbest piyasaya yakın bir fiatla satınalmayı teahhüt etmiştir. Bu kararın bu yıl Küba'nın şeker istihsalinin düşüklüğünü karşılamak için alınmış olduğu açıktır. «New York Times»in bildirdiği bir habere göre; şeker anlaşmasında yapılan değişiklik bununla bitmemektedir. Bu Amerikan gazetesine göre Sovyetler ayrıca Küba'ya bir milyon ton şekerini serbest piyasaya sürme hakkını da tanımıştır. Küba'nın döviz imkânlarını arttırmak maksadı ile alındığı bildirilen bu karar, bu memlekete 140 milyon dolar getirecektir. Bu haber serbest piyasadaki şeker fiyatlarının artışını birdenbire durdurmuştur. Serbest piyasaya şekeri Küba vereceğine göre bir Sovyet dampinginin de söz konusu olması ortadan kalkmış bulunuyor. Esasen bu yıl için buhran bir milyon ton şekerle karşılanabilecekti-

T. T.

Mağaraların karanlığında Işıldayanlar

Türkiyede henüz kaya kovuğunda yaşıyan insanlar vardır

Hıfzı Oğuz BEKATA

Karanlık bir kovuğun aydınlık köşesi.

Gaziantep'in ortasında bir Hoşgör Mahallesi var. Çobanlar mahallesi de diyorlar. Ama Hoşgör çukuru demek daha da doğru. Buraya sığınanlar herşeyi hoş görüyorlar. Sefaleti, ıztırabı, karanlığı, susuzluğu, soğuğu, çukurda hayat sürmyi, odaya başı eğik girmeyi hoş görüyorlar.

Gaziantepin Güneyine düşüyor Hoşgör mahallesi. Güzel ve kahraman Gaziantepin ortalarında zeytin ve fıstık ağaçları görülür. Bereketli topraklar göz alabildiğine uzar, uzar.. Bir yanda şehir eşrafının, zenginlerinin süslü güzel villâları şehir daha da güzelleştirir. Ama Hoşgör mahallesi de, şehrin göbeğinde bir ıztırap yuvası olarak kan kusar.

Hoşgör mahallesindeki evler, granit çukurlardan ibarettir. Bildiğimiz «mesken»in ve «ev»in hiç bir özelliği burada bulunmaz. Ne odalar, ne odaların pencereleri, camları, tahta kısımları, tuğla kısımları, badanası, boyası... Hoşgör» de bunların hiç biri yok. Sadece tabiatın yaptığı kovuklar ve kovuklara güç belâ takılan kapımsı şeyler...

Kimine göre Hoşgör, jeolojik bir göçmeyle meydana gelmiş, kimine göre burası eski bir maden yatağı. Ya da taşocağı alanı imiş. Hangi sebepten olursa olsun, bugün Gaziantebin ortasında bir çukur ve bu çukurda yaşayan 800 vatandaş var.

Uzun süredenberi burada yaşayanlar kelimenin tam anlamı ile mağara hayatı sürüyorlar. 800 kişi aile aile kovuklara dağılmış. Kovukların içindeki manzara şu:

Granitten tavan, granitten duvar, granitten yer. Yalnız kapıları var. Işık, girebilirse bu tadan girecek, hava girebilecekse buradan girecek ve yine buradan çıkacak. Bu kovukta yatanların her türlü zaruri ihtiyaçları kovuğun içinde gideriliyor. Bu yüzden de kovuklar ile girene genzini yakan bir koku ile gülüyor. Çoluk, çocuk bu havayla haşrüneşr olmuş.

Burada yaşayanlar işleri güçleri olan, dilenme nedir bilmeyen alevi mezhebinden. Başta Peygamber, sonra Hazreti Alinin hayvanları, âşıkları. Hasan Çalık adında bir genç, alevilik hakkında uydurmalar yapanların yalanlarına o kadar kanıksamış ki, başkalarını kötülemek için söylenenleri hemen ayırdedebiliyor. Yalana karşı muafiık kazanmış. Onun için de:

«Burasını onaracaklar, ya da sizlere sıhhi evler yapacaklar» yollu konuşanlara bıyık altından gülüyor. «Yutmam bu yalanları» der gibi bakıyor.

Mağaraları gezmek isteyen kalabalık bir gurupa 40 numaralı kovuk gösterildi. Zifiri denecek kadar karanlıktı içi. İçi sadece 4 kişi alabilecek genişlikteydi. Gözler karanlığa alıştıktan sonra burada nasıl yatıldığına hayret edenlerin bu duygusu, az sonra daha da kuvvetlendi. Mağaranın taş duvarına memleketi kurtaran ulu Atatürkün çok güzel bir resmi konmuştu. Atatürk, uygarlığın öncüsü Atatürk, hiç bir medeni nimetten yararlanmayan insanların mağara hayatı içinde bile olanca yüceliği ile vardı. Resmi ile de vardı. Ünü ile de vardı. Eksik olan yanı, Atatürkün açtığı medeniyet yolunda elde edilen nimetlerden hiç birinin bu Hoşgör mahallesine uğramadığı idi.

Yaşlı bir sakini vardı mağaranın. Resmi soranlara:

«Mustafa Kemal Paşamız» karşılığını verdi. Bunu kürtçe söylüyordu. Ayrıca yine kürtçe şöyle diyordu:

«Mustafa Kemal Paşa olmasaydı ben çocuğumu İstanbula Hukuk mektebine gönderemezdim. Oğlum İstanbulda okuyor, hâkim olacak.»

Adını soranlara da:

«İbrahim» diye cevap verdi. Soyadını da söyledi. Belki Hukukta okuyan genç, hâlâ mağarada yaşadıklarının bilinmesini istemez diye soyadını koymadık.

Hoşgör çukurlarının hepsi de böyle zifiri karanlık değildir. İki tanesi ferahtır. Üstelik bu iki mağaraya Belediye numara da koymamıştır. Öteki çukurların hepsi numaralı da neye bu ikisnin numarası yok? Nedeni şu:

Uzun yıllardanberi bu çukurlarda yaşayanlar, Gecekondu yapacaklarına hazır mağaraları «mesken» kabullendikleri için Belediye ile ilişikleri olmamış. Ne kira vermişler, ne resim ödemişler. Ama sonradan Keleş Hoca dedikleri biri çıkmış ortaya. Mağaraların sahibi olduğunu söylemiş. Belediyeye başvurmuş, numara koydurmuş mağaralara ve de kira istemeye kalkmış. Her kovuktan 13.5 lira kira toplamaya başlamış. İki mağarayı da küçük baş hayvanlar için ayırmış. Gaziantepin ünlü kişilerinden Şihonun sürüleri buralarda geceliyormuş. Sürülerin bitişiğindeki kovukta yatan bir ihtiyarın gözleri görmüyor. İçeri giren birisi oldu mu sesleniyor:

«Hesso?.. Remo?..»

Giren yabancı ise:

«Kusura kalmayın, diyor, biz fukarayık, gözüm de görmüyor. Karımın da kulağı duymaz.»

25 yıl önce gelmişler bu çukura. Burada evlenmişler, burada da gelin olmuşlar. Burada çocuk yetiştirmişler. Kendileri tarlalarda çalışmış. Para kazanmış çocuklarını okutmuş ve İstanbula tahsile göndermişler. Bir ailenin bütün fedakârlığı ve bütün zevki bir noktada toplanıyor:

Çocuklarını okutmak. Okutmak da bu hayata veda ettirmek.

Basık kovuklarda kanbur yaşayan insanlar, ışıklı bir hayata kavuşmak, uygar bir ulusun şirin bir il merkezinin ortasında bu sefaletten kurtulmak istiyorlar. Belediyeden tek gördükleri nimet, bir su borusu ve bütün bir mahalle halkının yararlandığı bir masuralık su. Ne delinen tavanı onarmaya izin veriyorlar, ne de elektrik telli geçiriyorlar. Gaz lambasının bile aydınlatamayacağı kadar karanlık içinde, yokluklarla sarmaş dolaş yaşıyorlar. Bunları sıhhi, ucuz evlere kavuşturacak yapıcı bir Belediye, yapıcı bir anlayışın hâkim olduğu bir İmar ve İskân Bakanlığı kurtarabilir ancak.

Bu insanları ziyaret eden Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı M. Ali Aybar ve T.İ.P. Genel İdare Kurulu üyeleri ve Gaziantepli T.İ.P liler derin derin düşünüyorlardı. Halkın bu acı hayat şartlarına rağmen kendilerini ağırlamak için gösterdikleri çaba, konukseverlik görülecek şeydi. Hiç bir partinin Genel Başkanı ve yöneticileri o güne kadar semtlerine uğramamıştı. T.İ.P. Genel Başkanı Aybar «halkımızın çilesi, halktan yana işleyecek demokrasi ile sona erebilir. Anayasanın açık ilkeleri karşısında bu hayat şartlarına göz yummak..»

T.İ.P. liler bu insanlara derin saygı duyarak Hoşgör çukurundan ayrıldılar.

Aybarın gözleri ıslaktı...

Asım Bezirci

Sosyal Adalette

Geçen sayımızda da duyurduğumuz gibi, SOSYAL ADALET'in sanat sayfasını bundan sonra arkadaşımız ASIM BEZİRCİ yönetecektir. Eleştirmen Asım Bezirci gazetemizin bu konuda yaptığı teklifi sevinçle karşılamıştır. Gelecek sayımızdan başlıyarak sanat sayfamızı düzenlemeği üstüne almıştır.

Asım Bezirci gazetemize gelen yazıların sanat açısından değerlendirilmesi ve sunuluşuyla uğraşacaktır. Bu uğraşmasında kendisine tam yetki ve bağımsızlık tanınmıştır.

Asım Bezirci 1927 de Erzincan'da doğmuştur. Babası demiryolu işçisidir. İlk öğrenimini Erzincan'da yapmıştır. Orta okulun birinci sınıfını Mersin'de, ikinci ve üçüncü sınıfları ile Liseyi ise parasız yatılı olarak Erzurum'da okumuştur.

1946 da İstanbul'a gelerek Üni-

Asım Bezirci
— Gerçek eleştirinin öncülerinden —

Edebiyatı bölümünü bitirmiştir. Aynı yıl, Gerçek gazetesin

ra yazmağı bırakmak zorunda kalmıştır. Ancak 1955 te Forum, Yeni Ufuklar gibi dergilerde tek tük yazıları çıkmıştır. Sürekli yazmağa 1958 de başlamıştır. Bu sırada Ankara'da yedek subaylığını yapmaktaydı. İlk eleştirileri (tenkitleri) Halis Acarı imzasıyla Pazar Postası'nda yayınlanmıştır. Arkından Dost ve Seçilmiş Hikâyeler Dergisine geçmiştir. Sonra Yeni Ufuklar, Yelken, A, Yeditepe, Köprü, Salkım, De, Ataç, Türk Dili, Yön gibi çeşitli dergilerde yazmağa devam etmiştir.

Asım Bezirci 1959 da Dost dergisinin okurları arasında açtığı soruşturmada eleştiri alanında ikinciliği kazanmıştır.

Ayrıca, 1963 te Otağ dergisinin soruşturmasında «Günlerin Götürdüğü Getirdiği» adlı kitapla

tır. Fakat onu eleştirmenlik hayatında en çok sevindiren, yüreklendiren Hasan Ali Yücel'den aldığı 9 Ocak 1959 tarihli şu mektup olmuştur: «Sayın Bezirci, A dergisindeki İlyada Çevirileri hakkındaki özlü tenkit yazınızı okudum ve istifade ettim. Tarafsız, dikkatli, etrafılı gören ve gösteren bir kaleminiz var. Haddim olmıyarak sizi tebrik ederim. Sizinle tanışmak isterim. Ben yazları Orhantepe'de, kışları Ankara'da oturuyorum. Genç misiniz, yaşlı mısınız, merak ediyorum. Ne ile uğraşırsınız? Bu deyişlerimi ihtiyarlığıma verin. Ben altmışı aşkın ömrümde hep ışıklara koştum. Koştum, ama yorulmadım. Size de böyle geliyorum.»

Yazık ki, değerli eğitimcimiz Asım Bezirci ile tanışamadan

leştirinin kurulmasına çalışan, nesnel ve ciddi tutumuyla ilgi çeken Asım Bezirci'nin yayınlanmış kitapları şunlardır:

Üç Hikâye, Gustave Flaubert'den, Işık Yayınları, 1955.

Belâlı Yer, Erskine Caldwell'den, H. Lûtfi Ak'la birlikte Dost Yayınları, 1959.

Varoluşçuluk (Existentialisme), J. Paul Sartre'dan, Ataç Kitabevi, 1961

Seçme Şiirler, Paul Eluard'dan, A. Kadir'le birlikte, 1961.

Çok Kapılı Oda, deneme — eleştiri—araştırma, Ataç Kitabevi. 1961.

Turgut Uyar—Edip Cansever inceleme, H. Cöntürkle birlikte, 1961.

Günlerin Götürdüğü Getirdiği, eleştirmeler, H. Cöntürk'le birlikte, Ataç Kitabevi, 1962.

Sosyalizmin Işığında Bili

Tuz Kokarsa

Hüseyin KORKMAZGİL

Hep soruyorlar:

— Niye öksürmüyorsun?

— Demokrasi uyanmasın diye öksürmüyorum, diyorum.

Gülüyorlar.

— O senin hüsnü kuruntun, diyorlar. Bu kadar gürültü patırtı içinde horul horul uyuyan demokrasi, senin «öhhöö»lerinle uyanacak., Broooyyl..

Hani, yalan da değiller.. Biz «öhhöö» dedikçe, herifler hemen yapıştırıyorlar: «Boğazın gıcıklanıyor. Sana yakında kısmet var». Kimi de, nisem zamanından kalma Dover hapları nı dayıyor gözümüze: «İç şundan.. Bişeyin kalmaz».

Öyle bir zamanda yaşıyoruz ki, yalandan eşek olanın haddi hesabı yok! Herifin suratına tokatı indiriyorsun, «bugün hava çok güzel» diye sırıtıyor. «Memlekette işsizlik var» diyorsun; «ah efendim, işverenin azlığından» diyor. «Halk susuyor. Susan halktan korkulur» diyorsun; «göz iki, kulak iki, ağız bir; iki görüp, iki dinleyip, bir konuşmak gerekir» diyor. Tuu deyip tükürüyorsun suratına; «maşallar bu yıl ürün bol olacak» diyor. «Emekçi soyuluyor» diyorsun; «baldızım soyunuyor» diyor, Eee, ne gereği var öksürmenin? Herife «tilil» çekiyorsun, şiâema duruyor be biraderi..

Neyse... Konumuza dönelim. Hani derler ki, «et kokarsa tuz ekerler, ama, ya tuz kokarsa?»

Elimde, Türk—İş adlı derginin üçüncü sayısı var. Bilen bilmeyene söylesin: Türk—İş, Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun aylık dergisidir. Kendilerini Türk İşçisi'nin sözcüsü sanan bazı «vatan kurtaran aslan»lar, aydan aya bu derginin sayfalarına —effedersiniz—şey derler. Sonrada mârifetlerini çıkınlayıp, 250 kuruştan şuna buna satmağa kalkarlar.

Türk—İşin üçüncü sayısını eline alınca, burnuma müthiş bir «V.C.» kokusu geldi. Elimde olmıyarak yüzümü buruşturmuşum.

— Ne o? dediler. Kokuyor galiba?

— Sormayın, dedim, müthiş «V.C.» kokuyir!

Güldüler. Biri dedi ki:

— Halil Tunç var mı içinde?

— Var, dedim.

— Kaya Özdemiroğlu?

— Var..

— Selâmet dergisi?

— Var..

— Eeee, tabii kokacak.. Al'inin V.C.linin doldurduğu dergiden işçi kokacak değil ya, elbette V.C. kokacak.. Seyfi Demirsoy yok mu?

— Yok.. O Amerika'ya gitmiş.

— Niye?

— İşçileri temsil etmeye..

Bir başkası söze karıştı!

— Bizim işçi haklarını «ağlama bağladı, şimdi de Amerikan işçisinin haklarını korumağa gitmiş olacak...

Türk—İşin ikinci sayfasını açıyorum: «Türk—İş ve Onlar» başlıklı bir «mârifetnâme».. Şöyle bir göz atıyorum:

«Sosyal adalet diye satarlar
kokmuş fikir
Kafa, ilim yönünden hepsi
de bomboş, fakir
Kusarlar vatanıma kanlı irin
pislik, kir,
Pislik, kir, irin dolu secereleri, fişi
Yalanla, palavrayla yıkamazlar Türk—İş'i»

Rastgele okuyorum:

«Milyonları yıldırmaz bir avuç soysuz kişi
Kızıl yılan sokamaz Atatürkçü Türk—İş'i.»

Devam ediyorum:

«Önce vatan yazıyor bizim
milli yasamız
Kalkınmaya temeldir kafamız
ve kasamız»

Altına bakıyorum: Mârifetnâmesinin altında yamyassı olmuş bir kişi: Haydar Özöğretmen, Turhal Şeker—İş Başkanı...

«Aferin, iyi etmiş, rahatlamış vatandaş» dedim. «İçinde tutuncaya kadar, böyle bir köşeye yerleştirmesi hiç de fena olmamış».. Demek ki, V.C. kokusunun birazı da buradan geliyormuş..

Bu mârifeti boyundan büyük vatandaş kimdir diye düşünürken, gözümün önüne, 8 Nisan 1963'de Ankara'da yapılan «320 sendikacı» toplantısı geldi. Birden tanıdım, bu, mârifeti boyundan büyük vatandaşı. Hani, Sendikalar Kanun Tasarısı tartışılırken, V.C. ye koşar gibi mikrofona koşup, Türkiye İşçi' Partisi'nin, Tasarı hakkındaki görüşünü bildiren broşürü cart cart yırtıp atan ve aklı ermediği için ayaklarını çalıştıran bir vatandaş vardı ya, bu «mârifetnâme»yi beceren işte o vatandaştı!.. O zaman, mikrofon başında, Türkiye /şçi Partisi'ne kullandığı ağzı, çok sıkışmış olacak ki, bu kez de Türk—İş adlı derginin üstüne kullanmıştı. «Sosyal adalet»e kokmuş fikir diyen; şekeri fazlaca yemiş olacak ki, durmadan «irin, pislik, kir» kusan bu vatandaş (vatandaş diyorum; çünkü, halkın gazabı kendisini Şeker—İş'in başına başkan yapmıştır), şu anda Turhal Şeker İşçileri Sendikası'nın başında bulunmakta ve —çok çok affedersiniz— işçileri temsil ettiğini sanmaktadır!.. Grev Kanunu, Toplu Sözleşme Kanunu Sendikalar Kanunu neden gecikmiştir, neden sakat doğmuştur, şimdi anladınız mı? Sendikaların başında böyle, «sosyal adalet»e «kokmuş fikir» diyen emek düşmanları, işçi düşmanları, dolayısıyla Anayasa düşmanları bulunursa, işçi hakları daha, çok yatar! Tilki bile piresini temizlemenin yolunu bulmuş da, bizim işçiler hâlâ gözleri yumuk giderler! Kendi partisini taşlayanları, kendi partisine çamur atanları başında tutan işçi, sınıfına ihanet ettiğinin farkında bile değil!

Bazı insanları şöyle tanımlarlar: «Mutfakla helâ arasında bir boru»..

Ben boruları ikiye ayırıyorum: Sabit boru, döner boru.. Sabit boruların bir ucu daima mutfakta, bir ucu helâdadır Döner boruların uçlarıysa durmadan dönerler, yer değiştirirler. Bunlar felâkettirler. Bazan helâ uçları mutfağa, bazan da mutfak uçları helâya döner O nun için, yedikleri yere pisledikleri ve pisledikleri yerden yedikleri görülür. Bu bilgiyi, 1963 kültürünüz artsın diye veriyorum, yoksa zahmet buyurmazdım.

Et kokarsa tuz ekerler; ama, ya tuz kokarsa?

Uyan ey emekçi, uyan!

Sosyal adalet içinde yaşamak isteyen bir aile konut bekliyor

Gelen ağam, giden paşam

Ben eskiden, bayramı çocuklar sever sanırdım. Meğer bayramı en çok seven Bankalarmış. Bayrama daha bir hafta kala, birca ırtıdır başlıyor bankalarda. Memurlar seferber ediliyor, bayraklar, boyalar, bezler, lâmbalar seferber ediliyor. İşsiz işçilere iş çıktığı için seviniyorum; bayraklarla, ışıklarla, boyalarla süslü koca koca yapıları, ışıklarla, boyalarla süslü görüp seviniyorum; fakat bayrağın krepon kâğıdı yerine kullanılmasına fena halde bozuluyorum.

Sonra, bilir misiniz, Bankalar neden hep bir aradadırlar? Neyse, bunu geçelim... Konumuz bu değil.

25 Mayıs Cumartesi... Ulustan Operaya aşağı iniyorum... Bilirsiniz, Ankaranın iri bankaları hep bu arada toplanmışlardır. İş Bankası, Merkez Bankası, Ziraat Bankası, Türkiye Vakıflar Bankası, İller Bankası falan filân... İnsan, bayram günleri bankalar semtinden geçerken, neden köylerde bayrak bulunmadığını, neden bazı dairelerin direklerinde yırtık bayraklar sallandığını şıp diye anlıyor. Bankalar memlekette bayrak komamışlar ki... Büyüklü küçüklü ne kadar bayrak varsa, hepsini satınalmış, banka binalarına sarmışlar. Ben, yalnızca şehitlerin bayrağa sarıldığını bilirdim; meğer bankalar da bayrağa sarılırmış! Demek ki, şehitle banka arasında pek bir ayrım yok. Bazan bankalar şehit yerine geçiyor, bazan şehitler banka yerine öyle mi? Acavip...

Operaya aşağı iniyordum Bir de baktım, Ziraat Bankasının önü ahşer mahşer... İskeleler kurulmuş, bayraklar, bezler çekilmiş, işçiler harıl harıl çalışıyorlar. Durumu gören, «yaşasın be! Kalkınma devresine girdik galiba, plân uygulanıyor» diye çiftetelli oynuyabilirdi. Ben oynıyamadım. Çünkü, dediğim gibi, bayrağı krepon kâğıdı yerine kullanıyorlardı.

(Burada minik bazı açıklamalar yapmayı uygun buluyorum. Efendim, «banka» demek parklardaki sıra demektir; «banko» demek, rest demek gibi bir şeydir; «banka» ise, sarraf tablası demek oluyor. Bildiğiniz gibi, bankalar, parayla para kazanan para depolarıdır. Bankalar insanlara, paralarının azlığı, çokluğu kadar önem verirler. Sözgelimi, senin elli bin liran var, sen elli binlik bir adamsın; benim elli kuruşum var, ben elli kuruşluk bir adamım; ötekinin hiç parası yok, o da, aklını kullansın da insan olmağa çalışsın.)

Diyeceğim şu ki, bütün bayrakları bankaların kullanmasına ve de bayrağı krepon kâğıdı yerine kullanmasına fena halde bozuluyorum. Ne bu be? Bizim hiç bayrak alacak paramız yoksa, biz yâni bayrağı sevmiyor muyuz, biz yâni milliyetçi değil miyiz?

Sözgelimi; İş Bankası, DP devrinde DP nin süt anasıydı Çünkü İş Bankası Genel Müdürü Üzeyir Avunduk DP liydi. Mayısta DP yıkıldı ve ondan sonraki Bayramlarda İş Bankası Cemal Gürselden bile aşırı 27 Mayısçı oluverdi Sanki 27 Mayısı İş Bankası yapmıştı. Bayraklar, ışıklar, çiçekler çelenkler... İnsan bunları görünce vallahi bozuluyor.

Ziraat bankasının önünde bir zaman durdum; bu, tozkoparan bayram hazırlığına baktım. İçime karalar oturdu birden. Bayramdan gönlüm geçi · geçiverdi. Menderesin emriyle Kromitçi Oğuz Akal'a kefil olup, adı kromitliğe karışan ve şu dar düşünümüzde on milyonun dışarıya gitmesine sebep olan Ziraat Bankası, bugün senden de, benden de daha 27 Mayısçı!. Nasıl gönlüm geçmesin bayramdan?...

Yürüdüm... Az aşağıda Türkiye Vakıflar Bankası var. Yarısı yerde gömülü bir banka... O da bayraklarla, dövizlerle süslenmişti Dövizlerden birinde şöyle deniliyordu: «Mücadelenin kuvveti, ilim ve çalışmaktan ibarettir.» Usturuplu bir lâftı ama, bankayla ne ilişkisi vardı? Bankanın çalışmakla, ilimle ne ilişiği olabilirdi? «Aslan Asker Şvayk» ı seyrederken bu kadar güldüğümü hatırlamıyorum. Onun yanıbaşında kocaman bir döviz daha: «Hürriyetsiz insan olmaz, hürriyetsiz insan insan değildir; aşağılık bir mahlûktur»... Bu beni daha çok bitirdi. Akasyaya yaslandım, yarım saat güldüm. Gelip geçenler durmuş, bana bakıyorlar, «tozutmuş bu oğlan» der gibi işaretleşiyorlardı. Gerçekten de tozutmama az kalmıştı. Hürriyetsiz insan insan değilmiş, aşağılık bir mahlukmuş!... Eğer bu cevizeyi Zafer anıtında görmüş olsaydım, böyle deliler gibi gülmezdim. Ama, Türkiye Vakıflar Bankasının duvarında görünce durum değişti. Herhalde bu Banka, sinirleri gergin vatandaşı gıdıklamak için böyle yapıyordu...

Hürriyet dediğin nedir be kuzum? Yâni, herkesin birer bankası mı olsun istiyorsun? Yâni, aşağılık mahlûklar olduğumuzu yüzümüze mi vurmak istiyorsun? Mantar gibi banka biten bir ülkede, ithalât yolsuzluklarının, karaborsa rezâletinin geçer akçe olduğu bir ülkede, işsizliğin kol gezdiği bir ülkede, emeğin çalındığı bir ülkede, köylünün yüzde yetmişinin topraksız bulunduğu bir ülkede, işçiye grev hakkının tanınmadığı bir ülkede, yasaların patron lehine çalıştığı bir ülkede, bütün namussuzlukların parayla örtülebildiği bir ülkede, bürokrasinin yoksul vatandaşlar için işkence makinesi haline geldiği bir ülkede, aç insanın oyunun bir ekmek parasına satın alındığı bir ülkede, halkın yüzde altmışının okuyacak yer bulamadığı bir ülkede, yurt dışına çıkan aydının yurda dönmek istemediği bir ülkede, evsizliğin, ekmeksizliğin, güvensizliğin, doktorsuzluğun elinde paçavra olmuş vatandaşların can derdine düştüğü bir ülkede, daha Mustafa Kemalin adını bile duymamış vatandaşların Cumhuriyet yasalarıyla yargılanıp hapislere doldurulduğu bir ülkede, yüz yıl önceki kitapları bile çevirip okutmanın suç olduğu bir ülkede, dış politika hakkında fikir yürütmenin yasak olduğu bir ülkede, sistemin bi ravuç vurguncu çıkarına işlediği bir ülkede, okullarından diploma almış kişilerin düşüncelerini söylerken çekindikleri bir ülkede, insanın insana kul olduğu bir ülkede, kadının eşya gibi alınıp satıldığı kadın ticaretinin yapıldığı bir ülkede, çocukların hâlâ ortaçağ eğitim sistemi ve bilgileriyle yetiştirildiği bir ülkede, verginin emekçi sınıfın sırtına sarıldığı bir ülkede sen hangi hürriyetten söz ediyorsun kuzum? Hürriyet demek, iki milyonu bir çırpıda dört milyon yapmak için banka kurmak demek midir? Hürriyet demek, emekçiyi sömürmek demek midir? Hürriyet demek, ağalık düzeninin sürüp gitmesi demek midir Hürriyet demek, topraksız köylü sayısının günden güne artması demek midir? Hürriyet demek, vurguncunun başıboşluğu, yoksulun başıboşluğu demek midir?

Bayrağı krepon kâğıdı gibi kullanan ve «giden ağam, gelen paşam» türküsüyle halkın çoğunluğunu durmadan yoksulluğa iten, paralıya kredi sağlayan bankanın hürriyet anlayışı nedir be kuzum? Hadi lütfen açıklayıver de, insan mıyız, yoksa «aşağılık mahlûklar» mıyız, anlıyalım...

25 Mayıs 1963 Cumartesi günü, yâni 27 Mayıs bayramına iki gün kala, yâni bir devrimin yıldönümünün arifesinde ben bunları düşündüm. Ben işte böyleydim o gün. Peki, ben şimdi özgür müyüm, değil miyim?